

Oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Tampere, Ylöjärvi, Nokia, Pirkkala, Lempäälä, Kangasala, Vesilahti, Orivesi

Sisällys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	4
Tavoitteet	4
Sisällöt	4
Perusteiden sisällöt	10
Seudulliset sisällöt	10
SUOMI TOISENA KIELENÄ.....	12
Tavoitteet	19
Sisällöt	19
Perusteiden sisällöt	24
Seudulliset sisällöt	24
RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ.....	25
Tavoitteet	32
Sisällöt	32
Perusteiden sisällöt	33
Seudulliset sisällöt	33
VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ.....	34
Tavoitteet	37
Sisällöt	37
Perusteiden sisällöt	39
Seudulliset sisällöt	39
MATEMATIIKKA	40
Tavoitteet	48
Seudulliset sisällöt	48

Sisällöt	53
Perusteiden sisällöt	53
Seudulliset sisällöt	55
YMPÄRISTÖOPPI	60
Tavoitteet	60
Sisällöt	66
Perusteiden sisällöt	66
Seudulliset sisällöt	67
USKONTO	71
Tavoitteet	71
Sisällöt	74
Perusteiden sisällöt	74
Seudulliset sisällöt	75
ELÄMÄKATSOMUSTIETO	78
Tavoitteet	78
Perusteiden sisällöt	80
Seudulliset sisällöt	81
HISTORIA	84
Tavoitteet	84
Sisällöt	86
Perusteiden sisällöt	86
Seudulliset sisällöt	86
YHTEISKUNTAOPPI	88

Tavoitteet	88
Sisällöt	88
Perusteiden sisällöt	89
Seudulliset sisällöt	89
MUSIIKKI	90
Tavoitteet	92
Sisällöt	92
Perusteiden sisällöt	94
Seudulliset sisällöt	94
KUVATAIDE	95
Tavoitteet	99
Perusteiden sisällöt	99
KÄSITYÖ	103
Tavoitteet	104
Sisällöt	104
Perusteiden sisällöt	106
Seudulliset sisällöt	106
LIIKUNTA	107
Tavoitteet	114
Sisällöt	114
Perusteiden sisällöt	117
Seudulliset sisällöt	117
Seudulliset sisällöt	118

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Tavoitteet

Äidinkieli ja kirjallisuus tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 Oppilas harjoittelee viestimistä erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteitään tutussa ryhmässä.	T1 Oppilas osaa asioida erilaisissa tilanteissa asianmukaisesti. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä vuorovaikutustilanteissa.	T1 Oppilas harjoittelee haastattelutaitoja. Oppilas harjoittelee väittelyä ja harjaantuu perustelemaan mielipiteitään vuorovaikutustilanteissa.	T1 Oppilas kehittyy viestijänä erilaisissa tilanteissa. Oppilas osallistuu keskusteluun ajan-kohtaisista aiheista. Oppilas osaa perustella mielipiteensä sekä kuunnella ja reagoida muiden mielipiteisiin.		
T2 Oppilas harjoittelee erilaisissa ryhmässä toimimista ja perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagoiminen). Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaista puhutapaan toisten tunteet huomioon ottaen. Oppilas edistyy keskittyvän, tarakan ja päättellevän kuuntelemisen taidoissa.	T2 Oppilas harjoittelee perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagoiminen). Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas kehittää kielenkäyttöaitaan erilaisissa viestintätilanteissa.	T2 Oppilas toimii erilaisissa ryhmissä ja harjoittelee vuorovaikutustaitojaan erilaisissa viestintätilanteissa. Oppilas tarkastelee sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja.	T2 Oppilas tietää, miten erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimitaan. Oppilas osallistuu aktiivisena toimijana vuorovaikutustilanteisiin pyrkien vaikuttamaan omalla viestinnällään. Oppilas harjoittelee yhteiskunnallisesta vaikuttamista esim. oman koulun oppilaskunnan kautta.		

<p>T3 Oppilas harjoittelee lukemaan eläytyen erilaisia tekstejä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas rohkaistuu toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee esiintymistä yksin ja ryhmässä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas suunnittelee ja toteuttaa esityksen ryhmän kanssa. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin. Oppilas osaa pitää lyhyen puheen vuoron tai esityksen.</p>
<p>T4 Oppilas tutustuu erilaisiin viestintävälineisiin. Oppilas harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>T4 Oppilas kehittää omaa kykyään toimia viestijänä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas ymmärtää palautteen antamisen merkityksen ja harjoittelee rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee viestintää monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaan kriittisyys viestijänä ja viestien vastaanottajana kehittyy. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee toimimista monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>
<p>T5 Oppilas harjoittelee sujuvaa lukemista erilaisien tekstien avulla ja tutustuu erilaisiin lukustrategioihin. Oppilas harjoittelee arvioimaan lukutaitoaan ja luetun ymmärtämistään.</p>	<p>T5 Oppilas lukee erilaisia tekstejä ja harjoittelee erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>	<p>T5 Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja oppii käyttämään erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>	<p>T5 Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja osaa käyttää tekstinyymmärtämisen perusstrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>
<p>T6 Oppilas tutkii tekstien avulla sanojen muotoja ja merkityksiä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee sanojen luokittelua merkityksen ja muodon</p>	<p>T6 Oppilas harjaantuu sanojen luokitteluisissa merkityksen ja muo-</p>	<p>T6 Oppilas osaa luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan.</p>

<p>Oppilas harjoittelee käyttämään ja tulkitsemaan kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla.</p> <p>Oppilas kartuttaa sanavarastoaan.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia piirteitä (esim. kertova ja ohjaava teksti).</p>	<p>mukaan (sanaluokat).</p> <p>Oppilas harjaantuu verbien perisoonamuotojen käyttämisessä.</p> <p>Oppilas harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot).</p> <p>Oppilas ymmärtää, että erilaisien tekstien avulla voi kertoa, kuvata, ohjata ja vaikuttaa.</p>	<p>don mukaan.</p> <p>Oppilas tutkii verbien aikamuotoja ja tehtäviä lauseissa sekä harjoittelee aikamuotoja (preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti).</p> <p>Oppilas tutkii nominien taipumista sijamuodoissa ja ymmärtää sijamuotojen merkityksiä.</p> <p>Oppilas tarkastelee sanojen sävy- ja merkityseroja ja harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot).</p> <p>Oppilas tunnistaa joitakin erilaisien tekstien tyypillisiä piirteitä.</p>	<p>Oppilas tutkii verbien aikamuotoja ja tehtäviä lauseissa sekä osaa nimetä aikamuodot.</p> <p>Oppilas tietää, että nominit taipuvat sijamuodoissa.</p> <p>Oppilas ymmärtää sijamuotojen merkityksiä.</p> <p>Oppilas osaa tehdä päätelmiä ja tulkintoja erilaisista teksteistä.</p> <p>Oppilas harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot).</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas harjoittelee tiedon hankintaa erilaisista lähteistä.</p> <p>Oppilas harjoittelee aakkostamisen hyödyntämistä tiedonhankinnassa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas vertailee tietolähteitä ja harjoittelee sopivan lähteen käyttöä.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas käyttää eri lähteitä ja harjoittelee arvioimaan lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä ja valita tilanteeseen sopivat lähteet.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienessä ryhmässä.</p> <p>Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä.</p> <p>Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa keskustella omasta lukukokemuksestaan käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä.</p> <p>Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas osaa jakaa lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.</p> <p>Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>

	teoksia.	sia. Oppilas osaa käyttää käsitteitä aihe ja kertoja (minä ja hän).	
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas osaa ilmaista kokemuksi- aan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas osaa ilmaista kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään suullisesti ja kirjallisesti.
T10 Oppilas harjoittelee tuottamaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä kertomuksia. Oppilas osaa laatia omalle tekstilleen otsikon.	T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. kertovia ja kuvailevia. Oppilas harjoittelee käyttämään kappalejakoa omissa teksteissään. Oppilas kiinnittää huomiota sananvalintoihin omissa teksteissään.	T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. ohjaavia tekstejä. Oppilas opettelee käyttämään kappalejakoa omissa teksteissään.	T10 Oppilas osaa tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. kantaa ottavia. Oppilas ymmärtää sananvalintojen merkityksen omissa teksteissään.
T11 Oppilas harjoittelee yleis- ja erisnimien oikeinkirjoitusta. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan prototyyppisiä nominatiivialkuisia yhdyssanoja. Oppilas harjoittelee virkkeiden ison alkukirjaimen ja lopetusmerkkien käyttöä omissa teksteissään. Oppilas harjoittelee vuoropuhe-	T11 Oppilas harjaantuu kirjoittamaan yleis- ja erisnimet oikein. Oppilas harjaantuu kirjoittamaan nominatiivialkuiset yhdyssanat oikein ja käyttämään yhdysmerkkiä. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan virkkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Oppilas varmentaa vuoropuhe-	T11 Oppilas varmentaa oikeinkirjoitustaan: iso ja pieni alkukirjain ja yhdysosat. Oppilas kertaa lauseoppia: virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki. Oppilas tutkii sivulauseita ja harjoittelee tunnistamaan sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhelua omaan tekstiinsä. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin. Oppilas on omaksunut tarvittavat	T11 Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusasiat sekä ja osaa käyttää niitä omissa teksteissään. Oppilas osaa nimetä sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhelua omaan tekstiinsä. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin. Oppilas on omaksunut tarvittavat

<p>lun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla.</p> <p>Oppilas harjoittelee sujuvaa käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>lun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla.</p> <p>Oppilas harjoittelee sujuvaa käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>lun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla.</p> <p>Oppilas harjoittelee sujuvaa käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>lun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla.</p> <p>Oppilas harjoittelee sujuvaa käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas ymmärtää kirjoittamisen prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas käyttää tekstien suunnittelussa apunaan jotakin tekstin suunnittelutapaa, esim. ajatuskarttaa.</p> <p>Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan palautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan huomioon tuottaessaan omia tekstejään. Oppilas tiedostaa tekijänoikeuksia.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas osaa suunnitella tekstejään ja valita sopivan suunnittelutavan. Oppilas antaa ja ottaa vastaan rakentavaa palautetta. Oppilas harjoittelee omien tekstien muokkaamista palautteen avulla.</p> <p>Oppilas osaa ottaa tilanteen ja vastaanottajan huomioon erilaisia tekstejä tuottaessaan. Oppilas osaa noudattaa tekijänoikeuksia omien tekstien tuottamisessa ja merkitsee lähteet tekstiensä perään.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, joka pitää sisällään suunnittelun, kirjoittamisen ja viimeistelyn. Oppilas harjoittelee käyttämään tekstin suunnittelussa esim. ajatuskarttaa, suunnitteluruudukkoa tai tukisanalista. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan vertaispalautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan ja tilanteen huomioon tuottaessaan tekstejään. Oppilas tuntee tekijänoikeudet ja harjoittelee niiden kunnioittamista omissa teksteissään.</p>	<p>T12</p> <p>Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas osaa suunnitella, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään ja antaa palautetta muiden teksteistä. Oppilas ottaa vastaan rakentavaa palautetta ja muokkaa tekstiään sen avulla.</p> <p>Oppilas ymmärtää kirjoittajan oikeuden omaan tekstiinsä ja kunnioittaa tekijänoikeuksia. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstiensä perään.</p>

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T13</p> <p>Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puheessaan kielestä.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puheessaan kielestä.</p>	<p>T13</p> <p>Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään oikeita käsitteitä puheessaan ja kirjoittaessaan kielestä.</p>	<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>T13</p> <p>Oppilas tekee havaintoja suomen kielen vaihtelusta. Oppilas oppii käyttämään oikeita käsitteitä puheessaan ja kirjoittaessaan kielestä. Oppilas ymmärtää, että eri tilanteissa käytetään erilaista kieltä ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin erilaisissa teksteissä.</p>
<p>T14</p> <p>Oppilas tutustuu paikalliseen kirjastoon ja sen palveluihin. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kirjallisuutta. Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiedonhaun verkkokirjastossa. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas tutustuu verkkokirjaston palveluihin ja kirjaston luokitusjärjestelmään. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Oppilas keskustelee ja jakaa lukukokemuksiaan esim. draaman ja kirjoittamisen keinoin.</p>	<p>T14</p> <p>Oppilas osaa käyttää verkkokirjastoa. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettä kirjallisuutta. Oppilas keskustelee ja jakaa lukukokemuksiaan esim. draaman ja kirjoittamisen keinoin.</p>

<p>T15 Oppilas tutustuu uuteen ja vanhaan lastenperinteeseen esim. leikit, lorut ja laulut. Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan.</p>	<p>T15 Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan. Oppilas on tietoinen, että kulttuuri on osa ihmisen identiteettiä. Oppilas kykenee vertailemaan oman ja toisten kulttuurien eroja.</p>	<p>T15 Oppilas on lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta. Oppilas tutustuu suomalaiseen kansanperinteeseen. Oppilas tutustuu eri maiden kieliin ja kulttuureihin. Oppilas vertailee Suomen kieltä ja kulttuuria muihin oppilaalle tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.</p>	<p>T15 Oppilas tarkastelee mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustelee median roolista oppilaan arjessa. Oppilas osaa kertoa itseä kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas keskustelee oman kielen ja kulttuurin piirteistä ja sen yhtäläisyyksistä ja eroista verrattuina muihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.</p>
---	---	--	---

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamutoteja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsitteilyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnis-

tamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisuun. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omia teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykyculttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista sekä toisten kuuntelemista omassa luokassa. Harjoitellaan kohteliasta esittäytymistä ja taroituksenmukaista puhetapaa erilaisissa tilanteissa toisten tunteet huomioon ottaen. Harjoitellaan asioimista erilaisissa tutuissa tilanteissa. Harjoitellaan erilaisia ilmaisukeinoja ja äänenkäyttöä mm. leikkien ja draamaharjoitusten avulla. Harjoitellaan lukemaan eläytyen erilaisia tekstejä.</p> <p>Opetellaan toimimaan erilaisissa ryhmissä. Kiinnitetään huomiota perusviestintätaitoihin: katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen ja reagointi. Harjoitellaan edelleen keskittävää, tarkkaa ja</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>Harjaannutetaan keskustelutaitoja sekä vahvistetaan ja monipuolistetaan ilmaisukeinoja kuuntelemalla ja osallistumalla aktiivisesti erilaisissa viestintätilanteissa. Opetellaan asioimaan erilaisissa tilanteissa asianmukaisesti. Oppilaan kielenkäyttöä kehitetty tarkoituksenmukaiseksi erilaisissa viestintätilanteissa ja rooli viestijänä vahvistuu.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta harjoittelemaan mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista vuorovaikutustilanteissa. Harjaannutetaan ja monipuolistetaan oppilaan ilmaisutaitoa leikkien, äänenkäyttö- ja draamaharjoitusten avulla. Harjoitellaan esiintymistä sekä yksin että ryhmässä ja rohkaistaan oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ohjataan oppilasta</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>Harjoitellaan erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa viestimistä. Harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja perustelua. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista. Harjoitellaan haastattelutilanteissa ja välttelyissä toimimista.</p> <p>Kehitetään oppilaan kriittisyyttä viestijänä ja viestien vastaanottajana. Tarjotaan sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja. Opetellaan vahvistamaan viestintää ja vuorovaikutusta, tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteita sekä tulkitsemaan toisten mielipiteitä draaman keinoja, ilmeitä, eleitä ja koko kehoa käyttämällä.</p> <p>Suunnitellaan ja toteutetaan esitys yhdessä ryhmän kanssa. Harjoitellaan ilmaisutaitoa leikkien, äänenkäyttö- ja draamaharjoitusten avulla.</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>Kehitetään oppilaan kykyä toimia viestijänä erilaisissa medioissa. Osallistutaan aktiivisesti keskusteluun ajankohtaisista aiheista ja pyritään vaikuttamaan omalla viestinnällä. Vahvistetaan taitoa perustella oma mielipide sekä kuunnella ja reagoida muiden mielipiteisiin. Oppilaille tarjotaan mahdollisuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen esim. oman koulun oppilaskunnan kautta. Suunnitellaan ja toteutetaan erilaisia esityksiä yksin ja ryhmässä.</p>		

<p>päättävää kuuntelemista. Tarjotaan tilanteita harjoitella palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>ymmärtämään palautteen antamisen merkitys ja harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.</p> <p>Harjoitellaan toimimista erilaisissa ryhmässä ja arvioimaan omaa toimintaan ryhmän jäsenenä. Pari- ja ryhmätöiden perustana on dialogisuus, jossa keskeistä on toisen kuunteleminen, puheeseen liittyminen ja erilaisten näkökulmien kunnioittaminen. Harjoitellaan omien työskentelytaitojen (ryhmä-, pari-, projekti- ja itsenäinen työskentely) arviointia sekä kannustavaa vertaisarviointia.</p>	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien sekä kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista. Tutustutaan erilaisiin lukustrategioihin. Harjoitellaan tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukutaitoa ja luetun ymmärtämistä. Opetellaan päättämään ja selittämään käsitteiden merkityksiä asiayhteydessä. Harjoitellaan lukemaan</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>Harjoitellaan tietotekstin ymmärtämistä apukysymysten avulla. Kehitetään lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediatisten tekstien erot. Harjoitellaan uusien käsitteiden selittämistä ja määrittelemistä.</p> <p>Kartutetaan kuvan lukemisen taitoja.</p> <p>Opitaan tunnistamaan kertovien,</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediatisten tekstien erot. Tarkastellaan kuvien merkitystä.</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon mukaan nomineihin, verbeihin ja taipumattomiin sanoihin. Tutkitaan nominien taipumista ja niiden merkityksiä sijamuodoissa. Käytetään ja tunnistetaan verbin aikamuotoja: preesens, imperfekti, perfekti ja plusk-</p>
	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita.</p> <p>Opetellaan jäsentämään hankittua tietoa muistinpanojen avulla. Tehdään runsaasti erilaisia tiedonhankintatehtäviä, etsitään tietoa monista lähteistä, opitaan valitsemaan tilanteeseen sopiva</p>	

<p>kuvia eri yhteyksissä.</p> <p>Tutkitaan tekstien avulla sanojen muotoja ja merkitystä. Harjoitellaan tunnistamaan sanaluokista verbit, substantiivit ja adjektiivit. Harjoitellaan verbien taipumista persoonamuodoissa sekä adjektiivien vertailumuotoja. Harjoitellaan tulkitsemaan kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla sekä kartutetaan sanavarastoa. Tarkastellaan erilaisia kertovia ja ohjaavia tekstejä. Luetaan sekä yksin että ryhmässä runsaasti ikätasolle sopivia eri tekstilajien tekstejä, esim. tietoteksti, uutinen, kertomus, satu, runo, sarjakuva, viesti, mainos.</p> <p>Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Harjoitellaan keskustelemaan luetusta ja jakamaan lukukokemuksia pienessä ryhmässä. Käytetään keskustelussa käsitteitä pää- ja sivuhenkilö, tapahtumapaikka ja juoni. Harjoitellaan tiedonhakua erilaisista lähteistä esim. tietokirjasta. Käy-</p>	<p>kuvaavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luokitellaan tekstien avulla sanoja merkityksen ja muodon mukaan nomineihin, verbeihin ja taipumattomiin sanoihin. Opitaan, että nominit jaetaan substantiiveihin, adjektiiveihin, numeraaleihin ja pronomineihin, sekä tutkitaan niiden taiputusta. Harjoitellaan verbin persoonamuotojen käyttöä sekä ilmaisemaan verbin avulla mennyttä ja nykyaikaa. Harjoitellaan substantiivin taiputusta ja omistusmuotoja. Tutkitaan adjektiivien taiputusta ja vertailumuotoja. Kiinnitetään huomiota kielikuviin ja sanojen sävyeroihin. Laajennetaan sanavarastoa ja käytetään synonyymeja ja vastakohtia.</p> <p>Harjoitellaan tiedonhakua tietokirjoista ja internetistä. Käytetään tiedonhankinnassa apuna aakkostamista, sisällysluetteloa ja hakemistoa sekä opetellaan käyttämään hakukoneita. Opitaan tunnistamaan ja vertailemaan erilaisia tietolähteitä. Opitaan myös, että tekijällä on oikeus tuotoiksiinsa. Harjoitellaan mediakriittisyyttä</p>	<p>vamperfekti. Tarkastellaan sanojen sävy- ja merkityseroja. Harjoitellaan tunnistamaan erilaisten tekstien tyypillisiä piirteitä.</p> <p>Harjoitellaan mediakriittisyyttä vertailemalla erilaisia mediatekstejä ja kuvia. Harjoitellaan erilaisten lähteiden arvottamista ja lähdekritiikkiä.</p> <p>Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Luetaan ikätasolle sopivia eri tekstilajien tekstejä esim. tietoteksti, uutinen, kertomus, mielipidekirjoitus, näytelmän käsikirjoitus, runo ja arvostelu. Keskustellaan luetusta ja jaetaan lukukokemuksia toisten kanssa. Opetellaan käyttämään käsitteitä aihe, kertoja (minä tai hän).</p>	<p>lähde sekä harjoitellaan merkittävään se tarkasti omiin tuotoksiin. Harjaannutaan erilaisten kuvien lukemisessa sekä tiedon hankkimisessa kuvista. Luokitellaan sanoja muodon perusteella (sanaluokat). Opitaan tunnistamaan nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijoja. Jaetaan lukukokemuksia toisten kanssa myös monimedialaisissa ympäristöissä. Tutkitaan median tarjontaa kriittisesti.</p> <p>Opitaan tunnistamaan yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p> <p>Opetellaan käyttämään käsitteitä teema.</p>
---	---	---	---

<p>tetään tiedonhankinnassa apuna aakkostamista, sisällysluetteloa ja hakemistoa.</p>	<p>mm. vertailemalla eri tietolähteitä.</p> <p>Luetaan ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä ja harjoitellaan oman luku-kokemuksen jakamista. Oppilas osaa käyttää käsitteitä pää- ja sivuhenkilö, tapahtumapaikka, tapahtuma-aika ja juoni. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia.</p>		
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. satu, kertomus, kuvaus ja runo) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, uutinen) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Opetellaan laatimaan omalle tekstille otsikko. Harjoitellaan liittämään tekstiin myös kuvaa. Laajennetaan sanavarastoa erilaisten sanastoharjoitusten avulla ja lukemalla erilaisia tekstejä.</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. kertomus, kuvaus, runo) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, uutinen ja arvostelu) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Toteutetaan tekstejä myös monimedialaisesti esim. videot ja animaatiot. Pohditaan yhdessä kirjoittamisen tarkoitusta ja harjoitellaan valitsemaan tarkoituksen mukainen tyyli. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin erilaisia tekstejä tuotta-</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. kertomukset, kuvaukset, runot, näytelmän käsikirjoitus) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, tiivistelmä, määritelmä ja mielipidekirjoitus) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Sujuoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p> <p>Toteutetaan tekstejä prosessina (suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely). Opetellaan valitsemaan sopiva suunnittelutapa. Pohditaan yhdessä kirjoittamisen tarkoitusta ja harjoitel-</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään monimuotoisten tekstien (myös liikkuvan kuvan) avulla yksin, parin kanssa ja ryhmässä, myös monimedialaissa ympäristössä. Tarkastellaan sananvalintojen ja sanontojen yhteyttä tekstin merkityksiin.</p> <p>Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstin suhteiden ilmaisussa. Opetellaan käyttämään jotakin verkkotyökalua omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa. Opitaan ottamaan tekstin vastaanottaja huomioon.</p>

<p>Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.</p> <p>Harjoitellaan kirjoittamaan prototyyppisiä nominatiivalkuisia yhdyssanoja sekä yleis- ja erisnimien oikeinkirjoitusta. Harjoitellaan omissa teksteissä ison alkukirjaimen ja lopetusmerkkien käyttöä virkkeissä. Opetellaan kirjoittamaan luettelo. Harjoitellaan vuoropuhelun kirjoittamista vuorosanaiviivan avulla. Harjoitellaan oman tekstin tarkistamista edellä mainittujen taitojen osalta. Harjoitellaan sujuvaa käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>tettaessa. Harjaannutaan kirjoittamaan yleis- ja erisnimet oikein. Opetellaan kirjoittamaan nominatiivalkuiset yhdyssanat oikein ja käyttämään yhdyssmerkkiä. Harjoitellaan kirjoittamaan virkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Tutkitaan teksteistä kappalejakoja ja opetellaan käyttämään kappalejakoja omissa teksteissä. Vuoropuhelun kirjoittamistaito varmentuu. Harjoitellaan oman tekstin tarkistamista, varmennetaan sujuvaa käsialaa ja harjoitellaan näppäintaitoja. Tuotetaan tekstejä prosessina (suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely). Opetellaan valitsemaan tekstin suunnitteluun sopiva tapa, esim. ajatuskartta, suunnitteluruudukko, tukisanalista. Tarkastellaan ja arvioidaan omia tekstiä. Harjoitellaan kannustavan ja rakentavan vertaispalautteen antamista ja saamista omista ja muiden teksteistä.</p> <p>Harjoitellaan vastaanottajan ja tilanteen huomioimista tekstien tuottamisessa. Opitaan tuntemaan tekijänoikeudet koskien</p>	<p>laan valitsemaan tarkoituksenmukaisen tyyli. Ohjataan oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään. Opetellaan tarkistamaan omia ja toisten tekstejä sekä käyttämään tekstinkäsittelyohjelman oikolukutoimintoa. Annetaan ja otetaan vastaan rakentavaa palautetta sekä harjoitellaan muokkaamaan tekstiä palautteen avulla. Opetellaan ottamaan tilanne ja vastaanottajaa huomioon erilaisia tekstejä tuotettaessa. Opetellaan käyttämään erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemiseen ja jakamiseen.</p> <p>Tutkitaan sanajärjestyksen merkityksiä teksteissä, tutustutaan lauseenjäseniin (predikaatti ja subjekti) ja vertaillaan sanajärjestystä oppilaan osaamisessa kielissä. Tutkitaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja ja otetaan ne huomioon omien tekstien kirjoittamisessa. Harjoitellaan tekstin elävöittämistä. Varmennetaan oikeinkirjoitusta omista teksteistä: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat ja vuoropuhelun kirjoittaminen vuorosanaiviivan avulla. Kerrataan virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki. Käytetään kappalejakoa omista teksteistä.</p>	<p>Ohjataan oppilasta käyttämään monipuolista sanastoa, välttämään toistoa omista teksteissä sekä muokkaamaan tekstiä palautteen avulla.</p> <p>Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sen näkymistä kielellisissä valinnoissa sekä harjoitellaan valitsemaan tarkoituksenmukainen tyyli. Opetellaan jäsentämään hankittua tietoa ja laatimaan esseevastaus muistiinpanojen avulla. Opitaan kirjoittamaan sujuvasti vuoropuhelua omiin teksteihin. Opitaan oikolukemaan omia ja toisten tekstejä sekä käyttämään tekstinkäsittelyohjelman oikolukutoimintoa. Varmennetaan lähteiden käytön ja merkinnän osaamista omista tuotoksissa.</p>
---	---	--	--

<p>tekijänoikeuksia.</p>	<p>omia ja muiden tekstejä ja teoksia. Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä esim. creative commons. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.</p>	<p>Opitaan ymmärtämään kirjoittajan oikeus omaan tekstiinsä sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen. Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä esim. creative commons. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.</p>	
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan. Käytetään oppittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä.</p> <p>Tutustutaan paikalliseen kirjastoon ja sen palveluihin ja tehdään paikallista yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan. Kannustetaan oppilasta lukemaan monipuolista, ikätasolle suunnattua kirjallisuutta, sekä yhteisteoksia että oppilaan omavalmista kirjoja. Ohjataan oppilasta pohtimaan lukukokemustaan kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Harjoitellaan lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä, esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamahar-</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen merkityksiä.</p> <p>Käytetään oppittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä. Tutkitaan ja opitaan tunnistamaan suomen kielen vierasperäisiä sanoja ja käytetään hyödyksi muita oppilaan osaamia kieliä.</p> <p>Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Harjoitetaan kirjaston käyttäjänä ja opetellaan tekemään yksinkertaisen tiedonhaku verkkokirjastossa.</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Käytetään oppittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä. Havainnoidaan ja vertaillaan suomen kieltä ja oppilaan osaamia muita kieliä, erityisesti AI-kieltä, niiden sanastoa ja perusrakenteita. Etsitään kielten välisiä yhtäisyyksiä ja eroja. Kannustetaan oppilasta havainnoimaan kielen alueellisia eroja osaamisessaan kielissä. Kannustetaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Tutustutaan kirjaston luokitusjärjestelmään ja verkkokirjaston palveluihin sekä opitaan asioimaan omatoimisesti kirjast-</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä.</p> <p>Opitaan käyttämään oikeita käsitteitä puhuttaessa kielestä ja sen ilmiöistä. Kannustetaan oppilasta havainnoimaan kielen alueellisia eroja osaamisessaan kielissä. Harjoitetaan kirjaston luokitusjärjestelmän käyttäjänä ja opitaan käyttämään verkkokirjastoa. Jaetaan lukukokemuksia monipuolisesti yksin ja ryhmässä esim. draaman, keskustelun ja kirjoittamisen keinoin, myös monimedialaisissa ympäristöissä.</p> <p>Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä, mahdollisuuksien mukaan myös yhteistyössä mui-</p>

<p>joitukset.</p> <p>Tutustutaan uuteen ja vanhaan lastenperinteeseen, esim. leikit, lorut ja laulut. Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta. Tutustutaan muihin kielisiin ja kulttuureihin. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisia tuottamaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä, esim. yhteistyössä muiden kulttuurialaisten kanssa.</p>	<p>Luetaan monipuolisesti ikätasolle suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustutaan lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Ohjataan oppilasta pohtimaan lukukokemustaan kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Harjoitellaan lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä, esim. lukupiirit, kirjavinkit ja draamaharjoitukset.</p> <p>Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja niihin tutustutaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Keskustellaan siitä, että kulttuuri on osa ihmisen identiteettiä. Harjoitellaan omaa ja vieraita kulttuureja ja vertaillaan eroja niiden välillä. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa omaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä myös improvisoiden ja yhteistyössä muiden kulttuurialaisten kanssa.</p>	<p>tossa. Luetaan monipuolisesti ikätasolle suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustutaan lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Jaetaan lukukokemuksia monipuolisesti yksin ja ryhmässä esim. draaman, keskustelun ja kirjoittamisen keinoin, myös monimedialaisissa ympäristöissä.</p> <p>Pohditaan, mitä sana kulttuuri tarkoittaa. Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja tutustutaan niihin mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tutustutaan suomalaiseen kansanperinteeseen ja niiden nykytulkintoihin. Tutustutaan eri maiden kielisiin kulttuureihin. Vertaillaan omaa kulttuuria muihin oppilaalle tuttuihin kulttuureihin. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan erityisesti oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa omaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä myös improvisoiden ja mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden kulttuurialaisten kanssa.</p>	<p>den kulttuurialaisten kanssa. Keskustellaan siitä, että kulttuurit kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta.</p> <p>Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiötä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.</p>
---	--	--	---

SUOMI TOISENA KIELENÄ

Tavoitteet

S2: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 Oppilaan ilmaisuvaranto kehittyy siten, että hän selviytyy kasvokkain vuorovaikutustilanteista koulussa ja kaveripiirissä. Oppilas harjoittelee mielipiteen ilmaisemista.	T1 Oppilaan ilmaisuvaranto kehittyy ja kyky toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa koulussa, kaveripiirissä ja lähiympäristössä kehittyy. Oppilas harjoittelee mielipiteen perustelemista.	T1 Oppilas vahvistaa ilmaisuvarantoaan ja kehittää kykyään toimia kasvokkaisissa vuorovaikutuksissa koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee viestintää monimedialaisessa vuorovaikutuksessa.	T1 Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja kehittää vuorovaikutustaitojaan erilaisten aihepiirien ja tekstien parissa. Oppilas oppii toimimaan rakentavasti koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa perustella mielipidettään ja pitää pienen puheesityksen.
T2 Oppilaan kyky kuunnella ja ymmärtää kasvokkaista vuorovaikutusta ja opetuspuhetta kehittyy.	T2 Oppilaan kuuntelu- ja ymmärtämistäidot kehittyvät. Oppilas oppii kuuntelustrategioita.	T2 Oppilaan kuuntelustrategiat ja kuullun ymmärtämisen taidot kehittyvät.	T2 Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa tai tutusta aiheesta.
T3 Oppilas oppii käyttämään ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas harjoittelee toisten huomioon ottamista vuorovaikutuksessa.	T3 Oppilas osaa käyttää ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas pyrkii ottamaan huomioon puhekurppaninsa.	T3 Oppilas ilmaisee itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia keinoja käyttäen ja kehittää puhekurppaninsa huomioon ottamisessa.	T3 Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja kehittää puhekurppaninsa huomioon ottamisessa.

Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen
<p>T4</p> <p>Oppilas sujuvoittaa lukutaitoaan ja kehittää luetunymmärtämisen taitojaan.</p> <p>Oppilas kykenee erottamaan yksinkertaisen faktatekstin fiktiivisestä tekstistä ja ymmärtää, että on olemassa erityyppisiä tekstejä.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas kehitty luetunymmärtämässä ja tutustuu ikätasolle sopivien tekstilajien tunnuspiirteisiin.</p> <p>Oppilas käsittää, että tieto ja mielipide ovat eri asioita.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas kehittää luetunymmärtäytaitojaan ja tunnistaa joitakin tekstilajeja.</p> <p>Oppilas tietää, että tekstien luotettavuudessa on eroja.</p> <p>Oppilas ymmärtää kuvien tärkeyden tekstien maailmassa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas kehittää luetunymmärtäytaitojaan, tekstilajien tuntemusta ja kuvanlukutaitoja.</p> <p>Oppilas vertailee tekstejä ja pyrkii arvioimaan tekstien luotettavuutta. Oppilas harjaantuu selvittämään tiedon lähteen.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas lukee innokkaasti kielitaidollaan sopivaa lastenkirjallisuutta ja osaa kertoa ymmärrettävästi lukeestaan ja kuulemastaan.</p> <p>Oppilas harjoittelee ikätasolle sopivien tekstien tulkintaa ja kehittää taitojaan etsiä tietoja tekstistä.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas kiinnostuu mediateksteistä.</p> <p>Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja kehitty taidossaan kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti.</p> <p>Oppilas harjoittelee tekstien tulkintaa ja osaa kertoa havainnoistaan.</p> <p>Oppilas kehittää lukustrategioita. Oppilas osaa hyödyntää kerronnan peruskäsitteitä tarinointa tarkastellessaan.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja osaa kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti.</p> <p>Oppilas kehittää lukustrategioita ja tekstien tulkintataitojaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa omia kehittämistarpeitaan.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas kehittää lukustrategioita ja tekstien tulkintataitojaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa omia kehittämistarpeitaan.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas laajentaa sanavarastoaan ja osaa luokitella sanoja merkityksen perusteella.</p> <p>Oppilas harjaantuu päättelyssä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas osaa selittää tuttuja sanoja. Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan ja osaa vertailla ja luokitella sanojen merkityksiä ja muotoja.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että sanojen omaksumisen taitoja voi kehittää ja että sanavaraston ja kielioppi-</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan.</p> <p>Oppilas osaa tehdä päätelmiä virkkeiden osien ja kielipiirteiden rakenteiden välisistä suhteista.</p> <p>Oppilas kompensoi sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita aktiivisella päättelyllä.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas tutustuu aktiivisesti uusiin sanoihin, käsitteisiin, sanonoihin ja kielikuviin.</p> <p>Oppilas osaa tehdä itsenäisesti päätelmiä sanojen merkitysvähteistä sekä virkkeiden osien ja kielipiirteiden rakenteiden välisistä suhteista.</p>

	tietojen puutteita voi kompensoida päättelyllä.		
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T7 Oppilas oppii kirjoittamaan erilaisia pieniä tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kykenee tuottamaan ymmärrettäviä kuvailevia ja kertovia tekstejä. Oppilas kehittää taitoaan kirjoittaa käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kykenee tuottamaan jäsenneltyjä tekstejä. Oppilas osaa hyödyntää mallitekstejä omia tekstejä tuottaessaan. Oppilas tuottaa johdonmukaisia tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kehittää taitoaan käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kanta-aottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa ohjatusti kirjoittaa monimuotoisia tekstejä.
T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä tarkistamista ja korjaamista. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä suunnittelua ja harjaantuu tarkistamaan ja korjaamaan tekstejään. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä suunnittelua, muokkaamista, ot-sikointia ja kappalejako. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas tuottaa kokonaisia suullisia ja kirjallisia tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perussäännöt. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin.
T9 Oppilas harjoittelee oman tekstin arvioimista ja osaa ohjatusti kiinnittää huomiota tekstiensä vahvuuksiin ja kehittämiskohteisiin.	T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja harjoittelee palautteen antamista toisten teksteistä.	T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja osaa nimitä vahvuuksiaan kirjoittajana sekä joitakin kehittämiskohteita. Oppilas kehitty palautteen antajana ja vastaanottajana.	T9 Oppilas osaa tarkastella ja arvioida omia tekstejään. Oppilas kykenee antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T10</p> <p>Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä.</p> <p>Oppilas tekee ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista lähiympäristössään.</p> <p>Oppilas kielellistää aktiivisesti ympäröivää maailmaa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua ympäristössään.</p> <p>Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään.</p> <p>Oppilas oppii kirjoitetun suomen kielen säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas opettelee tekemään havaintoja osaamiensa kielten välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä.</p> <p>Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri kielenkäyttötavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään.</p> <p>Oppilas harjoittelee tilanteeseen sopivan kielen käyttöä.</p> <p>Oppilas opettelee aktiivisesti suomen kieltä kuunnellen, lukien, kirjoittaen ja puhuen.</p> <p>Oppilas tarkastelee äidinkieltä ja muiden opiskelemiensa kielten ja suomen kielen eroja ja säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas kykenee hyödyntämään kielitietouttaan suomen kielen opiskelussa.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan tutkimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua ympäristössään.</p> <p>Oppilas pyrkii käyttämään tilanteeseen sopivaa kieltä.</p> <p>Oppilas osaa valita oikeita kielenkäyttötapoja ja -strategioita erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.</p> <p>Oppilas tunnistaa äidinkieltä ja muiden opiskelemiensa kielten ja suomen kielen eroja ja säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas kykenee hyödyntämään kielitietouttaan suomen kielen opiskelussa.</p>	
<p>T11</p> <p>Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja satuja.</p> <p>Oppilas harjoittelee mieleisen lukemisen valintaa ja kirjastonkäyttöä.</p> <p>Oppilas osallistuu suomalaisen lastenkulttuuritarjontaan mahdollisuuksien mukaan.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta.</p> <p>Oppilas osaa valita sopivaa lukemista ja käyttää lastenkirjastoa itsenäisesti.</p> <p>Oppilas tutustuu ja osallistuu tarjolla oleviin suomenkielisiin lastenkulttuurin tapahtumiin aktiivisesti.</p> <p>Oppilas osaa kertoa luku- ja kulttuurikokemuksistaan.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja kykenee jakamaan lukukokemuksiaan muiden kanssa.</p> <p>Oppilas osaa valita mieleistään lukemista ja käyttää kirjastoa.</p> <p>Oppilas tutustuu suomalaiseen lastenkulttuuriin ja harjaantuu tarjolla olevien kulttuuripalveluiden aktiiviseksi käyttäjäksi.</p> <p>Oppilas kykenee jakamaan kult-</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas lukee suomenkielistä lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä kykenee analysoimaan ja jakamaan lukukokemuksiaan.</p> <p>Oppilas on harjaantunut kirjasto- palveluiden käyttäjä.</p> <p>Oppilas tuntee lapsille ja nuorille suunnattua suomenkielistä kirjallisuutta sekä elokuva-, teatteri- ja mediakulttuuria.</p>	

<p>T12 Oppilas opettelee havaitsemaan suomalaisten sekä muunmaalaisten satujen yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas harjaantuu tunnistamaan eri kielten ja kulttuurien piirteitä koulussa. Oppilas on ylpeä omasta monikielisydestään ja kulttuuritaustastaan.</p>	<p>T12 Oppilas tunnistaa eri kieliä ja kulttuureita koulun lisäksi omassa lähiympäristössään. Oppilas oppii havainnoimaan erilaisia kielen ja kulttuurin erityispiirteitä.</p>	<p>tuurikokemuksiaan muiden kanssa. T12 Oppilas osaa suhtautua arvostavasti ympäristössään kohtaamiinsa kieliin ja kulttuureihin. Oppilas harjaantuu näkemään monikielisuuden ja -kulttuurisuuden voimavarana.</p>	<p>T12 Oppilas suhtautuu arvostavasti sekä omaan että ympäristönsä kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilas käyttää ja kehittää aktiivisesti omaa kielirepertuaariaan.</p>
<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena T13 Oppilas harjoittelee itsearviointitaitoja ja osaa ohjatusti tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.</p>	<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena T13 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä jonkun kehittämisen kohteen.</p>	<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena T13 Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä joitakin kehittämistarpeita. Oppilas harjaantuu asettamaan tavoitteita kielenoppimiselleen.</p>	<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena T13 Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan kielenoppijana mutta osaa myös nimetä kehittämistarpeita sekä osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.</p>
<p>T14 Oppilaan eri oppiaineissa tarvitsema sanavarasto kehittyy ja hän oppii tunnistamaan teksteille tyypillisiä osia (otsikot, kuvat ja kuvatekstit) sekä käyttämään niitä apuna tekstin merkitysten päättelmissä.</p>	<p>T14 Oppilaan eri tiedonalojen sanavarasto kehittyy. Oppilaan taito lukea koulussa tarvittavia tekstejä kehittyy, ja hän oppii lukemisen strategioita.</p>	<p>T14 Oppilaan sanavarasto kasvaa. Oppilas tuntee oppikirjatekstien osat ja harjoittelee strategioita, joilla voi laajentaa sanavarastoaan ja päätellä merkityksiä. Oppilas osaa käyttää joitakin merkityksen avaamisen apuvälineitä, esim. sanakirjaa tai netin hakukoneita.</p>	<p>T14 Oppilas tuntee eri oppiaineiden sanastoa ja lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä sekä osaa kuvailla niitä. Oppilas tietää, että merkityksiä voi päätellä ja osaa käyttää joitakin ymmärtämistä auttavia apuvälineitä.</p>
<p>T15 Oppilas osaa kirjoittaa muistiin-</p>	<p>T15 Oppilas osaa löytää oppikirjojen</p>	<p>T15 Oppilaan tiedonhankintataidot</p>	<p>T15 Oppilas osaa tuottaa sovitusta</p>

<p>panoja ja jonkin verran käyttää niitä tekstin tuottamisen apuna.</p>	<p>teksteistä keskeisiä tietoja. Oppilas tietää tapoja hankkia tietoa ja tehdä muistiinpanoja. Oppilaan taidot käyttää muistiinpanoja oman tuotoksen pohjana kehittyvät.</p>	<p>kehittyvät. Oppilas osaa hakea tietoa esim. sähköisillä välineillä, tietokirjoista tai haastattelemalla. Oppilas osaa suunnitella ja jäsentellä tekstiään ja käyttää muistiinpanoja suunnittelun apuna.</p>	<p>aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsenneellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa hakea aiheeseensa sopivaa tietoa.</p>
---	--	--	--

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisua ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä koulu yhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaan ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanat ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen perus- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsittevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä-palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelämään keskeisiä säännönmukaisuuksia (saneluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osaitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Seudulliset sisällöt

S2: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua. Keskeistä on osata ilmaista tekemistä, aikaa, paikkaa ja määrää. Asiointi- ja muita vuorovaikutustilanteita	Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua erilaisten tekstien pohjalta. Keskeistä on osata ilmaista tekemistä, aikaa, paikkaa ja määrää. Asiointi- ja	Harjoitellaan kertomista, kuvailua, keskustelua, esiintymistä ja mielipiteen ilmaisua. Hyödynnetään draamatyöskentelyä ja muita luovia työskentelytapoja. Vuorovai-	Harjoitellaan kertomista, kuvailua, keskustelua, esiintymistä ja mielipiteen ilmaisua. Hyödynnetään draamatyöskentelyä ja muita luovia työskentelytapoja. Vuorovai-	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa harjoitellaan kertomista, kuvailua, keskustelua, suullisten esitysten pitämistä ja mielipiteen ilmaisua erilaisten tekstien ja ilmiöiden pohjalta. Ohjataan

<p>harjoitellaan pelejä, leikkejä ja draamatyöskentelyä hyödyntäen. Opetellaan toimimaan luovasti tilanteissa, joissa kielitaito ei tahdo riittää ajatusten ilmaisemiseen.</p> <p>Harjoitellaan ääntämistä ja kuulunymärrystä. Kehitetään kykyä olla miellyttävällä tavalla vuorovaikutuksessa toisten kanssa.</p> <p>Varsinkin alkeiskielitaidon vaiheessa vuorovaikutusta helpottavat fraaseina opittavat ilmaukset.</p>	<p>muuta vuorovaikutustilanteita harjoitellaan pelejä, leikkejä ja draamatyöskentelyä hyödyntäen. Opetellaan toimimaan luovasti tilanteissa, joissa kielitaito ei tahdo riittää ajatusten ilmaisemiseen.</p> <p>Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Kehitetään kykyä olla miellyttävällä tavalla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Varsinkin alkeiskielitaidon vaiheessa vuorovaikutusta helpottavat fraaseina opittavat ilmaukset.</p>	<p>kutusharjoitusten pohjana ovat erilaiset oppilaille läheiset aihepiirit ja tekstit.</p> <p>Kehitetään kykyä ilmaista tunteita ja suhtautumista miellyttävällä tavalla. Harjoitellaan muiden viestien tulkitsemista ja muiden huomiointiin ottamista.</p> <p>Harjoitellaan kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Opetellaan nettietiketä ja turvallista toimimista sosiaalisessa mediassa.</p>	<p>kokonaisilmaisuuun ja luovuuteen. Hyödynnetään draamatyöskentelyä.</p> <p>Kehitetään kykyä ilmaista miellyttävällä tavalla tunteita ja suhtautumista. Harjoitellaan muiden viestien tulkitsemista ja muiden huomioon ottamista.</p> <p>Harjoitellaan kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Opetellaan nettietiketä ja turvallista toimimista sosiaalisessa mediassa.</p>
<p>Vuorovaikutustilanteissa harjoiteltavia keskeisiä sisältöjä ovat tahtuneen selostaminen ja kuvailu, oman asian/ongelman selittäminen, tunteiden ja suhtautumisen ilmaiseminen ja muiden viestien tulkitseminen, itsestä ja lähiympäristöstä toimiminen (esim. harrastukset, koti ja asuminen, ihmisen ruumiinosat, vaatteet), lähiympäristössä toimiminen (esim. liikenne, kulkuvälineet, elämä kaupungissa ja maalla, ruokailu), juhlapäivät ja tapakulttuuri, paikan ja suunnan ilmaiseminen sekä ajan ilmaiseminen ja kelonajat</p>	<p>Vuorovaikutustilanteissa harjoiteltavia keskeisiä sisältöjä ovat tahtuneen selostaminen ja kuvailu, oman asian/ongelman selittäminen, tunteiden ja suhtautumisen ilmaiseminen ja muiden viestien tulkitseminen, itsestä ja lähiympäristöstä keskusteleva (esim. asuminen, rakennukset, ihminen ja terveys, säätilat), lähiympäristössä toimiminen (esim. liikenne, kulkuvälineet, ruokailu), juhlapäivät ja tapakulttuuri sekä nettietiketetti.</p>	<p>Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.</p>	

S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen
<p>Harjoitellaan sujuvaa mekaanista lukutaitoa lukemalla ääneen.</p> <p>Tekstit valitaan yksilöllisesti oppilaan kielitaidon mukaan. Tekstien tulkitsemisessa korostuu sanaston ymmärtäminen.</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa yhdessä ja yksin lukemalla. Tekstien tulkitsemisessa korostuu sanaston ymmärtäminen.</p> <p>Opitaan, että tekstin ymmärtämistä voi kehittää tehokkaiden lukustrategioiden avulla. Harjoitellaan systemaattista, rauhallista tiedon etsimistä tekstistä.</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa lukemalla kaunokirjallisuutta sekä tieto- ja mediatakstejä yksin ja yhdessä. Tekstien tulkitsemisessä korostuu päättelyminen, mielipiteiden tunnistaminen ja tekstilajin hahmottaminen.</p> <p>Kehitetään tekstin ymmärtämisen strategioita yksilölliset vahvuudet huomioiden. Opitaan tunnistamaan omia kehittämistarpeita.</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa lukemalla kaunokirjallisuutta sekä tieto- ja mediatakstejä yksin ja yhdessä. Opetellaan käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Tekstien tulkitsemisessä korostuu päättelyminen, mielipiteiden tunnistaminen ja tekstilajin hahmottaminen. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta.</p>
<p>Harjoitellaan sanojen luokittelua merkityksen perusteella. Tarkastellaan synonyymeja ja vastakohtia sekä selitetään sanojen merkityksiä. Oppilasta kannustetaan aktiiviseen kielelliseen ympäristön tarkkailuun: missä vain voi oppia uusia sanoja ja ilmauksia.</p>	<p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lausekkeen pääsanana ja määrittteen suhdetta sekä pää- ja sivulausetta. Tarkastellaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä.</p>	<p>Pohditaan virkkeiden merkityksiä sekä sanaston että kieliopillisten muotojen kannalta. Kiinnitetään huomiota aikamuotojen merkityseroihin ja partitiivin eri käyttöyhteyksiin.</p>	<p>Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tiedon lähteen selvittämistä ja tiedon luotettavuuden arvioimista.</p>
<p>Opitaan, että tekstin ymmärtämistä voi kehittää muutenkin kuin sanoja ja kielen rakenteita oppimalla. Harjoitellaan kysymyksiin vastaamista ja tiedon etsimistä avainsanojen avulla.</p> <p>Luetaan omalle kielitaidolle soveltuva lastenkirjallisuutta. Opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä: juoni, päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika. Harjoitellaan juonen pääkohtien tunnistamista.</p>	<p>Tutkitaan erilaisten tekstien alku-perää ja luotettavuutta. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten tunnistamista sekä fiktion ja faktan erottamista.</p> <p>Vahvistetaan kerronnan peruskäsitteiden käyttöä. Harjoitellaan juonen kertomista.</p>	<p>Selitetään, vertaillaan ja pohditaan sanojen, niiden synonyymien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä sekä niiden hierarkioita.</p> <p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lauseenvastikkeita. Pohditaan virkkeiden merkityksiä sekä sanaston että kieliopillisten muotojen kannalta. Erityishuomiota kiinnitetään aikamuotojen merkityseroihin, objektiin muotoihin ja</p>	<p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lauseenvastikkeita. Pohditaan virkkeiden merkityksiä sekä sanaston että kieliopillisten muotojen kannalta. Erityishuomiota kiinnitetään aikamuotojen merkityseroihin, objektiin muotoihin ja</p>

<p>Opetellaan erottamaan asiategsti fiktiivisestä tekstistä.</p> <p>Luetaan ikätasolle soveltuvia mediategstejä ja harjoitellaan kuvanlukutaitoa.</p>	<p>Harjoitellaan kuvanlukutaitoa.</p> <p>Laajennetaan sanavarastoa sekä harjoitellaan sanojen selittämistä. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat).</p>	<p>lauseenvastikkeita.</p> <p>Kehitetään kuvanlukutaitoa.</p> <p>Harjoitellaan tiedon lähteen selvittämistä ja tiedon luotettavuuden arvioimista.</p>	<p>sijamuodoilla ilmaistaviin merkityksiin.</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa esim. sanaperheiden ja johtamisen avulla. Selitetään, vertaillaan ja pohditaan sanojen, niiden synonyymien, sanontojen, kielikuvien ja käsitteiden merkityksiä sekä niiden hierarkioita. Kehitetään kuvanlukutaitoa.</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Harjoitellaan kielipollisia rakentamista suullisten harjoitusten ja pienten kirjoitustehtävien avulla. Kiinnitetään huomiota astevaihteluun ja muihin sanavartalossa tapahtuviin muutoksiin. Harjoitellaan imperfektiä kerronnan aikamuotona.</p> <p>Otetaan kertomis- ja kuvailuharjoituksissa aktiivisesti käyttöön uusia sanoja ja ilmauksia.</p> <p>Vakiinnutetaan lopetusmerkkien käyttöä ja harjoitellaan yhdyssanoja. Tutustutaan suoraan ja epäsuoraan esittämiseen.</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Tuotettavia tekstejä ovat kertovien tekstien lisäksi kuvailevat tekstit ja lyhyet viestit, lyhyet tietotekstit ja esittelyt. Harjoitellaan ajatuskartan, lähteiden ja aineiston käyttöä oman tekstin suunnittelussa sekä tekstin tuottamista kuvien pohjalta. Opitaan huomaamaan, että tekstit jaetaan kappaleisiin.</p> <p>Kirjoitetaan vaihtelevasti sekä käsin että koneella - yksin sekä yhdessä.</p> <p>Harjoitellaan astevaihtelua ja muita sanavartalossa tapahtuvia muutoksia, komparaatiota sekä kiel-</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Tuotettavia kirjallisia ja suullisia tekstejä ovat kertovien tekstien lisäksi kuvailevat tekstit ja lyhyet asiategstit. Harjoitellaan ajatuskartan, lähteiden ja aineiston käyttöä oman tekstin suunnittelussa sekä tekstin tuottamista kuvien pohjalta. Käytetään eri tekstilajien tekstejä oman tekstin mallina. Tiivistämistä ja pääasioiden löytämistä harjoitellaan esimerkiksi toistokirjoituksen avulla.</p> <p>Muokataan ja korjataan omaa tekstiä esimerkiksi oikolukuohjelmalla ja vertaispalautetta hyödyntäen. Kiinnitetään huomiota kap-</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Opetellaan tuottamaan jäsennellyjä suullisia ja kirjallisia tekstejä soveltavista aihepiiristä. Harjoitellaan kertomiselle, kuvaamiselle ja kantaotavalle tekstille tyypillistä kieltä.</p> <p>Tuotetaan arjessa ja opiskelussa tarvittavia tekstejä (esimerkiksi viestejä, määritelmiä, koevastauksia ja esitelmiä) käsin ja teknisin apuvälinein. Tuotetaan suullisia ja kirjallisia tekstejä ohjatusti yksin ja ryhmässä malleja apuna käyttäen.</p> <p>Varmennetaan kirjoitusprosessin vaiheiden hallintaa. Harjoitellaan oikeinkirjoitusta, otsikointia, kappa-</p>

<p>Tuotettavia tekstejä ovat tarinat, sadut, viestit ja lyhyet asiatekstit (esim. vastaaminen koekysymyksiin). Harjoitellaan tekstin suunnittelua suullisen ja/tai kuvallisen kerronnan avulla.</p> <p>Kirjoitetaan sekä käsin että sähköisellä viestintävälineellä. Opi-taan näppäintaitoja.</p>	<p>teistä preesensia ja imperfektiä.</p> <p>Vakiinnutetaan lopetusmerkkien käyttöä. Tutustutaan pää- ja sivulauseisiin sekä suoraan ja epäsuoraan esittämiseen.</p> <p>Otetaan aktiivisesti käyttöön uusia sanoja ja ilmauksia. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä sanavalintojen avulla.</p>	<p>palejakoon ja kirjoitusprosessin vaiheisiin. Kirjoitetaan sekä käsin että koneella.</p> <p>Vakiinnutetaan paikallissijojen ja partitiivin käyttöä sekä kielteistä preesensia ja imperfektiä. Harjoitellaan passiivia.</p> <p>Vakiinnutetaan välimerkkien käyttöä. Harjoitellaan suoraa ja epäsuoraa esittämistä.</p>	<p>lejakoa sekä sanavalintoja. Vahvistetaan suoran ja epäsuoran esittämisen taitoa. Pyritään kirjoitetun kielen normien hallintaan.</p> <p>Opitaan itsearviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.</p> <p>Vakiinnutetaan taitoa käyttää suomen kielen rakenteita, esimerkiksi objekteja ja kaikkia aikamuotoja.</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia vuorovaikutustilanteita, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja jaannutaan huomaamaan, että ilmauksilla on erilaisia sävyjä ja käyttötilanteita. Harjoitellaan omien havaintojen kielentämistä.</p> <p>Opitaan huomaamaan, että oma äidinkieli vaikuttaa toisen kielen oppimiseen. (Huomiota voidaan kiinnittää esim. sanajärjestykseen, kysymyksiin ja sanojen taipumiseen.)</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa. Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Syvennetään tietoja kirjoitetun kielen normeista ja opitaan tekemään päätelmiä kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa. Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Syvennetään tietoja kirjoitetun kielen normeista ja opitaan tekemään päätelmiä kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä. Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kauno- ja tietokirjallisuutta,</p>

<p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta. Opitaan valitsemaan itselle sopivaa luettavaa.</p>	<p>tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta. Tutustutaan joihinkin mediateksteihin lukemalla ja tulkitsemalla esimerkiksi mainoksia ja uutisia.</p>	<p>tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä hyödynnetään kirjastoja. Esitellään Kalevalan maailmaa.</p> <p>Tutkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta.</p>	<p>tutustutaan elokuvaan ja mediateksteihin sekä hyödynnetään kirjastoja. Lisäksi perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansainvälisten lajeihin ja nykyperinteeseen.</p> <p>Tulkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta.</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa niin, että mahdollisuudet ymmärtää eri tiedonalojen tekstejä lisääntyvät ja opiskelutaidot kehittyvät. Oppilas saa käyttöönsä tekniikoita sanojen mieleen painamiseksi, ja häntä kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanastoa ja laajentamaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologia oppimisessa. Opitaan arvioimaan omaa oppimista.</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Kehitetään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen taitoja sekä tarkastellaan näiden taitojen merkitystä kaikessa oppimisessa. Keskustellaan oman äidinkielen osaamisen tärkeydestä.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa niin, että mahdollisuudet ymmärtää eri tiedonalojen tekstejä lisääntyvät ja opiskelutaidot kehittyvät. Keskustellaan sanavaraston kehittämisestä. Oppilas saa käyttöönsä tekniikoita sanojen mieleen painamiseksi, ja häntä kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanastoa ja laajentamaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa.</p> <p>Opitaan käyttämään sanakirjaa, pääättelemään merkityksiä kon-</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja. Harjoitellaan erilaisia luku- ja kirjoitustekniikoita.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa sekä keskustellaan sanavaraston kehittämisestä. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoa.</p> <p>Opitaan käyttämään sanakirjaa, pääättelemään merkityksiä kon-</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja ja harjoitellaan niihin liittyviä osaitoja. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon, ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyvää sanavarastoa. Opitaan pääättelemään merkityksiä kontekstista, ymmärtämään ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanaperheitä jne.</p>

<p>Herätellään kiinnostusta oman äidinkielen ja suomen kielen vertailuun. Keskustellaan oman äidinkielen osaamisen tärkeystä.</p>	<p>muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoaan. Opitaan päättämään merkityksiä kontekstista, havainnoimaan ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanoja jne.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa.</p> <p>Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista.</p>	<p>tekstistä, ymmärtämään ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanoja jne. Oppilasta ohjataan huomaamaan, että eri oppiaineiden kielet eroavat toisistaan.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa eri tiedonalojen tiedonhankinnassa ja oppimisessa. Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista realistisesti.</p> <p>Tutustutaan tekijänoikeuksiin sekä tapoihin käyttää toisen tekstiä osana omaa tuotosta.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää osaamistaan kieliä oppimisen tukena, esim. kykyä tunnistaa muista kielistä lainattuja sanoja.</p>	<p>Tehdään huomioita eri oppiainelaiden kielen eroavuudesta.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa eri tiedonalojen tiedonhankinnassa ja oppimisessa. Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista realistisesti.</p> <p>Tutustutaan tekijänoikeuksiin sekä tapoihin käyttää toisen tekstiä osana omaa tuotosta. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää osaamistaan kieliä oppimisen tukena, esim. kykyä tunnistaa muista kielistä lainattuja sanoja.</p>
---	---	---	---

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Tavoitteet

Ruotsi: tavoitteet 6. luokalla
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas tutustuu eri kieliperheisiin ilmiönä ja kielten väliin sukulaisuussuhteisiin. Oppilas oppii kuvailemaan sekä Pohjoismaissa puhuttavien että muiden osaamiensa kielten sukulaisuussuhdetta.
T2 Oppilas oppii kertomaan syitä ruotsin asemaan Suomen toisena kansalliskielenä sekä nimeämään joitakin esimerkkejä sen vaikutuksesta suomen kielen sanastoon.
Kieltenopiskelutaidot
T3 Oppilas harjoittelee tavoitteen asettamista omalle työskentelylleen. Oppilas harjoittelee aktiivista osallistumista eri tavoin tapahtuvaan työskentelyyn sekä ottamaan itsenäisesti vastuuta opiskelustaan niin koulussa kuin kotonakin. Oppilas harjoittelee arvioimaan omaa toimintaansa realistisesti. Oppilas harjoittelee positiivista tapaa toimia ryhmässä.
T4 Oppilas harjoittelee huomaamaan kielitaidon hyötyjä ja ruotsin kielen käyttömahdollisuuksia niin koulussa kuin vapaa-ajallakin sekä kommunikaation että tiedonhaun välineenä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T5 Oppilas oppii osallistumaan rohkeasti suullisia, yksinkertaisia ja paljon tuttua sanastoa sisältäviin harjoittelutilanteisiin. Oppilas harjoittelee tutun kieliaineksen soveltamista erityisesti suullisissa kielenkäyttötilanteissa tarvittaessa keskustelukumppanin tukeen no-

jautuen.

T6

Oppilas harjoittelee tuttua kieliainesta vahvistaen viestin ymmärrettävyyttä myös erilaisin ei-kiielellisin keinoin.

Oppilas oppii viestinnän vastavuoroisuutta: pyytämään keskustelukumppania hidastamaan tai toistamaan sanomansa ja auttamaan oppilasta.

T7

Oppilas osaa tervehtiä, kysyä kuulumisia, pyytää ja kiittää sekä pyytää anteeksi kohteliaasti tilanteeseen sopivalla tavalla.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8

Oppilas harjoittelee ottamaan selvää ja hakemaan tietoa paljon tuttua kieliainesta sisältävästä yksinkertaisesta puhutusta ja kirjoitetusta viestistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T9

Oppilas harjoittelee itsensä ilmaisemista rohkeasti kielenkäyttötilanteissa, joissa sovelletaan keskeistä kieliainesta puhuen ja kirjoittaen.
Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja tuottamaan ymmärrettävästi ruotsin kielelle tyypillisiä äänneitä ja keskeisiä ilmaisuja.
Oppilas oppii kirjoittamaan oikein keskeisimpiä, usein toistuvia sanoja ja fraaseja.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Käsitellään suomen ja ruotsin asemaa kansalliskielinä sekä ruotsin sanojen lainautumista suomen kieleen (Huom! Tämä virke on jäänyt Opetussuunnitelman perusteet 2014 -kirjasta pois.)

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäy-

tön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Seudulliset sisällöt

Ruotsi: sisällöt 6. luokalla
S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen Keskustellaan yhdessä, mitä kieliä oppilaat jo osaavat tai tietävät. Pohditaan omaa kielennäköhistoriaansa ja tapaa oppia kieliä. Tutustutaan pohjoismaiseen kieliperheeseen. Keskustellaan omista mahdollisista matkakokemuksista ja kieli- ja kulttuurierojen havainnoista. Ohjataan oppilasta elinympäristössään esiintyvän ruotsin kielen havainnointiin, esim. kotoa löytyvät elintarvikepakkaukset ja erilaiset tuoteselosteet. (T1) Vertaillaan suomen, ruotsin ja muiden kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä tehdään huomioita siitä, miten ruotsin kieli on vaikuttanut suomen kielen sanastoon ja kuinka esim. Suomen ja Ruotsin yhteinen menneisyys on vaikuttanut lainasanojen yleistymiseen ruotsista suomeen. Hyödynnetään esim. merkitysten päättelemiseen myös oppilaiden osaamia muita kieliä. Keskustellaan monipuolisen kielitaidon hyödyistä suomalaisille. Tutustutaan joihinkin tyypillisiin tapoihin viettää juhlia (esim. syntymäpäivä, venetsialaiset, Lucian-päivä, jouluku tai juhannus) erityisesti Suomen ruotsinkielisillä alueilla. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan internetin suomia mahdollisuuksia tuoda ruotsinkielistä kulttuuria ja ruotsinkielisiä ilmiöitä luokahuoneeseen. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kotikansainvälisyyttä (eli omasta asuinympäristöstä, koulusta, kotipaikkakunnalta jne. löytyvää vieraan kielen osaamista ja kulttuurin tuntemusta). Pääpaino on Suomessa ja suomenruotsalaisuudessa sekä Suomessa osana Pohjoismaita. (T2)
S2 Kielenopiskelutaidot Tutustutaan ruotsin opiskelun tavoitteisiin ja harjoitellaan omien tavoitteiden asettelua ja oman työn suunnittelua. Käytetään toiminnallisia työtapoja sekä pari- ja ryhmätyön muotoja, joissa on tärkeää oppia ottamaan huomioon muut ryhmän jäsenet sekä kantamaan vastuuta omaan osuuteen ja myös koko ryhmän toiminnasta. Hyödynnetään vertaisoppimista. Keskustellaan oman positiivisen asennoitumisen vaikutuksesta omaan opiskeluun ja koko ryhmän työskentelyyn. Kannustetaan ja ohjataan oppilasta pitkäjänteiseen harjoitteluun ja ottamaan itse vastuuta mm. kotiteh-

tävistä sekä valitsemaan omille taidoille sopivimmat tehtävät eriyttävästä materiaalista. Harjoitellaan realistista ja oppimiseen kannustavaa itse- ja vertaisarviointia. Hyödynnetään sähköisen viestinnän tarjoamia mahdollisuuksia, esimerkiksi käytetään kännykkää ruotsinkielisillä asetuksilla, tutustutaan sähköisiin sanakirjoihin, tutkitaan omaan harrastukseen tai muuhun mielenkiinnon kohteeseen liittyviä ruotsinkielisiä internet-sivustoja jne. (T3)

Opetuksessa on tärkeää hyödyntää autenttisia eli oppilaalle sisällöllisesti merkityksellisiä tekstejä. Omaa elinympäristöä tarkastelemalla voidaan löytää esimerkkejä ruotsin kielestä (esim. tuoteselosteet, käyttöohjeet, esitteet, satuhahmot, paikkakuntien ja maiden nimet, televisio-ohjelmat, lehdet, internet-sivut). Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa, kun työstetään ajankohtaisia, oppilaalle läheisiä ja kiinnostavia aihealueita. Vuorovaikutuksen keinot ja ruotsin opiskelussa tarvittavat kielitiedon käsitteet sekä työtavat luovat yhteyksiä äidin-kielen sekä oppilaan opiskelemien muiden kielten opintoihin. Ruotsin kieltä voi sisällyttää monien muiden oppiaineiden kanssa monialaisiin kokonaisuuksiin, esim. Pohjoismaat ovat yhteinen opiskeluaihe alakoulun ympäristöopin sekä historian kanssa. Musiikin ja kuvataiteen elementtejä voidaan myös yhdistää luontevasti ruotsin opiskeluun. (T4)

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Korostetaan rohkeutta kokeilla uusia viestintätilanteita ja soveltaa opittua niissä. Harjoitellaan kohteliasta ja ruotsin kielelle ominaista viestintää. Kiinnitetään huomiota tilanteiden ja kulttuurin lukutaitoon sekä tilanneherkkyyden kehittymiseen. Opetellaan kysymään ja vastaamaan sekä toimimaan vastavuoroisesti erilaisissa viestinnällisissä ja vuorovaikutteisissa tilanteissa. (T5)

Harjoitellaan luontevia ja tehokkaita viestintästrategioita, kuten kuinka pyydetään keskustelukumppania hidastamaan ja toistamaan sanomaansa tai kuinka yksinkertaistetaan vaikeita ilmauksia ja käytetään kiertoilmauksia sekä eleitä ja äänenpainoja viestin ymmärrettävyyden lisäämiseksi. Hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti opittua keskeistä sanastoa ja harjoiteltuja ilmauksia. Kiinnitetään huomiota oppilaalle itselleen ominaiseen tapaan oppia. Harjoitellaan käyttämään liikettä ja mahdollisimman monia aistikanavia sekä annetaan tilaa myös tunneilmaisulle, luovuudelle ja leikille. Kannustetaan ja ohjataan käyttämään kielen käytön apuvälineitä, esim. verkkosanakirjoja. (T6)

Pohditaan elinympäristön vaikutusta tapakulttuuriin ja keskustellaan erilaisista tavoista, joita oppilaat ovat havainnoineet esim. televisio-ohjelmassa tai matkalla ollessaan. Harjoitellaan kohteliaita viestinnän muotoja. Tutustutaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluviin ilmauksiin ja ruotsin kielelle ominaisiin tapoihin toimia ja reagoida hyvien tapojen mukaisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Käytetään mahdollisimman

paljon autenttista kuva- ja äänimateriaalia, esim. lyhyitä elokuvakatkelmia, tukemaan oppimista. (T7)

Tulkintaitoja harjoiteltaessa lähdetään liikkeelle lyhyistä, paljon tuttua sanastoa sisältävistä puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä ja edetään vaikeampiin, enemmän päättelyä vaativiin teksteihin. Harjoitellaan tekstin keskeisen sisällön ymmärtämistä esim. erilaisia apuvälineitä käyttäen ja tekemällä tilanneyhteyden avulla päätelmiä, esim. tärkeimmät henkilötiedot, tapahtuman ajankohta, paikka ja luonne tai toimintaohje. Tutkitaan omasta ympäristöstä mahdollisesti löytyvää ruotsinkielistä informaatiota kuten katujen nimiä, opasteita ja rakennusten nimiä. Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita (esim. kerroksittainen lukeminen: sisällön ennakointi otsikon ja kuvituksen avulla, silmäilevä lukeminen, tarkempi syventyminen ja tekstin kertaus). Käytetään erilaisia tekstityyppejä (esim. kertova tai kuvaileva teksti, haastattelu, dialogi, mainos, juliste, sarjakuva, sukupuoli, ajatuskarta). Kiinnitetään erityistä huomiota tekstien autenttisuuteen, oppilähtöisyyteen ja oppilaille omakohtaiseen merkityksellisuuteen. Internet ja erilaiset verkotyökalut mahdollistavat elävän kielimallin tuomisen oppilaan omaan opiskeluympäristöön sekä ajankohdallisen ja oppilasta kiinnostavan kieliaineksen valinnan. Rohkaistaan oppilasta omatoimisuuteen ja aloitteellisuuteen työskentelyssään. (T8)

Oppilaiden ilmaisurohkeutta lisätään monipuolisten toiminnallisten työtapojen avulla, esim. pelit, leikit, lorut, laulut, musiikki, draama. Myös tunneilmaisulle annetaan tilaa. Pääpaino on rohkeudessa käyttää kieltä, ei rakenteellisessa virheettömydessä. Oppilasta kannustetaan näkemään omat vahvuutensa kielenoppijana. Harjoitellaan valitsemaan omille taidoille sopivia tehtäviä. (T9)

Hyvän sanavaraston kerryttämiseen hyödynnetään erilaisia oppimisstrategioita (esim. sanojen ryhmittely, pantomiimi, sanakorttien laatiminen, nettitehtävät ja pelilliset sovellukset) mahdollisimman monin eri tavoin. Käytetään kuvia viestinnän tukena. Mieleen painamisessa on keskeistä sanaston toistuvuus harjoittelutilanteissa sekä harjoittelutilanteiden monipuolisuus sekä mahdollisuus tehdä omia sovelluksia opittavasta aiheesta. Vaikka pääpaino on puhutussa kielessä, kiinnitetään huomiota myös oikeinkirjoitukseen (esim. ä-kirjain). Harjoitellaan erilaisten apuvälineiden, esim. oppikirjan sanastojen, sähköisten ja perinteisten sanakirjojen, käyttöä omien tuotosten tuottamisessa. Lähdetään liikkeelle oppilaan omaan elinpiiriin liittyvistä aiheista. Harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti tervehdyksiä, itsensä ja keskustelukumppanin esittelemistä, perusasioiden kertomista ja tiedustelemista (esim. ikää, nimeä, asuinpaikkaa, perheenjäseniä, harrastusta, koulua ja vointia) sekä itselle esitettyihin kysymyksiin lyhyesti vastaamista. Tutustutaan keskeisiin ajan ja paikan ilmauksiin, lukumääriin ja kellonaikoihin. Harjoitellaan kirjoittamaan luontevasti tavallisia yksittäisiä sanoja ja sanontoja, esim. numeroita, nimiä, ikää ja osoitteita ja maita. Kirjoitetaan lyhyitä viestejä, esim. onniteluviesti, lomatervehdys tai muistilappu, sekä lauseita myös sanelun mukaan esim. parityöskentelyä. Harjoitellaan erottamaan puheesta suomen kielestä poikkeavia äänneitä sekä sana- ja lausepainoja. Harjoitellaan intonaatiota ja puherytmäiä lukemalla tuttua tekstiä ääneen, esim. matkimalla tai malliäänitteen mukana, ja erilaisin pariharjoituksin. (T9)

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Tavoitteet

A1 Englanti: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.	T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.
T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja tekee havaintoja niiden eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä.	T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja eri medioissa.	T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää kielellisesti helppoja englanninkielisiä aineistoja.	T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää omaa oppimista tukevia englanninkielisiä aineistoja.

Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
<p>T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.</p>	<p>T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.</p>
<p>T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienien tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä oppimisen tukena.</p>	<p>T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä oppimisen tukena.</p>	<p>T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja ottaa vastuuta tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten verkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.</p>	<p>T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja asettaa tavoitteita kielen opiskelulle. Oppilas harjoittelee erilaisten verkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.</p>	<p>T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja asettaa tavoitteita kielen opiskelulle. Oppilas harjoittelee erilaisten verkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta tutuissa arkielämän tilanteissa.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta monenlaisissa arkielämän tilanteissa.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta monenlaisissa tilanteissa ja vapaa-ajalla.</p>	<p>T7 Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.</p>	<p>T7 Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.</p>
<p>T8 Oppilas harjoittelee helppoja kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.</p>	<p>T8 Oppilas harjoittelee erilaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.</p>	<p>T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.</p>	<p>T8 Oppilas osaa käyttää monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.</p>	<p>T8 Oppilas osaa käyttää monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.</p>
<p>T9 Oppilas harjoittelee englannin</p>	<p>T9 Oppilas harjoittelee englannin</p>	<p>T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä</p>	<p>T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä</p>	<p>T9 Oppilas selviytyy englannin kielellä</p>

kieltä tutuissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	kieltä arkielämän vaihtelevissa sosiaalisissa tilanteissa.	monenlaisissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	lyhyistä sosiaalisista tilanteista.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.	T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppokojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.	T10 Oppilas työskentelee erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimedialaisessa ympäristössä. Oppilas harjoittelee erilaisia ymmärtämisstrategioita.	T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan monitasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimedialaisessa ympäristössä. Oppilas osaa käyttää erilaisia ymmärtämisstrategioita.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja hieman kirjoittamista.	T11 Oppilas harjoittelee puhumista, kirjoittamista ja toimimista monimedialaisessa ympäristössä.	T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja tekstin tuottamista monimedialaisessa ympäristössä.	T11 Oppilas osaa kertoa jokapäiväisistä asioista ja tuottaa tekstiä monimedialaisessa ympäristössä.

Sisällys

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättämistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajanvietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisien tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötöitä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Seudulliset sisällöt

A1 Englanti: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen omassa luokassa. Lähestytään kielen ja kulttuurin ilmiöitä oppilaslähtöisesti. Tuetaan jokaisen omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä avoimesti ja arvosta-	Tehdään näkyväksi omaa kieli- ja kulttuuritaustaa ja sen moninaisuutta monipuolisilla keinoin, esimerkiksi kuvien, musiikin ja liikkeen keinoin. Käytetään monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kult-	Pohditaan oman kulttuurin merkitystä itselle ja lähiympäristölle. Keskustellaan erilaisten kulttuurien merkityksestä viestintätavoistamme ja kulttuurien eroavaisuuksista rikkautena sekä ihmisten toistensa	Keskustellaan erilaisuudesta ja kulttuurien moninaisuudesta elämää rikastuttavana tekijänä. Rohkaistaan kriittiseen ajatteluun avoimesti ja luottamuksellisesti oppimisympäristössä.

<p>vasti keskustellen.</p> <p>Keskustellaan erilaisista tavoista viettää juhlaa eri maissa ja kulttuureissa. Havainnoidaan eroja ja yhtäläisyyksiä perheissä, pukeutumisessa, asumisessa, koulussa ja muussa lähiympäristössä. Tulkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta. Keskustellaan oppilaiden omista havainnoista ja kokemuksista.</p>	<p>tuurintuntemuksen lisäämiseksi.</p> <p>Keskustellaan oppilaiden omista matkakokemuksista ja eri kulttuurien kohtaamisista. Tehdään huomioita englannin merkityksestä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Havainnoidaan englannin kirjoitetun ja puhutun kielen eroavaisuuksia. Korostetaan puhutun kielen ensisijaisuutta. Tutustutaan alustavasti formaalin ja informaalin kielenkäytön eroihin, esimerkiksi vieraalle henkilölle tai kaverille puhumisen eroihin.</p> <p>Havainnoidaan suomen ja englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Pyritään tarjoamaan oppilaille kokemuksia autenttista vuorovaikutustilanteista, esimerkiksi ystäväloukkatoiminnan, vierailijoiden ja virtuaalivierailujen avulla.</p>	<p>ymmärtämisen tärkeystä vuorovaikutustilanteessa.</p> <p>Pohditaan oppilaiden arkeen liittyviä asioita englanninkielisissä kulttuureissa ja hankitaan niistä tietoa. Käytetään monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen lisäämiseksi.</p> <p>Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen Euroopassa. Havainnoidaan erilaisia tapoja puhua englannin kieltä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Pohditaan, miten voi toimia ja tulla ymmärretyksi, jos osaa englannin kieltä vain vähän.</p> <p>Vertaillaan englantia ja oppilaan äidinkieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Opetellaan ilmaisemaan omia ajatuksia erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin sopivalla tavalla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Pohditaan, millä tavoin kieli yhdistää ja erottaa ihmisiä.</p> <p>Käytetään monimediaalista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen syventämiseksi.</p> <p>Tutkitaan englannin kielen globaalia levinneisyyttä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Keskustellaan äidinkielen opiskelun hyödyllisyydestä englannin kielen oppimisessa. Vertaillaan suomen ja englannin rakenteita sekä englantia ja toista kotimaista kieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>Keskustellaan englannista ja muista kielistä: missä niitä voi kuulla ja nähdä ja mitä ne kuulostavat. Tehdään näkyväksi, mitä kieliä osataan, vaikka vain vähän. Mietitään, miten voi ymmärtää tai tulla ymmärretyksi, jos ei ole yhteistä kieltä.</p>	<p>Havainnoidaan englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Pyritään tarjoamaan oppilaille kokemuksia autenttista vuorovaikutustilanteista, esimerkiksi ystäväloukkatoiminnan, vierailijoiden ja virtuaalivierailujen avulla.</p>	<p>Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen Euroopassa. Havainnoidaan erilaisia tapoja puhua englannin kieltä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Pohditaan, miten voi toimia ja tulla ymmärretyksi, jos osaa englannin kieltä vain vähän.</p> <p>Vertaillaan englantia ja oppilaan äidinkieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Opetellaan ilmaisemaan omia ajatuksia erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin sopivalla tavalla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Pohditaan, millä tavoin kieli yhdistää ja erottaa ihmisiä.</p> <p>Käytetään monimediaalista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen syventämiseksi.</p> <p>Tutkitaan englannin kielen globaalia levinneisyyttä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Keskustellaan äidinkielen opiskelun hyödyllisyydestä englannin kielen oppimisessa. Vertaillaan suomen ja englannin rakenteita sekä englantia ja toista kotimaista kieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>Havainnoidaan englannin kielen käyttötapoja, jotka poikkeavat suomen kielestä, esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin tapoja puhuteltavan henkilön nimen ja englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä. Etsitään suomea ja englantia yhdistäviä tekijöitä, kuten samantapaisia sanoja. Päätel-</p>	<p>Havainnoidaan englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Pyritään tarjoamaan oppilaille kokemuksia autenttista vuorovaikutustilanteista, esimerkiksi ystäväloukkatoiminnan, vierailijoiden ja virtuaalivierailujen avulla.</p>	<p>Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen Euroopassa. Havainnoidaan erilaisia tapoja puhua englannin kieltä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Pohditaan, miten voi toimia ja tulla ymmärretyksi, jos osaa englannin kieltä vain vähän.</p> <p>Vertaillaan englantia ja oppilaan äidinkieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Opetellaan ilmaisemaan omia ajatuksia erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin sopivalla tavalla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Pohditaan, millä tavoin kieli yhdistää ja erottaa ihmisiä.</p> <p>Käytetään monimediaalista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen syventämiseksi.</p> <p>Tutkitaan englannin kielen globaalia levinneisyyttä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Keskustellaan äidinkielen opiskelun hyödyllisyydestä englannin kielen oppimisessa. Vertaillaan suomen ja englannin rakenteita sekä englantia ja toista kotimaista kieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>

<p>lää, mitä eri sanat tarkoittavat.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>				
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <p>Kehitetään oppilaan myönteistä asennetta englannin opiskeluun. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumistaan. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä ja viestimään englanniksi ensimmäisestä oppitunnista alkaen. Käytetään ilmaisuun kannustavia työtapoja, esimerkiksi leikkejä, lauluja, pelejä, draaman keinoja, joissa ei kiinnitetä huomiota virheisiin.</p> <p>Opetellaan englantia monin eri tavoin: toiminnallisesti ja kaikkia eri aisteja käyttäen. Opiskellaan pareittain, pienissä ryhmissä, yksin ja koko luokan kanssa. Opetellaan kuuntelemaan ja puhumaan. Ope-</p>	<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <p>Vahvistetaan oppilaan opiskelumotiivatiota ja kannustetaan häntä iloitsemaan oppimisesta. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.</p> <p>Opetellaan toimimaan yksin ja ryhmässä eri henkilöiden kanssa, auttamaan ja kuuntelemaan toisen toisinaan. Opetellaan englantia monin eri tavoin: toiminnallisesti, draaman keinoja ja kaikkia eri aisteja käyttäen.</p> <p>Autetaan oppilasta tunnistamaan vahvuutensa ja löytämään itselleen sopivat ja motivoivat oppimistyylit. Kannustetaan kokeilemaan erilaisia oppimisen tapoja.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa ja yhdistämään oppimansa aiemmin opittuun. Vahvistetaan oppilaan sitoutumista ja osallisuutta kannustamalla</p>	<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <p>Vahvistetaan edelleen oppilaan myönteistä asennetta englannin opiskeluun. Kannustetaan oppilasta iloitsemaan oppimisesta sekä vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Opetellaan ottamaan vastuu omista tehtävistä, saattamaan ne loppuun sekä arvostamaan omaa ja muiden työtä. Harjoitellaan monipuolisia kielenopiskelutaitoja, joihin kuuluvat pari- ja ryhmätyöt sekä itsenäisen työskentely. Pari- ja ryhmätöiden perustana on dialogisuus, jossa keskeistä on toisen kuunteleminen, puheeseen liittyminen ja erilaisten näkökulmien kunnioittaminen.</p> <p>Tehdään pienimuotoisia yhteistöiminnallisia projekteja, joihin kuuluu työn suunnittelu, työnjako, toteutus, jakaminen ja arviointi.</p> <p>Englantia käytetään aina kun se on</p>	<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <p>Vahvistetaan edelleen oppilaan opiskelumotiivatiota. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumistaan. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Oppiainerajat ylittyviin oppimisprojekteihin osallistamalla opitaan oppimisen ja työelämän kannalta keskeisiä taitoja kuten suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta.</p> <p>Vuorovaikutus- ja viestintätaitoja, TVT-taitoja sekä vastuuta omasta oppimisesta ja tehtävien loppuun saattamisesta kehitetään kotikansainvälisyyttä hyödyntämällä sekä mahdollisesti</p>	

<p>tellaan eläytyään tilanteisiin ja viestimään koko kehoa käyttäen.</p> <p>Opetellaan käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa ja tietoraken- teita. Kehitetään oppilaan pääte- lykyä ja tulkintastrategioita, jois- sa hän käyttää hyväksi asiayhtey- tä, kuvia sekä omia tietojaan ja kokemuksiaan. Opetellaan muis- tiinpainamiskeinoja harjoittelemal- la sanoja aihepiireittäin visuaalisoi- malla, esittämällä, ääneen lukemal- la, parin kanssa tai itseltä kysele- mällä. Opetellaan ulkoa (tarvittaes- sa pienissä osissa) tietystä järjes- tyksessä esiintyvät sanat, kuten numerot ja viikonpäivät.</p>	<p>häntä tekemään havaintoja kielelli- sestä ympäristöstä ja käyttämään tietoja ja taitoja, joita hän on oppinut koulun ulkopuolella.</p> <p>Tuetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä käyttämällä luovasti erilaisia oppimistapoja ja eri medioita kuten kuvia, videoita, äänitteitä ja erityyppisiä tekstejä omiin tuotoksiin.</p> <p>Harjoitellaan edelleen erilaisia muis- tiinpainamisen keinoja yksin, pareit- tain ja ryhmässä kaikkia aisteja ja ko- ko kehoa käyttäen. Opetellaan käyt- tämään aakkosellisia sanastoja ja sisällysluetteloa opiskelun apuna.</p> <p>Opetellaan käyttämään erilaisia apu- välineitä kuten sanakirjoja ja erilaisia nettisanakirjoja, esimerkiksi ääntä- mis-, kuva- ja riimisanakirjoja.</p> <p>Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia in- ternetistä. Käytetään tieto- ja viestin- tätekniikkaa erilaisten projekti- ja portfoliotehtävien tekemiseen.</p>	<p>mahdollista erilaisissa vuorovaiku- tustilanteissa ja hyödynnetään arki- elämän tapahtumat kielen oppimi- sessä.</p> <p>Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä ja tekstin ymmärtämistä asiayhteyden sekä sanallisen ja vi- suaalisen kontekstin avulla sekä ennakoitistategioita hyödyntä- mällä. Opetellaan vahvistamaan viestintää ja vuorovaikutusta, ilmai- semaan omia tunteita ja tulkitse- maan toisten mielipiteitä draaman keinoja, ilmeitä, eleitä ja koko ke- hoa käyttämällä.</p>	<p>sen kansainvälisen yhteistyön, esim. eTwinningin ja Eras- must:n avulla.</p> <p>Opetellaan tehokkaita kielen- opiskelutapoja. Syvennetään monilukutaitoa eri medioissa ja konteksteissa. Harjoitellaan erilaisia muistiinpainamisen keinoja ja tekniikoita.</p> <p>Rohkaistaan käyttämään erilai- sia kompensaatiostrategioita viestinnän ja vuorovaikutuksen tueksi. Harjoitellaan tuntemat- toman sanan merkityksen päät- telemistä asiayhteydestä tut- kimalla erilaisia tekstilajeja (ku- ten kertovia tekstejä, dialogeja, asiain- ja videotekstejä, mainoksia, julistei- ta, audiota ja videota) sekä erilaisia kontekstiin liittyviä vihjeitä, kuten äänensävyjä, intonaatiota, ilmeitä ja eleitä.</p>
<p>Opetellaan käyttämään erilaisia apuvälineitä, kuten aakkosellisia sanastoja ja kappalesanastoja. Käy- tetään tietotekniikkaa esimerkiksi ajatuskarttojen, sarjakuvien ja vir- tuaaliseen tekemiseen sekä net- titehtävien tekemiseen ja oppimis- pelien pelaamiseen.</p>	<p>Opetellaan harjoittelemaan englantia kotona ja tekemään kotitehtäviä säännöllisesti ja vastuullisesti. Ope-</p>	<p>Opetellaan käyttämään erilaisia internetin tiedonlähteitä ja englan- ninkielisiä aineistoja omien tuotos- ten tekemisessä. Harjoitellaan teks- tin ydinaineksen löytämistä. Käyte- tään erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemiseen ja jakami- seen.</p> <p>Harjoitellaan omien työskentelytai- tojen kuten ryhmä-, pari-, projekti- ja itsenäisen työskentelyn taitojen arviointia sekä kannustavaa ver- taisarviointia. Opetellaan seura-</p>	<p>Haetaan tietoa englanniksi in- ternetistä ja opetellaan tiedon kriittisen arvioinnin taitoja.</p> <p>Opetellaan prosessoimaan löy- dettyjä tietoja, harjoitellaan aineiston muokkausta ja tiivis- tämistä omia tuotoksia varten</p>

<p>tä kyselemällä sekä piirtäen ja kirjoittaen. Opetellaan ottamaan vastuuta omista tehtävistä ja tekemään ne huolellisesti loppuun.</p> <p>Opetellaan arvioimaan omia opiskelutaitoja ja kielitaitoa sekä asettamaan itselle tavoitteita siten, että minäkuva vahvistuu ja osallisuuden tunne lisääntyy, esimerkiksi käyttämällä Eurooppalaista kielisalkkua itsearvioinnissa ja omien tuotosten tallentamisessa.</p>	<p>tellaan arvioimaan omia taitoja ja asettamaan tavoitteita. Harjoitellaan valitsemaan itselle sopivia tehtäviä ja tekemään itseohjautuvasti eriyttäviä tehtäviä ja lisätehtäviä. Harjoitellaan vertais- ja itsearviointia, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tehtävien ja omaan portfolioon tallennettujen tuotosten avulla.</p>	<p>maan arvioinnin vaikutuksia työtöihin kuten kotitehtävien suorittamiseen, keskittymiseen, toisten kuuntelemiseen sekä toisten ja oman työn arvostamiseen. Seuraataan ja arvioidaan oman kielitaidon kehitystä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.</p>	<p>sekä käyttämään erilaisia englanninkielisiä verkko työkaluja ja -sovelluksia.</p> <p>Opetellaan arvioimaan omaa kielitaitoa realistisesti ja hyödyntämään rohkeasti omia vahvuuksia. Opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta rakentavasti. Kannustetaan luottamaan omaan viestintätaitoon. Pohditaan omaa kielennäköhistoriaa arviomallia omaa oppimista sekä opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymistä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.</p>
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>
<p>Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja vähäisessä määrin kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni ja lähiympäristöni. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi</p>	<p>Opetellaan kuulemaan, kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja jossakin määrin kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri: koti, koulunkäynti, arjen toiminnot, ystä-</p>	<p>Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Lisäksi valitaan aiheita yhdes-</p>	<p>Opetellaan käyttämään englannin kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa. Laajennetaan aihepiirejä elämästä ja toiminnasta englanninkielisessä ympäristössä ja maailmassa. Lisäksi valitaan</p>

<p>aikoihin, lukumääriin, paikkoihin ja säähän.</p>	<p>vät, vapaa-aika, toiminta lähiympäristössä, oppilaiden kiinnostuksen kohteet ja ajankohtaisuus. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi kelloon, suuriin lukuihin ja säätilaan. Tutustutaan englanninkielisten maiden kulttuureihin ikäkaudelle sopivia aiheita käsitellen.</p>	<p>sä. Tutustutaan arjen ilmiöihin ja käsitteisiin, esimerkiksi tunteisiin sekä aikoihin ja paikkoihin kaupunkiympäristössä. Englanninkielisten maiden kulttuuriin, arkeen ja juhlaan tutustutaan ikäkaudelle sopivien aiheiden ja käsitteiden kautta.</p>	<p>aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämäntilanne, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Näkökulmana on minä, me sekä maailma ennen ja nyt. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin esimerkiksi ammatteihin, tietoon ja viestintätekniikkaan, mediaan, osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä kestävään kehitykseen.</p>
<p>Harjoitellaan kielen käyttöä arkipäivän vuorovaikutustilanteissa. Kiinnitetään huomiota perusviestintätaitoihin kuten katsekontaktiin, vuorotteluun, kuuntelemiseen ja reagointiin, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkielen. Harjoitellaan englanninkielisen vuorovaikutuksen ominaispiirteitä, esimerkiksi nimien käyttöä ja kohteliaita ilmaisuja.</p>	<p>Opetellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkielen. Havainnoidaan ja harjoitellaan englanninkielisen vuorovaikutuksen peruspiirteitä, esimerkiksi kohteliaita ilmaisuja, lyhyitä vastauksia ja pahoitteluja.</p>	<p>Harjoitellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkielen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, esimerkiksi opastamista, kuvailua, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemista sekä menneistä tapahtumista kertomista.</p>	<p>Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötapoja kuten haastattelua, kokemuksista kertomista ja tarinointia. Sanastoa ja kielen rakenteita opitaan tuottamalla ja käyttämällä monenlaisia tekstilajeja, esimerkiksi tarinoita, laulujen sanoituksia, dramatisoituja tilanteita, haastatteluja, ilmoituksia ja someviestejä monimedialaisissa ympäristöissä. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa yhteistyössä äidinkielen oppilaiden kanssa. Harjaannutetaan käyttämään kielitiedon käsitteitä, joiden avulla voidaan jäsentää</p>
<p>Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötapoja ja viestintätilanteita, esimerkiksi tervehtimistä, esittämistä, nimeämistä, kiittämistä, kuvailua, omistamisen ilmaisemista ja pienimuotoisia dialogeja arkipäivän tilanteissa. Sanastoa ja sanoja opetellaan monenlaisten ja monimedialaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen, laulujen, leikkien ja pelien, yhteydessä. Lisäksi niitä harjoitellaan liikettä, rytmikkaa ja musiikkia käyttäen. Kielen rakenteita ja lausemalleja harjoitellaan suullisesti sanastollisina fraaseina.</p>	<p>Tutustutaan kompensatiostrategioihin kuten arvuutteluun, elekieleen ja piirtämiseen. Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, esimerkiksi ostamista, kysymistä ja vertailua. Sanastoa ja kielen rakenteita harjoitellaan suullisesti sanastollisina fraaseina sekä monenlaisten tekstien yhteydessä. Sanaston ja rakenteiden opettelua tukevat myös liike, rytmikka ja musiikki.</p>	<p>Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan suullisesti monenlaisten tekstien yhteydessä. Sanaston ja rakenteiden opettelua tukevat myös liike, rytmikka ja musiikki. Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimedialaisissa ympäristöissä, esimerkiksi aikatauluja, kalentereita, kylttejä, julisteita, kuvauksia. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa.</p>	<p>Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötapoja kuten haastattelua, kokemuksista kertomista ja tarinointia. Sanastoa ja kielen rakenteita opitaan tuottamalla ja käyttämällä monenlaisia tekstilajeja, esimerkiksi tarinoita, laulujen sanoituksia, dramatisoituja tilanteita, haastatteluja, ilmoituksia ja someviestejä monimedialaisissa ympäristöissä. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa yhteistyössä äidinkielen oppilaiden kanssa. Harjaannutetaan käyttämään kielitiedon käsitteitä, joiden avulla voidaan jäsentää</p>

<p>Tutkitaan ja tuotetaan erilaisia tekstilajeja, esimerkiksi dialogeja, kuulutuksia, sarjakuvia, kuvanakirjoja ja ajatuskarttoja monimedialaisissa ympäristöissä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä ja verkosta.</p>	<p>Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimedialaisissa ympäristöissä, esimerkiksi someviestejä, näytelmiä, ruokalistoja, asiointialoiteja, sarjakuvia. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi lähiympäristöstä ja verkosta.</p>	<p>Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötaitoja. Havainnoidaan kohteliaan englanninkielisen kommunikaation perusraspeiteitä, esimerkiksi kohteliaita pyyntöjä ja kehotuksia, intonaatiokysymyksiä sekä viestien aloitus- ja lopetusfraaseja.</p>	<p>tää kieltä. Sanaston ja raken- teiden opettelua tukevat myös liike, rytmikka ja musiikki. Syvennetään perusviestintätai- tojen hallintaa. Tarjotaan mah- dollisuuksia harjoitella vaati- vampia suullisia kielenkäyttö- lanteita. Havainnoidaan kohte- liaan englanninkielisen kom- munikaation perusraspeiteitä, esimerkiksi aktiivisen kuunteli- jan roolissa toimimista. Kiinni- tetään huomiota ilmaisu- ja esiintymistaitojen harjoitte- luun.</p>
<p>Havainnoidaan ja harjoitellaan run- saasti ääntämistä, puherytmiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläy- tyen. Harjoitellaan tunnistamaan ja ääntämään englannin kielen foneet- tisen tarkekirjoituksen merkkejä.</p>	<p>Havainnoidaan ja harjoitellaan run- saasti äänensävyjä, ääntämistä, sa- napainoa, puherytmiä ja intonaatiota toistamalla, lukemalla, laulamalla, kielellä leikitellen ja teksteihin eläy- tyen. Harjoitellaan tunnistamaan ja ääntämään englannin kielen foneet- tisen tarkekirjoituksen merkkejä.</p>	<p>Rohkaistaan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huoli- matta tuttujen kompensatiostra- tegioiden avulla ja tutustutaan uu- siin strategioihin, kuten ennakoiviin, päättelyyn ja asiayhteyteen.</p>	<p>Tutustutaan alustavasti yleis- ja puhekielen eroihin. Rohkais- taan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompen- saatiostrategioiden avulla ja tutustutaan uuteen strategi- aan, kuten selittämiseen toisin sanoin.</p>
<p>Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jaka- maan muualla oppimaansa ja koke- maansa koulussa.</p>	<p>Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jaka- maan muualla oppimaansa ja koke- maansa koulussa.</p>	<p>Käytetään autenttisia oppimisym- päristöjä ja haetaan verkosta tietoa esimerkiksi nähtävyyksistä, hinnois- ta ja matkoista.</p>	<p>Tutustutaan alustavasti yleis- ja puhekielen eroihin. Rohkais- taan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompen- saatiostrategioiden avulla ja tutustutaan uuteen strategi- aan, kuten selittämiseen toisin sanoin.</p>
<p></p>	<p></p>	<p>Havainnoidaan ja harjoitellaan run- saasti ääntämistä sekä sana- ja lau- sepainoa, puherytmiä ja intonaatio- ta kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Kiinnitetään huomiota äänteiden merkityksiä erotteleviin ominaisuuksiin. Harjoitellaan tun- nistamaan ja käyttämään oppimi- sen apuna englannin kielen foneet- tisen tarkekirjoituksen merkkejä ja</p>	<p>Etsitään englanninkielistä ai- neistoa esimerkiksi ympäristös- tä, verkosta ja kirjastosta. Valit- taessa tekstejä ja aiheita ote-</p>

		<p>internetin ääntämisanakirjoja.</p> <p>Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jakamaan muualla oppimaansa ja kokeamaan koulussa.</p>	<p>taan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kieleenä. Tutustutaan Euroopan unionin koulutukseen ja niiden rooliin eri kielialueilla sijaitsevien englanninkielisten maiden ja niiden kulttuurien, juhlien, maantutkimuksen ja lasten elämäntapoihin liittyviin käsitteisiin. Oppimista yhdytetään oppiaineiden välillä yhteistyöllä.</p> <p>Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sanan ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Hyödynnetään verkon autenttisia oppimisympäristöjä, kuten äänitallenteita, videoita, podcasteja ja videoita. Kiinnitetään erityistä huomiota englannin ja oppilaan äidinkielen äänteiden eroavaisuuksiin.</p>
--	--	---	---

MATEMATIIKKA

Tavoitteet

Matematiikka: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja innostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	
Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot
T2 Oppilas oppii yhteen- ja vähennyslaskun, kerto- ja jakolaskun yhteyden sekä harjoittelee murto- ja desimaalilukujen välistä yhteyttä. Oppilas hallitsee kertolaskun vaihdannaisuuden.	T2 Oppilas oppii kerto- ja jakolaskun, sekä murto- ja desimaalilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähimmäisyydessä ja harjoittelee yleis-	T2 Oppilas oppii kerto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähimmäisyydessä, harjoittelee mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-alojen ja	T2 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähimmäisyydessä, harjoittelee mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-alojen ja	T2 Oppilas varmentaa ymmärtämystään murto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteydestä. Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähimmäisyydessä, oppii mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-	

<p>Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä ja harjoittelee yleisimpien mittayksiköiden muunnoksia.</p>	<p>sempien mittayksiköiden muunnoksia. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen yhteyden arkielämään. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia aiemmin opittujen ja uusien asioiden välillä, esimerkiksi yksikkömuunnosten, lukujonojen ja allekkainlaskualgoritmien yhteydessä.</p>	<p>tilavuuksien yhteyksiä käytäntöön. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen sekä prosenttikäsitteen yhteyden arkielämään. Oppilas oppii havaitsemaan pituuden mittayksiköiden yhteyden mittakaavaan ja pinta-aloihin. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia yksikkömuunnosten ja mittakaavan sekä desimaalilukujen ja prosenttien välillä.</p>	<p>alojen ja tilavuuksien yhteyksiä käytäntöön. Oppilas varmentaa ja syventää ymmärtämystään positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen sekä prosenttikäsitteen yhteydestä arkielämään. Oppilas oppii pituuden mittayksiköiden yhteyden mittakaavaan, pinta-aloihin ja tilavuuteen. Oppilas oppii laskemaan ja käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä hallitsee taulukoiden ja diagrammien tarkoituksenmukaisen käytön arkielämän asioiden kuvaamisessa. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia pituuden-, pinta-alan ja tilavuuden yksiköiden sekä desimaalilukujen ja prosenttikertoimen välillä.</p>
<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas oppii laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas kehittää edelleen ymmärtämystään laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisissä yhteyksissä myös ilmiöiden pohjalta.</p>
<p>T4 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin</p>	<p>T4 Oppilas oppii ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin välinein ja</p>	<p>T4 Oppilas osa ilmaista ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin, esim. lu-</p>

<p>välinein ja piirroksin, esim. luku- jonoja lukualueella, kymmenyly- tyksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, lasku- lausekkeita, geometrisia kuvioi- ta, yleisimpiä piteuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg), tila- vuuden (dl, l) ja ajan (min, h, d) mittayksiköitä ja niiden muun- noksia, taulukoita ja diagram- meja.</p>	<p>sin välinein ja piirroksin, esim. lukuonoja lukualueella, kym- menylytyksiä, kerto- ja jakolas- kuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeita, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, yleisimpiä piteuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg, t), tila- vuuden (dl, l) ja ajan mittayksi- köitä (s, min, h, d, vk, kk, a) ja niiden muunnoksia, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatisto- ja. Oppilas tutustuu perusyksiköi- den kymmenes- ja sadasosiin sekä kymmen- ja satakertoihin ja niiden muunnoksiin.</p>	<p>piirroksin, esim. lukuonoja luku- alueella, kymmenylytyksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaali- lukuja, laskulausekkeita, geomet- risia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, suorakulmaisten särmiöiden tila- vuuksia, mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, prosentteja, taulu- koita, diagrammeja ja koordinaa- tistoja. Oppilas harjoittelee perusyksiköi- den kymmenes- ja sadasosia sekä kymmen- ja satakertoja ja niiden muunnoksia.</p>	<p>kujonoja lukualueella, kymmenylytyksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaa- lilukuja, laskulausekkeita, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, suora- kulmaisten särmiöiden tilavuuksia, mit- tayksiköitä ja niiden muunnoksia, pro- sentteja, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja.</p>
<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaatti- sen ajattelun merkityksen on- gelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi säännön löytäminen lukujonossa. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaatti- sen ajattelun merkityksen on- gelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi sisältö- ja ositusjakotilanteissa kerto- laskujen hyödyntäminen. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelman- ratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi lämpötilamuutosten vaikutus veden olomuotoihin. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajat- telun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi pro- sentuaalisen hinnanmuutoksen laske- minen euroina. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongel- manratkaisutaitojaan.</p>
<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mie- lekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mie- lekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tulok- sen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä. Oppilas harjoittelee esimerkiksi tilavuu-</p>

Oppilas harjoittelee esimerkiksi piteuden yksikkömuunnosten järkevyyttä.	Oppilas harjoittelee esimerkiksi piteuden ja massan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	Oppilas harjoittelee esimerkiksi piteuden ja massan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	Oppilas harjoittelee esimerkiksi pinta-alan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	den yksikkömuunnosten järkevyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakoh- taiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakoh- taiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakoh- taiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakoh- taiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakoh- taiset tavoitteet
T7 Oppilas oppii käyttämään esi- merkiksi yhteen- ja vähennys- laskuun sekä kertolaskuun liitty- viä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaatti- sessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulau- sekkeen ja tuloksen yksikkö- merkintöjä.	T7 Oppilas oppii käyttämään esi- merkiksi kerto- ja jakolaskun sekä geometrian matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulau- sekkeen ja tuloksen yksikkö- merkintöjä.	T7 Oppilas oppii käyttämään esi- merkiksi kerto- ja jakolaskun sekä geometrian matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulau- sekkeen ja tuloksen yksikkö- merkintöjä.	T7 Oppilas oppii käyttämään esimer- kiksi koordinaatistoon liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksik- kömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas käyttää laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä. Oppilas tutustuu jakoviivaan.	T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi mittakaavaan ja prosentteihin liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömer- kintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas käyttää laskulausekkeen ja tu- loksen yksikkömerkintöjä. Oppilas oppii jakoviivan käytön.
T8 Oppilas harjoittelee kymmenjär- jestelmän ymmärtämistä konk- reettisin välinein ja piirroksin. Oppilas oppii kymmenylitykset.	T8 Oppilas syventää kymmenjär- jestelmän ymmärtämistä konk- reettisin välinein ja piirroksin.	T8 Oppilas oppii lukualueen luku- jonotaitoja ja oppii löytämään lukujonon säännön.	T8 Oppilas oppii lukualueen luku- jonotaitoja ja oppii löytämään lukujonon säännön.	T8 Oppilas oppii lukualueen lukujonotaitoja ja oppii löytämään lukujonon sään- nön.
T9 Oppilas varmentaa positiivisten kokonaislukujen hallinnan ja tutustuu murto- ja desimaalilu- kuihin.	T9 Oppilas oppii negatiivisia koko- naislukuja, murto- ja desimaali- lukujen käsitteet sekä lukujen välisen yhteyden.	T9 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.	T9 Oppilas varmentaa ja oppii murto-, de- simaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.	T9 Oppilas varmentaa ja oppii murto-, de- simaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.
T10 Oppilas harjoittelee erilaisia yhteen- ja vähennyslaskun las-	T10 Oppilas harjoittelee erilaisia kerto- ja jakolaskun laskutek-	T10 Oppilas oppii erilaisia desimaalilu- kujen laskutekniikoita	T10 Oppilas oppii erilaisia desimaalilu- kujen laskutekniikoita	T10 Oppilas käyttää oppimiaan laskutekni- koita päässälaskussa ja kirjallisissa teh-

<p>kutekniikoita päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään huolellisia kirjallisia merkintöjä.</p>	<p>niikoita päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään huolellisia kirjallisia merkintöjä.</p>	<p>päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas oivaltaa, että samaan tulokseen voi päästä eri laskutoimituksia käyttäen. Oppilas oppii tekemään huolelliset kirjalliset merkinnät.</p>	<p>tävissä. Oppilas oppii käyttämään laskutekniikoita murto- ja desimaaliluvuilla. Oppilas oivaltaa, että samaan tulokseen voi päästä eri laskutoimituksia käyttäen. Oppilas osaa tehdä huolellisesti kirjalliset merkinnät.</p>
<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia sekä havainnoi geometrisia kuvioita lähiympäristössä.</p>	<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kuvioita lähiympäristössä. Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin käsitteiden erot.</p>	<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kappaleita lähiympäristössä. Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin, sekä pinta-alan ja tilavuuden käsitteiden erot. Oppilas oppii piirtämään symmetrisiä kuvioita suoran suhteen.</p>	<p>T11 Oppilas oppii varmentaen monikulmioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kappaleita lähiympäristössä. Oppilas syventää ymmärrystään pinta-alan ja piirin sekä pinta-alan ja tilavuuden käsitteiden eroista. Oppilas osaa piirtää symmetrisiä kuvioita pisteen suhteen. Oppilas oppii käyttämään mittakaavaa pienennöksissä ja suurennoksissa.</p>
<p>T12 Oppilas harjoittelee arvioimaan erilaisissa mittaustilanteissa mittauskohteen suhdetta konkreettiseen mittaan.</p>	<p>T12 Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittamiseen sopivan välineen ja mittauskohteen tarkkuuden ja pohtii mittauskohteen järkevyyttä.</p>	<p>T12 Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittamiseen sopivan välineen ja mittauskohteen tarkkuuden ja pohtii mittauskohteen järkevyyttä.</p>	<p>T12 Oppilas osaa arvioida mittauskohteen suuruutta ja valita mittauskohteen välineen ja mittauskohteen tarkkuuden ja pohtii mittauskohteen järkevyyttä. Oppilas osaa tehdä mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittamiseen sopivan välineen ja mittauskohteen tarkkuuden ja pohtii mittauskohteen järkevyyttä.</p>
<p>T13 Oppilas oppii yksinkertaisten</p>	<p>T13 Oppilas oppii taulukkojen ja</p>	<p>T13 Oppilas harjaantuu taulukkojen ja</p>	<p>T13 Oppilas oppii käyttämään monipuolises-</p>

taulukoiden laatimista ja tulkitsemista.	diagrammien laatimista ja tulkitsemista.	diagrammien laatimisessa ja tulkitsemisessä sekä harjoittelee käyttämään tilastollisia tunnuslukuja. Oppilas tutustuu todennäköisyyksiin arkitilanteiden päättelyn kautta.	ti tilastollisia tunnuslukuja, päättelämään ja laskemaan todennäköisyyksiä.
T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	T14 Oppilas harjoittelee ohjelmointia jossakin graafisessa ohjelmointiympäristössä.	T14 Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualueita negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäytytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtäöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollista tunnuslukuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkkilanteiden perusteella pääättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Matematiikka: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot
Kehitetään oppilaiden taitoja ja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.	Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.	Ei seudullista lisättävää.	Ei seudullista lisättävää.	Ei seudullista lisättävää.	Ei seudullista lisättävää.
S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset
Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–10 000 sekä kehitetään lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–100 000 ja kehitetään lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–1 000 000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Kehitetään lukualueen lukujonotaitoja.	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä, laajennetaan lukualue miljardeihin. Varmennetaan lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä, laajennetaan lukualue miljardeihin. Varmennetaan lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä, laajennetaan lukualue miljardeihin. Varmennetaan lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.
Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.
Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.	Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia ja luokittelemalla lukuja.

<p>päässä (kymmenylytykset). Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen, muistinumeroit yhteenlaskussa ja siirrot vähennyslaskussa. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen, kerrataan kertotaulut 1–5 ja 10 ja opitaan kertotaulut 6–9. Käsitellään kymmen- ja sataluvut tulontekijöinä.</p>	<p>hennyslaskualgoritmien sekä muistinumeroiden ja siirtojen hallinta. Opitaan laskujärjestys kerto- ja jakolaskujen yhteydessä. Tutustutaan sulkeiden käyttöön.</p>	<p>netaan jakolaskua ja lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Varmennetaan laskujärjestys.</p>	<p>naisluvuilla. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p>
<p>Kerrataan kertolaskua ja kerto- ja jakolaskun yhteyttä. Opitaan kertolaskun vaihdannaisuus. Tutustutaan jakojäännökseen käsitteenä käytännön tilanteessa, jossa jako ei mene tasan.</p>	<p>Varmistetaan kertotaulujen 1–10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia allekkain kaksinumeroisella kertojalla ja varmennetaan sen osaaminen. Varmennetaan kertolasku, kun tulontekijänä on nollaan päättävä luku.</p>	<p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja lukualueella ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p>	<p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p>
<p>Harjoitellaan kertolaskualgoritmia yksinumeroisella kertojalla ja varmistetaan sen osaaminen.</p>	<p>Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Varmennetaan jakojäännöskäsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p>	<p>Varmennetaan negatiivisen kokonaisluvun käsite osana lukualueetta sekä yhteys käytäntöön. Varmennetaan positiivisten kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslasku.</p>	<p>Varmennetaan negatiivisen luvun käsite. Varmennetaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä murtoluvun kerto- ja jakolasku positiivisella kokonaisluvulla. Varmennetaan murtoluvun yhteyttä ja muuntamista.</p>
<p>Harjoitellaan kertolaskualgoritmia yksinumeroisella kertojalla ja varmistetaan sen osaaminen.</p>	<p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja satojen ja tuhansien tarkkuudelle ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Laskutoimituksia harjoitellaan erilai-</p>	<p>Varmennetaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä harjoitellaan murtoluvun kerto- ja jakolaskua positiivisilla kokonaisluvuilla. Harjoitellaan murtoluvun yhteyttä ja muuntamista. Varmennetaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskut. Harjoitellaan desimaalilukujen kertomista ja jakamista kokonaisluvulla sekä luvuilla 10, 100</p>	<p>Varmennetaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää sekä desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskut. Varmennetaan desimaalilukujen kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla sekä kertominen ja jakaminen luvuilla 10, 100 ja 1000.</p>
<p>Opitaan yhteen- ja vähennyslaskujen laskujärjestys ja harjoitellaan laskujärjestystä kertolaskujen yhteydessä.</p>	<p></p>	<p>Varmennetaan prosenttien käsite. Varmennetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtäminen ja laskeminen. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Har-</p>	<p>Varmennetaan prosenttien käsite. Varmennetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtäminen ja laskeminen. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Har-</p>

<p>Oppilaita ohjataan pyörittämään lukuja kymmenien tarkkuudelle ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan.</p> <p>Pohjustetaan murto- ja desimaaliluvun käsitettä sekä suuruusvertailua ja murto- ja desimaalilukujen yhteyttä.</p>	<p>sissa tilanteissa hyödyntäen monepuolisia välineitä.</p> <p>Pohjustetaan negatiivisen kokonaisluvun käsite ja laajennetaan lukualueita negatiivisilla kokonaisluvuilla. Harjoitellaan positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslasku.</p> <p>Opitaan murtoluvun käsite, perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää. Harjoitellaan murto- ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua. Harjoitellaan murto- ja desimaaliluvun välinen yhteys.</p>	<p>ja 1000.</p> <p>Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välistä yhteyksiä yksinkertaisilla luvuilla.</p>	<p>joitellaan prosenttikertoimen hyödyntämistä käytännön tilanteissa.</p>
<p>S3 Algebra</p> <p>Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisua.</p> <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <p>Tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p>	<p>S3 Algebra</p> <p>Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisua.</p> <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p>	<p>S3 Algebra</p> <p>Ei seudullista lisättävää.</p> <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p>	<p>S3 Algebra</p> <p>Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Varmennetaan tunte mattoman käsite. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä, kokeilemalla ja laskemalla.</p> <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Piir-</p>

<p>tellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään käsitteisiin kolmio, nelikulmio ja ympyrä. Harjoitellaan viivaimen käyttöä. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Tutustutaan symmetrian käsitteeseen.</p>	<p>kuviaita. Voidaan käyttää apuna esimerkiksi pistepaperia. Opitaan kolmioiden ja nelikulmioiden luokittelu kulmien ja sivujen mukaan. Tutustutaan ympyrän osiin ja harjoitellaan ympyrän piirtämistä harpilla. Harjoitellaan symmetriaa suoran suhteen.</p>	<p>Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Varmennetaan kolmioiden, nelikulmioiden ja muiden monikulmioiden sekä ympyrän tuntemus. Varmennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ja ominaisuuksien hallintaa. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.</p>	<p>retään kappaleita perspektiiviin. Varmennetaan tasokuvioiden ja kappaleiden luokittelu. Varmennetaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Varmennetaan symmetria suoran ja pisteen suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.</p>
<p>Harjoitellaan yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg), tilavuuden (dl, l) ja ajan (min, h, d) yksiköitä sekä niiden muunnoksia, Harjoitellaan lyhyen aikavälin päättelystä. Opitaan rahan yksiköt.</p>	<p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan eri muotoisten kuvioiden piirejä. Tutustutaan pinta-alan käsitteeseen suorakulmioiden yhteydessä. Harjoitellaan yksikkömuunnoksia pituuden (mm, cm, m, km), tilavuuden (dl, l), massan (g, kg, t) ja ajan (s, min, h, d, vk, kk, a) yksiköillä. Tutustutaan mitattavien etuliitteisiin. Harjoitellaan lyhyen aikavälin laskemista sekä tutustutaan ajan yksiköihin ja niiden välisiin suhteisiin. Tutustutaan koordinaatiston 1. neljännekseen.</p>	<p>Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvien käsitteiden hallinta. Varmennetaan symmetria suoran suhteen ja tutustutaan symmetriaan pisteen suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.</p>	<p>Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvien käsitteiden hallinta. Varmennetaan mittakaavan käsite ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.</p>
	<p>Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvien käsitteiden hallinta. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen,</p>	<p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja laskeaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Varmennetaan yksikömmuunnoksia monipuolisesti eri</p>	<p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja laskeaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Varmennetaan yksikömmuunnoksia monipuolisesti eri</p>

		mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piiirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikkömuunnoksia monipuolisesti eri mittayksiköillä. Varmennetaan lyhyen aikavälin laskeminen, ajan yksiköt ja niiden väliset muunnokset. Harjoitellaan pitkän aikavälin laskemista käyttäen vuosia ja kuukausia.	mittayksiköillä. Varmennetaan pitkän aikavälin laskeminen käyttäen vuosia ja kuukausia.
S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys
Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista vaihteluväli, keskiarvo, tyyppi- ja mediaani.	Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Varmennetaan tilastollisista tunnusluvuista vaihteluväli, keskiarvo, tyyppi- ja mediaani.
Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Kehitetään oppilaiden taitoja ja kerätään tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Tutustutaan todennäköisyyteen arki-tilanteiden perusteella pääättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.	Varmennetaan todennäköisyyksien päättelyä arki-tilanteiden perusteella, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma. Lasketaan todennäköisyyksiä.

YMPÄRISTÖOPPI

Tavoitteet

Ympäristöoppi: tavoitteet vuosiluokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet
T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	T1 Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esi-merkkejä biologian, maantiedon, fyysiikan ja kemian sekä terveystiedon sisällöistä ja merkityksestä itselleen.	T1 Oppilas asettaa opiskelutavoitteita ja työskentelee pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.	T1 Oppilas osaa kuvata ja toteuttaa konkreettisia keinoja lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas toteuttaa yhteisen vaikuttamisprojektin, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisel-
T3 Oppilas toimii vastuullisesti itseä ja toisia ihmisiä kohtaan. Oppilas kehittää herkkyyttä havainnoida kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas huolehtii koulu- ja lähiym-	T3 Oppilas kehittää edelleen herkkyyttä havainnoida lähiympäristön luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutuksia luontoon ja lähiympäristöön ja vahvistaa ympäristöä	T3 Oppilas tutustuu ilmastomuutokseen ja keinoihin sen hillitsemiseksi. Oppilas osaa selittää, mitä on luonnonvarojen kestävä käyttö.	T3 Oppilas osaa kuvata ja toteuttaa konkreettisia keinoja lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas toteuttaa yhteisen vaikuttamisprojektin, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisel-	T2 Oppilas harjoittelee asettamaan opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.	T2 Oppilas asettaa opiskelutavoitteita ja työskentelee pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.

<p>päristön siisteydestä ja opettelee jätteiden lajittelua ja kierrättämistä.</p>	<p>arvostavia vastuullisia toimintatapojaan.</p>		<p>la tai globaaliilla tasolla.</p>
<p>Tutkimisen ja toimimisen taidot</p>	<p>Tutkimisen ja toimimisen taidot</p>	<p>Tutkimisen ja toimimisen taidot</p>	<p>Tutkimisen ja toimimisen taidot</p>
<p>T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön ja kotimaatamme koskevissa ilmiöissä.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön sekä Pohjoismaita ja Eurooppaa koskevissa ilmiöissä.</p>	<p>T4 Oppilas oppii tekemään kysymyksiä ja käyttämään niitä oman lähiympäristön sekä Aasiaa ja Afrikkaa koskevissa ilmiöissä.</p>	<p>T4 Oppilas osaa tehdä kysymyksiä ja käyttää niitä oman lähiympäristön sekä Oseaniaa ja Amerikoita koskevissa ilmiöissä.</p>
	<p>T5 Oppilas opettelee havainnointaan, mittaamaan ja dokumentoimaan lähiympäristön erilaisia asioita ja ilmiöitä, kuten esimerkiksi säätä. Oppilas harjoittelee eri tutkimus- ja mittavälineiden käyttöä sekä tulosten esittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa.</p>	<p>T5 Oppilas osaa suunnitella ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen sovittujen ohjeiden mukaisesti yksin tai yhdessä muiden kanssa.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Oppilas havainnoi, mittaa ja dokumentoi ilmiötä monipuolisesti eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.</p>
	<p>T6 Oppilas tunnistaa syy- seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.</p>	<p>T6 Oppilas tunnistaa syy- seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.</p>	<p>T6 Oppilas tunnistaa syy- seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.</p>
	<p>T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologisia</p>	<p>T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologisia</p>	<p>T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologisia</p>

<p>T8 Oppilas syventää valmiuksiaan toimia turvallisesti kotiympäristössä, koulussa ja liikenteessä.</p>	<p>T8 Oppilas harjoittelee turvallisuuden edistämistä ja turvataimatoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: paloturvallisuus, myrkytykset ja päihteet. Oppilas opettelee suojelemaan itseään fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta, esimerkiksi nettikiusaamiselta.</p>	<p>ten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostuu kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.</p>	<p>ten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostuu kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.</p>
<p>T9 Oppilas osaa toimia lähiympäristössä luontoa ja yleistä järjestystä kunnioittaen.</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu jokamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.</p>	<p>T9 Oppilas toimii ja retkeilee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä jokamiehen oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.</p>	<p>T9 Oppilas vahvistaa aiemmin opittuja taitoja toimia luonnon- ja rakennetussa ympäristössä.</p>
<p>T10 Oppilas harjoittelee tunnistamaan oman mielen ja kehon viestejä sekä säätelemään niitä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas opettelee toimimaan koheteliaasti ja rakentavasti yhteistyön</p>	<p>T10 Oppilas vahvistaa valmiuksia ja toimintamalleja, jotka edistävät yhteistyötä ryhmässä ja ehkäisevät kiusaamista. Oppilas osaa selittää, mitä on mielen hyvinvointi ja opettelee</p>	<p>T10 Oppilas vahvistaa taitojaan edistää omaa henkistä hyvinvointiaan.</p>	<p>T10 Oppilas vahvistaa taitojaan edistää omaa henkistä hyvinvointiaan.</p>

<p>edistämiseksi lähiyhteisössä.</p> <p>T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintä- teknologiaa tiedon hankinnassa, käsitteilyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vas- tuullisesti, turvallisesti ja ergono- misesti.</p>	<p>toimintamalleja, joilla sitä voi- daan edistää.</p> <p>T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestin- täteknologiaa tiedon hankin- nassa, käsitteilyssä ja esittämi- sessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turval- lisesti ja ergonomisesti.</p>	<p>T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintä- teknologiaa tiedon hankinnassa, käsitteilyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vas- tuullisesti, turvallisesti ja ergonومی- sesti.</p>	<p>T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintätek- nologiaa tiedon hankinnassa, käsitte- lyssä ja esittämisessä sekä vuorovai- kutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.</p>
<p>Tiedot ja ymmärrys</p> <p>T12 Oppilas harjoittelee käsitteiden täsmällistä käyttöä ja niiden selit- tämistä omin sanoin.</p>	<p>Tiedot ja ymmärrys</p> <p>T12 Oppilas opettelee muodosta- maan yläkäsitteitä. Oppilas opettelee käsitteiden yhdistämistä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsitekarttojen avulla.</p>	<p>Tiedot ja ymmärrys</p> <p>T12 Oppilas vahvistaa taitoaan käyttää käsitteitä ja selittää niitä omin sa- noin. Oppilas vahvistaa taitoaan muodos- taa yläkäsitteitä. Oppilas osaa yhdistellä käsitteitä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsi- tekarttojen avulla.</p>	<p>Tiedot ja ymmärrys</p> <p>T12 Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ih- misen toimintaa ja niihin liittyviä il- miöitä omin sanoin ja keskeisin käsit- tein.</p>
		<p>T13 Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia konkreettisia malleja, joi- den avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöi- tä.</p>	<p>T13 Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia konkreettisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ih- mistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä. Oppilas harjoittelee abstraktisten mallien käyttöä.</p>

<p>T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä.</p>	<p>T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä ja näkökulmia.</p>	<p>T14 Oppilas hankkii luotettavaa tietoa ja ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä. Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.</p>	<p>T14 Oppilas hankkii luotettavaa tietoa, ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsee ja arvioi kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.</p>
<p>T15 Oppilas tunnistaa lähiympäristön yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas tutustuu kotiseutuun luonnonympäristönä ja rakennetun ympäristönä. Oppilas tekee yksinkertaisia kasvatuskokeiluja.</p>	<p>T15 Oppilas vahvistaa edelleen kotiseudun eliöiden ja elinympäristöjen tuntemustaan. Oppilas laatii ohjatusti oman kasvion. Oppilas tutkii oman kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä.</p>	<p>T15 Oppilas osaa selittää pääpiirteittäin ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä.</p>	<p>T15 Oppilas osaa kuvata eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Oppilas tutustuu ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen. Oppilas opiskelee ravinnon tuotantoa ja ruoan reittejä.</p>
<p>T16 Oppilas tutustuu erilaisiin karttoihin ja opettelee käyttämään karttaa. Oppilas hahmottaa kotiseudun ja Suomen karttakuvaa ja osaa kuvaamaan luonnonmaantieteellistä monimuotoisuutta ja keskeistä paikannimistöä.</p>	<p>T16 Oppilas vahvistaa erilaisten karttojen monipuolista lukutaitoa. Oppilas hahmottaa Pohjoismaiden ja Euroopan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä.</p>	<p>T16 Oppilas osaa hahmottaa Aasian ja Afrikan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä. Oppilas käyttää tiedonhaussa, opiskelussa ja esittämässä erilaisia kartoja ja geomedialähteitä. Oppilas hahmottaa lähiavaruutta ja ymmärtää, että vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelut ovat seurausta maapallon liikkeistä.</p>	<p>T16 Oppilas hahmottaa Oseanian ja Amerikoiden karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä. Oppilas käyttää tiedonhaussa, opiskelussa ja esittämässä erilaisia kartoja ja geomedialähteitä.</p>

<p>T17 Oppilas tutustuu ääni- ja valoilmioihin ja tutkii niitä.</p>	<p>T17 Oppilas tutustuu ilmakehään, sen rakenteeseen ja alimman kerroksen sääilmiöihin, esimerkiksi tuuleen.</p>	<p>T17 Oppilas opettelee käyttämään energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa. Oppilas tutustuu käsitteisiin voima, painovoima, kitka, vipu ja kalteva taso sekä kiihtyvä, hidastuva ja tasainen liike.</p>	<p>T17 Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä selittäessään arkisia tilanteita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteista.</p>
<p>T18 Oppilas perehtyy yhteyttämiseen ja tutustuu näin aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteeseen.</p>	<p>T18 Oppilas opiskelee veden kiertoa. Oppilas tutustuu palamiseen ja sen eri muotoihin. Oppilas tutustuu aineen ominaisuuksiin ja erotusmenetelmiin.</p>	<p>T18 Oppilas tutustuu lähiympäristön erilaisiin aineisiin ja rakennetun ympäristön materiaaleihin. Oppilas opiskelee maapallon rakennetta sekä kallio- ja maaperää.</p>	<p>T18 Oppilas tutustuu yleisimpiin kodissa käytettäviin kemikaaleihin, niiden ominaisuuksiin ja turvalliseen käyttöön.</p>
<p>T19 Oppilas vahvistaa käsitystään terveellisestä ruoasta ja unen merkityksestä ja tutustuu terveelliseen ateriarjintaan. Oppilas soveltaa näitä taitojaan arjessa. Oppilas noudattaa kohteliaita ruokailutapoja.</p>	<p>T19 Oppilas oppii ymmärtämään unen, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä terveydelle ja toimimaan tämän tiedon pohjalta terveystta edistävästi omassa arjessa.</p>	<p>T19 Oppilas tarkkailee edelleen omia terveystottumuksiaan ja soveltaa terveysosaamisen taitojaan arjessa. Oppilas tutustuu ihmisen elämänkulun eri vaiheisiin, mm. murrosikään, sen tunnuspiirteisiin ja yksilöllisiin vaihteluihin.</p>	<p>T19 Oppilas tarkkailee edelleen omia terveystottumuksiaan ja soveltaa terveysosaamisen taitoja arjessa. Oppilas harjoittelee itsehoitotaitoja, joilla voidaan vaikuttaa omaan mielialaan. Oppilas tunnistaa omaa oppimista tukevia asioita.</p>

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

- S1 Minä ihmisenä:** Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisuja ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.
- S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen:** Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, pähteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.
- S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan:** Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomedialla.
- S4 Ympäristön tutkiminen:** Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasviohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.
- S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut:** Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutki-

taan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähivaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövästuuillista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toimitetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Sensulliset sisällöt

Ympäristöoppi: sisällöt luokilla 3-6

3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä
Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä sekä ilmaisemaan ja säätämään tunteita. Harjoitellaan kohteliasta käytöstä ja vuorovaikutuksen taitoja eri tilanteissa. Vahvistetaan oppilaan tietoja terveellisestä ruoasta ja unen merkityksestä.	Vahvistetaan taitoja tunnistaa oman kehon ja mielen viestejä. Opetellaan tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. O opiskellaan, miten unen, ravinnon, liikunnan ja tasapainoisen mielen avulla edistetään terveyttä arjessa. Lisäksi tarkkaillaan omaa toimintaa. Tutustutaan, mitä on mielen hyvinvointi ja opetellaan toimintamalleja, joilla sitä voidaan edistää. Opetellaan esimerkiksi rentoutumaan ja	Opiskellaan ihmisen rakennetta, keskeisiä elintoimintoja sekä kasvun ja kehityksen eri vaiheita. Ymmärretään kehityksen yksilöllisyyttä. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä.	Perehdytään terveyden eri osa-alueisiin voimavaranäkökulmasta. Tarkastellaan, miten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen tasapainon avulla voidaan edistää terveyttä ja ehkäistä ennalta sairauksia omissa elämässä. Pidetään esimerkiksi uni- tai ruokapäiväkirjaa ja kiinnitetään huomiota liikunnan määrään ja laatuun. Tutustutaan itsehoitotaitoihin. Tarkastellaan esimerkiksi, miten omat ajatukset ja toiminta vaikuttavat mieli-

	harjoitellaan keinoja selvittää ongelmatilanteista.			alaan. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	Oppilaan oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan arjen elämäntilanteista. Käsitellään, mitä tarkoittavat fyysinen ja psyykinen kokemattomuus ja sen kunnioittaminen. Opetellaan toimintamalleja, jotka kunnioittavat toista ihmistä ja edistävät yhteisöllisyyttä sekä ehkäisevät kiusaamista.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	Vahvistetaan toimintamalleja, jotka kunnioittavat toista ihmistä ja edistävät yhteisöllisyyttä. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: liikenne, paloturvallisuus, myrkytykset ja päihitteet.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	Käsitellään Suomen luonnonympäristöä ja sen luomia edellytyksiä ihmisen toiminnan alueelliseen erilaisuuteen ja hallintoon. Tutustutaan erilaisiin karttoihin ja opetellaan käyttämään karttaa alueellisen viitekehän ja laajemman maailmankuvan rakentamisessa. Oppiaineksen sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota oman kulttuuriperinnön, luonnon ja erilaisten kulttuurien	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	Käsitellään Pohjoismaiden ja Euroopan luonnonympäristöjä ja niiden luomia edellytyksiä ihmisen toiminnalle. Erilaisten teemakarttojen ja geomedian avulla opetellaan Euroopan keskeistä paikannimistöä ja luonnonympäristöä. Oppiaineksen sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota eurooppalaisen kulttuuriperinnön, luonnon ja erilaisten kulttuurien arvostamiseen. Ymmärryksen syventämiseksi opiskelussa käytetään monipuoli-	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	Harjoitellaan turvataitoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: liikenne, tapaturmat ja toiminta-ensiapu- ja vaaratilanteissa.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tilanteiden käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan, miten työkalut helpottavat työntekoa. Tutustutaan kiilaan, kaltevaan tasoon ja tukipisteeseen. Tutkitaan laitteiden, kuten pyörän, joussen ja vivun, toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallista sähkölaitteiden käyttöä.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	Käsitellään Afrikan ja Aasian luonnonympäristöjä ja niiden luomia edellytyksiä ihmisen toiminnalle. Opiskellaan alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonympäristöä erilaisten teemakarttojen ja geomedian avulla. Sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota luonnon ja erilaisten kulttuurien arvostamiseen sekä alueellisen yleiskuvan muodostumiseen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehän	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	Hahmotetaan Oseanian ja Amerikoiden keskeistä paikannimistöä, luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Näkökulmana ovat kulttuuriperinnön ja luonnon arvostaminen sekä laajempi globaali ymmärrys. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehän rakentamisessa käytetään alueellisia esimerkkejä, ajankohtaisia uutisia sekä erilaisia teemakarttoja ja muuta geomedialla.	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

<p>arvostamiseen. Opiskelussa käytetään alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.</p>	<p>sesti alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.</p>	<p>sen rakentamisessa käytetään alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.</p>	
<p>S4 Ympäristön tutkiminen Opiskellaan ja tunnustetaan oman lähiympäristön tyyppisiä kasveja ja eläimiä. Tutustutaan kotiseutuun luonnonympäristönä ja rakennettuna ympäristönä. Opiskellaan, mitä käsitteet elollisen ja eloton tarkoittavat. Tutkitaan kasvien kasvua kokeellisesti.</p>	<p>S4 Ympäristön tutkiminen Vahvistetaan edelleen kotiseudun eliöiden ja elinympäristöjen tuntemusta. Oppiaineksen sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Laaditaan ohjatusi kasvio. Se koostuu tyyppisimmistä paikallisista lajeista ja sen muoto voi vaihdella herbaariosta digikasvioon. Tutustutaan ilmakehään, sen rakenteeseen ja alimman kerroksen säätelmiöihin. Käsitellään ympäristössä toimimista jokamiehen oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta.</p>	<p>S4 Ympäristön tutkiminen Tutustutaan lähiympäristön erilaisiin aineisiin ja rakennettuihin ympäristön materiaaleihin. Käsitellään maa- kallioperää. Tutuiksi tulevat mm. muovi, kallioperän malmi ja tärkeimmät metallit ominaisuuksineen. Tutkitaan kappaleiden liikkeiden muutoksia ja näin tutustutaan voiman käsitteeseen. Tutuiksi tulevat käsitteet painovoima, kitka, vipu ja kalteva taso sekä kiihtyvä, hidastuva ja tasainen liike.</p>	<p>S4 Ympäristön tutkiminen Tarkastellaan kotiseutua rakennettuna ja sosiaalisena ympäristönä. Havainnoidaan erilaisten ympäristöjen merkitystä myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan kodissa käytettyihin yleisimpiin kemikaaleihin, niiden ominaisuuksiin ja turvalliseen käyttöön.</p>
<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut Käsitellään yhteyttämistä, mikä auttaa alustavasti ymmärtämään aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatetta. Tutustutaan ääni- ja valoilmioihin ja tutkitaan niitä.</p>	<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut Opiskellaan veden kiertokulkua. Tutuiksi tulevat käsitteet kiinteä, neste ja kaasu sekä sulaminen, jäätyminen, höyrystyminen ja tiivistyminen. Käsitellään palamista, joka muodostaa myös pohjaa aineen muutosten ja säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Tutustutaan aineiden ominaisuuksiin, tutuiksi</p>	<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut Perehdytään lähiavaruuteen ja maapallon rakenteeseen. Opiskellaan maapallon liikkeitä ja niistä aiheutuvat vuorokauden- ja vuodenaikavaihtelut.</p>	<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut Tutustutaan käsitteeseen energia. Tarkastellaan sen ominaisuuksia ja eri muotoja, esimerkiksi lämpö- ja liike-energiaa. Käsitellään lämpöä ilmiönä. Tutuiksi tulevat lämmön siirtymistavat, johteet ja eristeet. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Käsitellään</p>

	tulevat käsitteet puhdas aine ja seos. Aineen erottamiseksi tehdään yksinkertaisia kokeiluja esimerkiksi suodattamalla, seulomalla tai haihuttamalla.		ravinnon tuotantoa ja ruoan reittejä. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen sekä metsien hyötykäyttöön.
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle ja toisiin ihmisiin sekä lähiyhteisöön. Kehitetään herkkyyttä havainnoida kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä. Opetellaan vaalimaan omaa lähiympäristöä ja tutustutaan paikalliseen kotiseudun kulttuuriin. Huolehditaan koulu- ja lähiympäristön siisteydestä ja sovelletaan kouluarjessa ekologisesti kestäviä periaatteita kuten jätteen lajittelua ja kierrättämistä.	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
	Vahvistetaan edelleen lähiympäristön vaalimista tukevia toimintamalleja. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon monikulttuurisessa maailmassa eläminen. Pohditaan avoimuuden ja suvaitsevaisuuden merkitystä omassa paikallisyhteisössä.	Tutustutaan ilmastomuutokseen ilmiönä ja käsitellään keinoja sen hillitsemiseksi. Käsitellään uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen kestävä käyttöä, eli miten niiden riittävyys voidaan taata tulevaisuudessaakin.	Tutustutaan käsitteeseen luonnon monimuotoisuus ja pohditaan, miten eri lajien ja eliöyhteisöjen monipuolisuutta voidaan vaalia. Tutustutaan luonnon ja ihmiskunnan globaaliin hyvinvointiin nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Toteutetaan yhteinen vaikutusprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

USKONTO

Tavoitteet

Uskonto: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
<p>T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Vanhan testamentin, keskeisiä kertomuksia.</p> <p>T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tuntee oman alueensa seurakuntaa. Oppilas tutustuu jumalanpalveluksen rakenteeseen.</p> <p>T3 Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.</p>	<p>T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Uuden testamentin, keskeisiä kertomuksia.</p> <p>T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.</p> <p>T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.</p>	<p>T1 Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia.</p> <p>T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.</p> <p>T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.</p> <p>T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.</p>	<p>T1 Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia.</p> <p>T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja, rituaaleja ja tapoja sekä ymmärtää niiden merkityksen.</p> <p>T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja vertauskuvallisuutta.</p> <p>T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.</p>		

<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas perehtyy kristinuskoon ja sen historiaan. Oppilas tutustuu muihin kristillisiin kirkkoihin ja ympäröiviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin.</p>
		<p>T6 Oppilas suhtautuu kunnioittavasti ihmisiin, joilla on eri katsomus. Oppilas tuntee alustavasti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin sekä muiden maailmauskontojen yhteisiä piirteitä.</p>	
		<p>T7 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T7 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>
<p>T8 Oppilas tuntee Vanhan testamentin keskeisiä kertomuksia.</p>	<p>T8 Oppilas tuntee Uuden testamentin keskeisiin kertomuksiin.</p>	<p>T8 Oppilas tutustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen.</p>	<p>T8 Oppilas tunnistaa kristillisen ihmiskäsityksen.</p>
<p>T9 Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoi- keuksista. Oppilas ymmärtää YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.</p>			

<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.</p>	<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.</p>	<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä.</p>	<p>T10 Oppilas tuntee uskontojen ja katosten yhteisiä eettisen ajattelun peruskäsitteitä. Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Oppilas osaa soveltaa kristinuskon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.</p>
<p>T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.</p>	<p>T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.</p>	<p>T11 Oppilas osallistuu keskusteluun eettisistä kysymyksistä Oppilas ilmaisee omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>T11 Oppilas oppii pohtimaan eettisiä asioita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas ilmaisee rakentavasti omia tunteitaan ja kokemuksiaan sekä harjoittelee perustelevaan omia näkemyksiään.</p>
<p>T12 Oppilas oppii luottamusta luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>

Perusteiden sisällöt

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehitymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovoudesta, elämänkaaren kristillistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvämmiin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsojakeskeistä nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulutaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäntapaohjeita, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonto: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Tutustutaan alustavasti luterilaisen kirkon käsitykseen Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Tutustutaan Raamattuun, sen teksteihin ja käyttöön sekä Raamatun ajan elämään. Tutustutaan oppilaan oman seurakunnan toimintaan ja kirkollisiin toimituksiin. Järjestetään mahdollisuuksien mukaan vierailu paikalliseen kirkkoon tai muuhun seurakunnan rakennukseen. Syvennetään tietoa kirkkovouden juhlista. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhlisiin toimituksiin. Tutustutaan juma-</p> <p>lanpalveluksen rakenteeseen sekä jumalanpalveluksessa käytettävään sanastoon.</p>	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Tarkastellaan luterilaisen kirkon käsitykseen Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Harjoitellaan Raamatun käyttöä ja tutustutaan Raamatun ajan elämään. Syvennetään tietoa kirkkovouden juhlista. Tutustutaan oppilaan oman seurakunnan toimintaan ja työntekijöihin, diakoniaan sekä kirkollisiin toimituksiin. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhlisiin toimituksiin.</p> <p>Tutustutaan Uuden testamentin keskeisiin kertomuksiin ja niiden vertauskuvallisuuteen.</p>	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Pohditaan luterilaisen kirkon käsitystä Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Tutustutaan luterilaisuuden oppeihin, sakramentteihin (kaste ja ehtoollinen) ja kirkollisiin toimituksiin (kaste, vihkiminen, hautajaiset). Harjoitellaan Raamatun käyttöä. Syvennetään tietoa kirkkovouden juhlista sekä kristillisistä rituaaleista. Lähempiä tarkastelun kohteita on kristillinen symbolikka ja kirkkoarkkitehtuuri. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhlisiin toimituksiin.</p> <p>Tuodaan esille, että Raamatusta löytyy historiaa, runoutta, kirjeitä ja rukouksia. Harjoitellaan, miten toimitaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti uskonnollisissa tilanteissa.</p>	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Syvennetään luterilaisen kirkon käsitystä Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Harjoitellaan Raamatun käyttöä. Syvennetään tietoa kirkkovouden juhlista. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhlisiin toimituksiin. Tutustutaan kirkkohistoriaan tieteenalana. Opetuksessa huomioidaan ajankohtaisesti uutisoituja uskontoon liittyviä teemoja. Ohjataan oppilaita media-kriittisyyteen. Perehdytään, mikä merkitys Paavaliilla oli siihen, että kristinusko kehittyi maailman uskonnoksi sekä kirkon syntyyn ja jakaantumiseen roomalais- ja kreikkalaiskatoliseen kirkkoon. Tutustutaan käsitteisiin vairot ja marttyri. Perehdytään kristinuskon rantaantumiseen Suomeen. Tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Harjoitellaan, miten toimitaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti uskonnollisissa tilanteissa.</p>

S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma
<p>Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Oppilaan on tärkeä tietää, keitä me olemme ja mistä me tulemme. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Tutustutaan alustavasti kristinuskon kirkkokuntiin.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Oppilalla on tärkeä tietää, keitä me olemme ja mistä me tulemme. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa. Omien juurien tunteminen helpottaa toisten kulttuurien kohtaamista. Perehdytään protestanttisen kirkon historiaan. Tutustutaan katoliseen kirkkoon, sen historiaan, sakramentteihin ja nykytilaan. Tutustutaan ortodoksisen kirkon historiaan, jumalanpalvelusperinteisiin ja tapoihin. Tärkeä käsite on ekumenia. Tutustutaan herätysliikkeisiin ja kristillisiin yhteisöihin Suomessa. Perehdytään lähetystyöhön.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa. Omien juurien tunteminen helpottaa toisten kulttuurien kohtaamista. Perehdytään protestanttisen kirkon historiaan. Tutustutaan katoliseen kirkkoon, sen historiaan, sakramentteihin ja nykytilaan. Tutustutaan ortodoksisen kirkon historiaan, jumalanpalvelusperinteisiin ja tapoihin. Tärkeä käsite on ekumenia. Tutustutaan herätysliikkeisiin ja kristillisiin yhteisöihin Suomessa. Perehdytään lähetystyöhön.</p>
<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Tutustutaan Vanhan testamentin kertomuksiin ja niiden vertauskuvallisuuteen ja kieleen. Sisältöjen painopiste on Vanhan testamentin</p>	<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Käsitellään Isä meidän -rukouksen sisältöä. Tutustutaan Rakkauden kaksoiskäskyyn. Tutustutaan Uuden tes-</p>	<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Käsitellään uskontunnustuksen sisältöä ja merkitystä. Tutustutaan luomiskertomukseen sekä sen tuomaan ihmisen tehtävään ja</p>	<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Opetuksessa käsitellään kristillisen etiikan kulmakivet: Kymmeneen käskyä, Rakkauden kaksoiskäsky, Kultainen sääntö ja Apostolinen uskontun-</p>

<p>alku- ja patriarkka kertomuksissa. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista. Keskeinen teema on itsestä ja toisista huolta pitäminen. Opetuksessa tarkastellaan Kultaista sääntöä ja Kymmentä käskyä erityisesti yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään ihmisoikeusetiikkaa sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisimpiä kohtia. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Tärkeitä näkökulmia ovat toisen ihmisen ja ympäristön kunnioitus. Pohditaan todellisten ja kuvitteellisten tilanteiden avulla omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Opetuksessa annetaan mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>tamentin keskeisiin kertomuksiin: Jeesuksen elämään, lähipiiriin ja opetuksiin Jumalan huolenpidosta. Opetuksessa käsitellään yhdessä olemisen ja lähimmäisyyden kysymyksiä sekä toisen ihmisen ja ympäristön kunnioittamista. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta. Pohditaan omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Valintojen tekeminen ja vastuullisuus ovat keskeisiä teemoja. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>vastuuseen maailmasta. Pohditaan uskon ja tieteen kohtaamista sekä erilaisia tapoja nähdä maailmaa. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista ja hyväksymistä. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>nustus. Pohditaan omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Valintojen tekeminen ja vastuullisuus ovat keskeisiä teemoja. Tutustutaan käsitteisiin arvo, moraalit ja etiikka. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa korostetaan maailmankuvan rakentamista sen mukaan keiden kanssa, missä ja milloin elämme ja sitä, että maailmankatsoimuksen rakennusaineet nousevat uskonnoista. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista sekä hyväksymistä. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>
--	---	--	--

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Tavoitteet

Elämäkatsomustieto: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta.</p> <p>Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita.</p> <p>Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden sekä kokemusten jakamista.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta.</p> <p>Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta.</p> <p>Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta.</p> <p>Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.</p>		
<p>T2</p> <p>Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja.</p> <p>Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja.</p> <p>Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista perusteltuja väitteitä sekä arvioida niitä.</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista perusteltuja väitteitä sekä arvioida niitä.</p>		
<p>T3</p> <p>Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas osaa havaita asioiden välisiä suhteita ja tunnistaa virhepäätelyä sekä korjata omaa toimintaansa.</p>	<p>T3</p> <p>Oppilas osaa havaita asioiden välisiä suhteita ja tunnistaa virhepäätelyä sekä korjata omaa toimintaansa.</p>		

T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötai- toja ja opettelee ottamaan vas- tuuta itsestään ja ympäristös- tään.	T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötai- toja ja opettelee ottamaan vas- tuuta itsestään ja ympäristös- tään.	T4 Oppilas tiedostaa omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityk- sen itselle, lähiympäristölle ja luon- nolle.	T4 Oppilas tiedostaa omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityk- sen itselle, lähiympäristölle ja luon- nolle.
T5 Oppilas oppii tuntemaan ja ar- vostamaan suomalaista, eu- rooppalaista ja maailman kult- tuuriperintöä.	T5 Oppilas oppii tuntemaan ja ar- vostamaan suomalaista, eu- rooppalaista ja maailman kult- tuuriperintöä.	T5 Oppilas tuntee kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja osaa arvostaa omaa hen- kistä kulttuuriperintöään.	T5 Oppilas tuntee kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja osaa arvostaa omaa hen- kistä kulttuuriperintöään.
T6 Oppilas tutustuu lähiympäristön- sä katsomuksiin ja kulttuuriin.	T6 Oppilas tutustuu lähiympäristön- sä katsomuksiin ja kulttuuriin.	T6 Oppilas osaa nimetä katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä ja osaa tunnistaa eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja.	T6 Oppilas osaa nimetä katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä ja osaa tunnistaa eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja.
T7 Oppilas harjoittelee suunnitte- lemaan, toteuttamaan ja arvioi- maan omaan katsomuksellista oppimistaan.	T7 Oppilas harjoittelee suunnitte- lemaan, toteuttamaan ja arvioi- maan omaan katsomuksellista oppimistaan.	T7 Oppilas osaa suunnitella ja toimia tavoitteiden mukaan sekä arvioida omaa katsomuksellista oppimistaan. Oppilas oppii ymmärtämään oman katsomuksen merkityksiä ja osaa pohtia, miten se on muodostunut.	T7 Oppilas osaa suunnitella ja toimia tavoitteiden mukaan sekä arvioida omaa katsomuksellista oppimistaan. Oppilas oppii ymmärtämään oman katsomuksen merkityksiä ja osaa pohtia, miten se on muodostunut.
T8 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan näkemystään, kuuntelemaan muiden mielipiteitä ja keskuste- lemaan kunnioittavasti erilaisista katsomuksellisista aiheista.	T8 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan näkemystään, kuuntelemaan muiden mielipiteitä ja keskuste- lemaan kunnioittavasti erilaisista katsomuksellisista aiheista.	T8 Oppilas osaa ilmaista näkemystään, kuunnella muita ja keskustella kunnioittavasti katsomuksellisista aiheista.	T8 Oppilas osaa ilmaista näkemystään, kuunnella muita ja keskustella kunnioittavasti katsomuksellisista aiheista.

<p>T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen.</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen.</p>	<p>T9 Oppilas osaa kertoa erimerkkejä lasten oikeuksista.</p>	<p>T9 Oppilas osaa kertoa ihmisoikeuksien julistuksen keskeisimmän sisällön ja ymmärtää lasten oikeuksien merkityksen.</p>
<p>T10 Oppilas tutustuu vaikuttamisen keinoihin ja harjoittelee oma-aloitteellisuutta.</p>	<p>T10 Oppilas harjoittelee järjestelmällistä ja pitkäjänteistä työskentelyä ja ottaa vastuuta tekemisestään.</p>	<p>T10 Oppilas tuntee vaikuttamisen keinoja ja osaa toimia aloitteellisesti sekä ottaa vastuuta ympäristöstään.</p>	<p>T10 Oppilas tuntee vaikuttamisen keinoja ja osaa toimia aloitteellisesti sekä ottaa vastuuta ympäristöstään.</p>

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntapaomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaisen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskominen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Seudulliset sisällöt

Elämäntutkimustieto: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <p>Tutustutaan monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin. Mietitään, miten erilaiset säännöt mm. kodeissa, koulussa ja liikenteessä vaikuttavat ihmisten toimintaan.</p> <p>Pohditaan onnellisuutta, mitä se tarkoittaa ja mikä tekee minusta onnellisen. Ohjataan oman mielipiteen muodostamisessa ja näkökulman esittämässä. Tärkeä näkökulma on toisten hyväksyminen ja kunnioitus.</p>	<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <p>Tutustutaan oikeudenmukaisuuden käsitteeseen ja pohditaan sen toteutumista maailmassa (rikkaus/köyhyys). Opitaan erottamaan oikea ja väärä tapa toimia ihmisten välissä vuorovaikutussuhteissa. Harjoitellaan toimimaan oikein ristiriitatilanteissa.</p>	<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <p>Tutustutaan ajattelun-, uskonnon- ja elämäntutkimuksen näkökulmiin yksilön vapauteen ja vastuuseen sekä niiden merkitykseen. Opitaan asettumaan toisen asemaan. Harjoitellaan valintojen tekemistä ja pohditaan valintojen tekemiseen johtavia syitä. Tutustutaan tarkemmin oman elämän arvoihin ja pohditaan, miten niiden pohjalta toimii. Tutustutaan arvon käsitteeseen.</p>	<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <p>Ohjataan oppilasta pohtimaan asioita eettisesti ja ottamaan huomioon erilaisia näkökulmia. Kerrataan käsite arvo ja tutustutaan käsitteisiin normi, moraali ja etiikka. Tärkeä näkökulma on toisten hyväksyminen ja kunnioitus. Arvoja voidaan käsitellä arvohuutokepan avulla.</p>		

<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <p>Tutustutaan oman identiteetin muodostukseen, esimerkiksi pohtimalla, kuka minä olen, millainen olen ja mitä osaan. Opitaan itseluottamuksen kasvattamista sekä itsensä ja muiden hyväksymistä.</p> <p>Tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja sen vaikutukseen omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan omien näkemysten pohdinnassa ja esittämässä.</p>	<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <p>Tutustutaan suomalaisiin kulttuurivähemmistöihin, kuten suomenruotsalaisiin, saamelaisiin, romaneihin ja maahanmuuttajaryhmiin. Asiaa tutkitaan oman perheen arvojen ja kokemusten pohjalta. Ohjataan ymmärtämään oma kulttuuriperimä ja tunnistamaan, miten erilaiset kulttuurit vaikuttavat yhteiskunnassa. Ohjataan muodostamaan omia näkökulmia ja tuomaan niitä esille. Opitaan käsitteet suvaitsevaisuus, kulttuuri, elämäntutkimus.</p>	<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <p>Tutustutaan tarkemmin erilaisiin katsomuksiin, esim. agnostiseen, ateistiseen, tieteelliseen ja uskonnolliseen. Tutustutaan lasten elämään eri maissa. Pohditaan, mitä monikulttuurisuus on ja miten se vaikuttaa yhteiskunnassa ja arjessa. Pohditaan erilaisia elämäntapoja ja tutustutaan kestäväin kuluttamisen käytäntöihin. Tärkeänä teemana on erilaisuuden hyväksyminen.</p>	<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <p>Tutustutaan maailman kulttuuriperintöön ja opitaan ymmärtämään sen arvokkuutta sekä tunnistamaan sen tärkeimpiä piirteitä. Tutustutaan tarkemmin joihinkin maailmanperintökohteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä esim. draaman keinoin. Opitaan arvostamaan ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista sekä suvaitsevaisuutta. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua.</p>
<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <p>Tutustutaan erilaisiin sopimuksiin ja lupauksiin kotona ja koulussa. Käsitellään ystävyyttä ja harjoitellaan yhteistyötä muiden kanssa sekä anteeksi pyytämistä. Tutustutaan hiukan lapsen oikeuksien sopimukseen. Ohjataan oppilaita kunnioittamaan ihmisoikeuksia.</p>	<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <p>Tutustutaan kotona ja koulussa oleviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Opitaan tekemään valintoja ja kantamaan valinnoista vastuuta. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaille annetaan mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opitaan käsitteet laki, oikeus, lastenoikeudet.</p>	<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <p>Tutustutaan yhdenvertaisen elämän mahdollisuuksiin ja sen toteutumiseen lähellä ja kaukana. Tutustutaan tarkemmin lapsen oikeuksiin. Annetaan oppilaille mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Ohjataan oppilaita kunnioittamaan sekä puolustamaan ihmisoikeuksia.</p>	<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <p>Tutustutaan rauhan ja demokratian merkityksiin oppilaan elämässä ja ympäristössä. Pohditaan yhteiskunnallisia arvoja tutustumalla tarkemmin ihmisoikeusetiikkaan ja lapsen oikeuksiin. Luokassa voidaan järjestää vaalit demokraattisena toimenpiteenä. Opetuksessa annetaan tilaa oppilaiden omien tunteiden ja kokemusten jakamiselle.</p>

<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <p>Pohditaan luonnon suojelemista ja kestävä kehityksen merkitystä oppilaan arjessa. Tutustutaan tarkemmin kuluttamiseen ja omien valintojen merkitykseen. Tutustutaan elinympäristön elottomaan ja elolliseen luontoon.</p>	<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <p>Tutustutaan erilaisiin kulttuurien välisiin eroihin, käyttäytymistapoihin sekä niihin liittyviin uskoihin. Valitaan näkökulma lähipiiristä. Pohditaan kulttuuristen erojen vaikutusta ihmisten elämään. Opitaan hyväksymään erilaisuutta.</p>	<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <p>Pohditaan erilaisia maailman syntyn liittyviä teorioita. Tutustutaan laajemmin erilaisiin kulttuurien välisiin eroihin. Perehdytään maapallon eri aikakäsitteisiin ja pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään. Pohditaan yksilön ja yhteisön vastuuta ympäristöstä.</p>	<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <p>Tutustutaan luonnonsuojelun merkitykseen oppilaan elämässä. Opitaan ottamaan vastuuta ympäristöstä. Tärkeinä teemoina ovat ympäristöarvot ja kestävä elämäntapa.</p>
---	---	--	--

HISTORIA

Tavoitteet

Historia: tavoitteet luokilla 5-6	
5.lk	6.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilas oppii tutkimaan, ihmettelemään ja ottamaan selvää historian eri tapahtumista.	T1 Oppilas oppii tutkimaan, ihmettelemään ja ottamaan selvää historian eri tapahtumista. Oppilas oppii historian avulla monipuolista ajattelua ja kriittisyyttä.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	Tiedon hankkiminen menneisyydestä
T2 Oppilas osaa tunnistaa eri lähdeyyppöjä ja ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteisiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin.	
T3 Oppilas harjoittelee päätelmien tekemistä historiallisista lähteistä. Oppilas eläytyy historiantutkijaksi ja tekee omia tulkintojaan ja harjoittelee perustelevaan. Oppilas harjoittelee lähdekriittisyyttä. Oppilas harjoittelee luottavuutta ja kirjoittajan motiiveja.	T3 Oppilas harjoittelee päätelmien tekemistä historiallisista lähteistä. Oppilas eläytyy historiantutkijaksi ja tekee omia tulkintojaan ja harjoittelee perustelevaan. Oppilas harjoittelee lähdekriittisyyttä. Oppilas oppii pohtimaan kirjallisen lähteen luotettavuutta ja kirjoittajan motiiveja.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T4 Oppilas osaa laittaa aikajärjestykseen keskeiset historian aika-	T4 Oppilas osaa laittaa aikajärjestykseen keskeiset historian aikakaudet ja osaa

kaudet ja osaa sijoittaa merkittäviä historiallisia tapahtumia oikealle aikakaudelle.	sijoittaa merkittäviä historiallisia tapahtumia oikealle aikakaudelle. Oppilas osaa kuvailla eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisia piirteitä.
T5 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.	T5 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.
T6 Oppilas ymmärtää, että tapahtuneilla asioilla on syitä ja seurauksia. Oppilas osaa vastata kysymyksiin mitä tapahtui, miksi tapahtui ja mitä siitä seurasi.	T6 Oppilas ymmärtää, että tapahtuneilla asioilla on syitä ja seurauksia. Oppilas osaa vastata kysymyksiin mitä tapahtui, miksi tapahtui ja mitä siitä seurasi.
T7 Oppilas tutustuu oman perheensä ja sukunsa historiaan. Oppilas oppii ymmärtämään tavallisen ihmisen arkea eri historian aikakausina.	T7 Oppilas tutustuu oman perheensä ja sukunsa historiaan. Oppilas oppii ymmärtämään tavallisen ihmisen arkea eri historian aikakausina. Oppilas ymmärtää, että kauan sitten tapahtuneilla asioilla on vaikutus hänen elämänsä.
T8 Oppilas harjoittelee muodostamaan pidempiä syy-seurausketjuja.	T8 Oppilas harjoittelee muodostamaan pidempiä syy-seurausketjuja.
Historiallisen tiedon käyttäminen	Historiallisen tiedon käyttäminen
T9 Oppilas harjoittelee ilmiöiden syy- ja seuraussuhteiden kuvailua.	T9 Oppilas kehittää taitoaan kuvailla ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 Oppilas ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteistä tehtyihin tulkintoihin ja se voi muuttua.	T10 Oppilas ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteistä tehtyihin tulkintoihin ja se voi muuttua.

	T11 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.
--	--

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljely-kulttuuriin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan li-säksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuk-siin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Seudulliset sisällöt

Historia: sisällöt 5.lk	
S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty	
Tutkitaan esihistorialliseen aikaan ja keskiaikaan liittyviä historiallisia käsitteitä. Tarinallisuus on tärkeä osa opetusta. Eläydytään ihmisten elä-mään eri aikakausina.	
Tutustutaan esihistorialliselta ja antiikin ajalta peräisin oleviin historiallisiin lähteisiin. Harjoitellaan tulkintojen tekemistä arkeologisten lähteiden perusteella. Autetaan oppilasta ymmärtämään, että erityisesti esihistoriallinen aika on tulkinnallista, koska lähteet ovat vähäisiä. Tutustutaan	

ensimmäisiin kirjallisiin lähteisiin ja opetellaan esihistoriallisen ja historiallisen ajan ero. Tutustutaan esihistorialliseen aikaan Suomessa ja maailmalla sekä harjoitellaan tapahtumien ajoittamista. Käsitellään ihmisen elämää pyyntikulttuureissa, maanviljelyn syntyä ja sen vaikutuksia, merkittävimpiä korkeakulttuureita yhdistäneitä ja erottaneita tekijöitä sekä antiikin aikaa.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Historian opetuksen alussa tutustutaan oppilaan, perheen ja suvun menneisyyteen. Opetellaan näkemään jatkuvuuksia yli aikakausirajojen. Opetellaan tunnistamaan, miksi ihmiset toimivat eri tavoin eri aikakausina. Opitaan arvostamaan eri historian ajanjaksojen ja kulttuurien ainutlaatuisuutta. Eläydytään ihmisten elämään eri aikakausina ja ymmärretään nykyajan ja menneisyyden ajattelutapojen erot ja taustat. Käsitellään esihistoriallisen ajan merkittävimmät keksinnöt ihmislajin kehittymisen kannalta sekä niiden seuraukset. Painopiste on erityisesti ihmisten elämän tavan muutoksessa maanviljelyn keksimisen myötä, korkeakulttuureiden synnyssä sekä ihmisten elämässä. Käsitellään sivistyksen synty Euroopassa sekä antiikin Kreikan ja antiikin Rooman aikakaudet. Tarkastellaan antiikin ajan yhteiskunnan kehitystä ja antiikin ajan vaikutuksia mm. rakennustaiteeseen, kulttuuriin ja demokratiaan. Oppilaat saavat itse toimia historiantutkijoina ja tehdä erilaisia tulkintoja lähteistä.

Historia: sisällöt 6.Ik

S3 Keski aika

Harjoitellaan erityisesti tulkintojen ja ajattelutapojen takana olevien arvojen tunnistamista. Autetaan oppilasta ymmärtämään historiatiedon moniperspektiivisyyttä. Keskiajalla käsitellään kirkon ja uskonnon merkitystä ihmiselle. Käsitellään, miten Rooman vallan hajoaminen liittyy keskiajan alkuun ja aikakauden luonteeseen. Pohditaan kirkon suurta valtaa keskiajalla ja sen muuttumista uudella ajalla.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Uuden ajan murroksessa tarkastellaan tieteessä ja uskomuksissa tapahtuneiden muutosten vaikutusta ihmisten maailmankuvan kehittymiseen. Pohditaan ihmisen toiminnan vaikutuksia laajemmilla ilmiöissä, esimerkiksi ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristölle eri aikakausina. Käsitellään erityisesti uuden ajan murrosvaiheessa tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneiden muutosten vaikutuksia (erityisesti renessanssi, valistus ja Ranskan vallankumous). Pohditaan, miksi ihminen ajatteli tai toimi tietyllä tavalla eri aikakausina.

S5 Suomi osana Ruotsia

Käsitellään Ruotsin vallan aikana Suomessa tapahtuneita muutoksia ja niiden syitä sekä Ranskan suureen vallankumoukseen johtanutta kehitystä. Tarkastellaan 1600- ja 1700-luvun suomalaisten elämää ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä peilataan niitä nykypäivään. Käsitellään lapsen arkea eri aikakausina.

YHTEISKUNTAOPPI

Tavoitteet

Yhteiskuntaoppi: tavoitteet luokilla 4-5	
4.lk	5.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilaan käsitys yhteiskuntaopista lisääntyy.	T1 Oppilaan käsitys yhteiskuntaopista lisääntyy.
T2 Oppilas tutustuu omien ratkaisujensa vaikutuksiin ympäristössä. Oppilas pyrkii havaitsemaan millaisia vaikutuksia yksilöiden tekemillä valinnoilla on.	T2 Oppilas tutustuu omien ratkaisujensa vaikutuksiin ympäristössä. Oppilas pyrkii havaitsemaan millaisia vaikutuksia yksilöiden tekemillä valinnoilla on.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys
T3 Oppilas perehtyy siihen, miten omat valinnat vaikuttamaan omaan elämään ja lähiympäristöön. Oppilas tutustuu kansalaisten oikeuksiin ja tasa-arvoasioihin.	T3 Oppilas perehtyy siihen, miten omat valinnat vaikuttamaan omaan elämään ja lähiympäristöön. Oppilas tuntee ihmisoikeuksien tärkeyden ja osaa perustella, mihin ihmisoikeuksia tarvitaan.
T4 Oppilas tutustuu siihen, miten media näkyy omassa elämässä.	T4 Oppilas osaa kuvailla median merkitystä omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 Oppilas selvittää, miten eri ihmisten arjen toiminta vaikuttaa omaan	T5 Oppilas selvittää, miten eri ihmisten arjen toiminta vaikuttaa omaan

<p>lähiyhteisöön (esimerkiksi työn ja yrittäjyyden käsitteet). Oppilas tutustuu omaan elämään liittyvien ihmisten arkeen.</p>	<p>lähiyhteisöön (esimerkiksi työn ja yrittäjyyden käsitteet). Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.</p>
<p>T6 Oppilas tutustuu erilaisten toimijoiden (kuten eri medioiden ja järjestöjen) tuottamiin sisältöihin ja tavoitteisiin käyttäen eri lähteitä. Oppilas ottaa selvää erilaisista mielipiteistä ja arvoista.</p>	<p>T6 Oppilas tutustuu erilaisten toimijoiden (kuten eri medioiden ja järjestöjen) tuottamiin sisältöihin ja tavoitteisiin käyttäen eri lähteitä. Oppilas osaa selittää, miten eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.</p>
<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>	<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee omien mielipiteiden perustelemista. Oppilas ymmärtää muiden mielipiteitä.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee omien mielipiteiden perustelemista. Oppilas ymmärtää muiden mielipiteitä.</p>
<p>T8 Oppilas tutustuu oman talouden hoitoon (oman rahan käyttö, tulot ja menot) ja ottaa selvää erilaisista kulutusvalinnoista.</p>	<p>T8 Oppilas osaa selvittää omaan rahankäyttönsä ja kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja.</p>
<p>T9 Oppilas perehtyy mediakritiikin perusteisiin (median luotettavuus) ja selvittää erilaisten yhteisöjen (esimerkiksi yhdistysten ja asuinalueiden) toimintaa.</p>	<p>T9 Oppilas perehtyy mediakritiikin perusteisiin (median tavoitteet ja median luotettavuus) ja selvittää erilaisten yhteisöjen (esimerkiksi yhdistysten ja asuinalueiden) toimintaa.</p>

Sisällys

Perusteiden sisällöt

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työnteokseen, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Seudulliset sisällöt

Yhteiskuntaoppi: sisällöt luokilla 4-5	
4.lk	5.lk
S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta Tutustutaan yksilön ja lähiympäristön kautta omaan rooliin yhteiskunnassa. Jokainen voi vaikuttaa ympärillään oleviin asioihin (perhe, koulu, harrastukset, asuinalue). Opitaan ymmärtämään ympärillä olevan lähiympäristön asioita, jotka liittyvät omaan rahan käyttöön, vastuullisuuteen ja työn tekemiseen (erilaiset ammatit, oman budjetin, erilaiset tuotteet ja palvelut).	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta Sisältö painottuu 4. luokalla.
S2 Demokraattinen yhteiskunta Tutustutaan omien lähiyhteisöjen, esimerkiksi perheen, luokan, oppilaskunnan ja nuorisovaltuuston, kautta päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Tärkeitä teemoja ovat demokratia, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (lasten oikeudet, kansalaisen oikeudet ja	S2 Demokraattinen yhteiskunta Sisältö painottuu 4. luokalla.

<p>velvollisuudet).</p> <p>Tutustutaan merkittävimpiin kulttuuri- ja kielivähemmistöihin.</p>	
<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <p>Sisältö painottuu 5. luokalla.</p>	<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <p>Harjoitellaan käytännön vaikuttamista eri tasoilla (kuten asuinalue, kotipaikkakunta, oppilaskunta, nuorisovaltuusto, harrastukset, media). Oppilasta kannustetaan toimimaan omilla yhteisössä osallistuvana jäsenenä (demokraattinen päätöksenteko, muiden mielipiteiden huomioon ottaminen, vaikuttamisen pelisäännöt, toimintatavat ja keinot).</p>
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <p>Sisältö painottuu 5. luokalla.</p>	<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <p>Pohditaan, miten voin ansaita rahaa, säästää ja kuluttaa (oman rahan käytön suunnittelu, tulot ja menot). Tutustutaan kuluttajan tekemiin valintoihin ja vaikutuksiin (kestävä kulutus, kuluttamisen vaikutukset lähiympäristössä ja maailmanlaajuisesti).</p> <p>Tutustutaan oman lähialueen yrityksiin ja niiden vaikutukseen työnantajina ja hyödykkeiden tuottajina.</p>

MUSIIKKI

Tavoitteet

Musiikki: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Osallisuus	Osallisuus	Osallisuus	Osallisuus		
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä rakentavasti ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan sen ryhmän jäsenenä rakentavasti ja saa onnistumisen kokemuksia. Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusiisoinnissa.		
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen		
T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytmii- ja melodiaosoittimien perussoitto-tekniikoita yhteismusiisoinnissa.	T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytmii- ja melodiaosoittimien perussoitto-tekniikoita yhteismusiisoinnissa.	T2 Oppilas käyttää luontevasti ääntään tavalla ja tutustuu erilaisiin sointusoittimiin.	T2 Oppilas käyttää luontevasti ääntään ikäkauteen soveltuvalle tavalle ja tutustuu erilaisiin sointusoittimiin. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.		
T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessä musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessään musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	T3 Oppilas kehittää luovaa ajatteluaan ja käyttää liikettä musiikkiin eläytyessään, ilmaisukeinona, mahdollisissa esiintymisissä, yhteismusiisointitilanteissa sekä yhteismusiisointitilanteissa.	T3 Oppilas kehittää luovaa ajatteluaan ja käyttää liikettä musiikkiin eläytyessään, ilmaisukeinona, mahdollisissa esiintymisissä, yhteismusiisointitilanteissa sekä yhteismusiisointitilanteissa.		

<p>T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.</p>	<p>T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.</p>	<p>T4 Oppilas osaa kuunnella keskityneesti musiikkia ja harjoittelee musiikkielämyksen sanallistamista.</p>	<p>T4 Oppilas osaa kuunnella keskittyneesti musiikkia ja harjoittelee musiikkielämyksen sanallistamista.</p>
<p>T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytmii- ja melodiasoitimilla.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytmii- ja melodiasoitimilla.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ryhmässä tekemällä pienimuotoisia sävellyksiä mm. tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ryhmässä tekemällä pienimuotoisia sävellyksiä mm. tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>	<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>	<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>	<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>
<p>T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien suomalaiseseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti lastenmusiikkiin.</p>	<p>T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien eurooppalaiseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin.</p>	<p>T6 Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaisia ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista.</p>	<p>T6 Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaisia ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista. Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.</p>
<p>T7 Oppilas tutustuu musiikin käsitteisiin ja niihin liittyviin merkintätapoihin musisoinnin yhteydessä.</p>	<p>T7 Oppilas tutustuu musiikin käsitteisiin ja niihin liittyviin merkintätapoihin musisoinnin yhteydessä.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikin merkintätapojen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikin merkintätapojen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.</p>

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa
<p>T8</p> <p>Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kuulonsa suojelemiseen ja omaan osallisuuteensa ääniympäristön turvallisuudessa.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kuulonsa suojelemiseen ja omaan osallisuuteensa ääniympäristön turvallisuudessa.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kiinnittää huomiota ääniympäristön turvallisuuteen sekä musiikkiteknologian turvalliseen käyttöön.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kiinnittää huomiota ääniympäristön turvallisuuteen, tulee tietoisiksi musiikin vaikutuksesta omaan hyvinvointiin sekä tutustuu musiikkiteknologian turvalliseen käyttöön.</p>	
<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p> <p>T9</p> <p>Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelyä mukaisesti.</p> <p>Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p> <p>T9</p> <p>Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelyä mukaisesti.</p> <p>Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p> <p>T9</p> <p>Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelyä mukaisesti.</p> <p>Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p> <p>T9</p> <p>Oppilas asettaa tavoitteen kehittäkseen omaa musiikillista osaamistaan, toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusiisoinnissa ja arvioi tavoitteen toteutumista.</p>	

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusiisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukykyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja käytetään vakiintuneita tai omia

symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Sensulliset sisällöt

Musiikki: sisällöt luokilla 3-6		6.lk
3.lk	4.lk	5.lk
S1 Miten musiikissa toimitaan Harjoitellaan hyvää lauluasentoa, tutkitaan hengityksen merkitystä äänenkäytölle ja tehdään ääniharjoituksia sekä laulaen että liikkuen. Käytetään keuhosoitimia sekä yleisimpiä rytmijä melodiasoitimia. Valitaan vähintään yksi melodiasoitin, jonka soittamiseen perehdytään. Harjoitellaan yhteistä sykettä ryhmässä. Oppilasta ohjataan liikkumaan musiikin mukana	S1 Miten musiikissa toimitaan Harjoitellaan hyvää lauluasentoa, tutkitaan hengityksen merkitystä äänenkäytölle ja tehdään ääniharjoituksia sekä laulaen että liikkuen. Lauletaan yksiaänisesti ja harjoitellaan kaanoneita. Käytetään keuhosoitimia sekä yleisimpiä rytmijä melodiasoitimia monipuolisesti luontevana osana musisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Harjoitellaan musiikin mukana liikkumista rohkeasti eläytyen.	S1 Miten musiikissa toimitaan Tutustutaan yksiaänisten laulujen ohella myös moniäänisyyteen mm. kaanoneiden avulla. Tehdään ääniharjoituksia ja kiinnitetään huomiota hyvään lauluasentoon. Käytetään keho-, rytmijä melodiasoitimia monipuolisesti osana yhteismusisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Tutustutaan erilaisiin sointusoihtimiin ja niiden soittamiseen. Keskustellaan hyvän yleisön ominaisuuksista. Esitetään
		S1 Miten musiikissa toimitaan Tutustutaan yksiaänisten laulujen ohella myös moniäänisyyteen mm. kaanoneiden avulla. Puhutaan äänenmurroksesta ja sen vaikutuksesta oman äänen tuottamiseen ja käyttöön. Tehdään ääniharjoituksia, harjoitellaan fraseeraamista ja muistetaan hyvä lauluasento. Käytetään keho-, rytmijä sointusoitimia monipuolisesti osana musisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Kuunnellaan monenlaisia musiikkia

<p>rohkeasti eläytyen. Harjoitellaan asiallista suhtautumista omaan ja muiden tuottamaan musiikkiin. Kuunnellaan musiikkia eläytyen ja osallistuen esim. keho-rytmein ja liikkuen. Soitetaan ja improvisoidaan muutamalla sävellellä, kuten pentatonisella asteikolla.</p>	<p>Eläydytään musiikin kuunteluun liikkeen, rytmisoittimien ja kehorytmiä avulla. Harjoitellaan asiallista suhtautumista omaan ja muiden tuottamaan musiikkiin. Valitaan vähintään yksi melodiasoitin, jonka soittamiseen perehdytään. Tehdään pieniä improvisointiharjoituksia. Oppilaat voivat esimerkiksi keksiä introja ja välisoittoja.</p>	<p>muulle ryhmälle pieniä esityksiä ja esittäjät saavat arvioida, oliko yleisö asiallinen ja oliko sille turvallista esiintyä.</p>	<p>ja ohjata oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan sanallisesti. Tutustutaan länsimaisen taidemusiikin aikakausiin. Opetellaan rentoutumaan musiikkia kuunnellen.</p>
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>Tutustutaan sinfoniaorkesterin soittimista jousiin ja puupuhaltimiin. Musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä kiinnitetään huomion lisäksi musiikin elementteihin. Opetellaan tunnustamaan melodian kaari, piano-forte, duuri-molli, tasajakoinen kolmijakoinen, kertosäe ja soolo-tutti. Harjoitellaan tunnustamaan musiikillisia merkintätapoja.</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>Harjoitellaan yhteistä sykettä ryhmässä. Tutustutaan sinfoniaorkesterin soittimista vaskipuhaltimiin ja lyömäsoittimiin. Musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikin elementteihin. Opetellaan duuriasteikon säveliä ja tutustutaan musiikin aika-arvoihin muusisoinnin yhteydessä.</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>Tutustutaan muutamien erityyppisiin soittimiin. Harjoitellaan tunnustamaan soittimien ääniä, sykkeen löytämistä kuullun perusteella liikkuen ja soittaen sekä erottelamaan kuulemasta musiikin elementtejä. Opetellaan aika-arvoja musisoidessa sekä harjoitellaan niiden tunnustamista. Opetellaan muutamia ylennettyjen tai alennettujen sävelten nimiä sekä puolisävelaskeleen käsite soveltuvin osin musisoinnin yhteydessä. Harmoniakäsite opiskellaan soittimilla soittaessa. Tutustutaan kolmisointuihin.</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>Tutustutaan joihinkin kansanmusiikkiin, populaarimusiikkiin ja muun maailman musiikin soittimiin sekä soitinryhmiin. Opetellaan aika-arvoja musisoidessa sekä harjoitellaan niiden tunnustamista. Harmoniakäsite opiskellaan soittimilla soittaessa. Harjoitellaan tunnustamaan soittimien ääniä ja löytämään liikuttaessa ja soitettaessa syke kuullun perusteella sekä erottelamaan kuullusta musiikin elementtejä. Tehdään yksin tai ryhmässä pienimuotoinen sävellys esimerkiksi niin, että oppilas sanoittaa uusiksi jonkun tutun kappaleen ja keksii sitten uuden melodian tekemiinsä sanoihin.</p>

<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p>
<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaiden osaamista tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>
<p>S4 Ohjelmisto</p>	<p>S4 Ohjelmisto</p>	<p>S4 Ohjelmisto</p>	<p>S4 Ohjelmisto</p>
<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkautteen, paikallisuuteen ja vuodenvierintaan sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkipäivät. Laulun ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määritellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnitteluun, tutustutaan suomalaisien vähemmistöjen musiikkiin huomioiden mahdollisuuksien mukaan.</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkautteen, paikallisuuteen ja vuodenvierintaan sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkipäivät. Laulun ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määritellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppitunnilla voidaan tehdä yhteinen luokkalaulu, jossa oppilaat keksivät sanat opettajan tai itse tekemänsä melodioita. Oppilaita osallistetaan</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkautteen, paikallisuuteen ja vuodenvierintaan sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkipäivät. Laulun ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määritellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnitteluun, tutustutaan afrikkalaiseen ja aasialaiseen musiikkiin.</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkautteen, paikallisuuteen ja vuodenvierintaan sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkipäivät. Laulun ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määritellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnitteluun, tutustutaan etelä-, väli- ja pohjoisamerikkalaiseen musiikkiin.</p>

suuksien mukaan oman koulun oppilaiden kulttuurilliset taustat.	ohjelmiston suunnittelussa. Keski-tytään erityisesti eurooppalaiseen kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin.		
---	---	--	--

KUVATAIDE

Tavoitteet

Kuvataide: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutuaan, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja sen muutoksia, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutua, suomalaista perinnettä, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	T1 Oppilas havainnoi itseään ja visuaalista ympäristöään sekä käyttää monipuolisesti visuaalisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa sekä ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja käyttää monipuolisesti visuaalisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa sekä ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.		
T2 Oppilas keskusteleo havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	T2 Oppilas keskusteleo havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	T2 Oppilas harjoittelee taiteeseen, ympäristöön ja visuaaliseen kulttuuriin liittyvien havaintojensa kuvailua ja perustelua.	T2 Oppilas keskusteleo ja perustelee omia havaintojaan ja ajatuksiaan. Oppilas arvioi omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja: sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja.		
T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja	T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja	T3 Oppilas tarkastelee ja vertailee	T3 Oppilas tarkastelee ja vertailee		

ajatteluun kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	ajatteluun kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	eri kuvakulttuureja sekä tutustuu eurooppalaiseen visuaaliseen kulttuuriperintöön.	ja maailmalla olevaa luontoa, rakennetta ympäristöä sekä kulttuuriperintöä. Oppilas ilmaisee, soveltaa ja syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan eri materiaalien ja tekniikoiden avulla.
Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja ja välineitä esimerkiksi piirtämiä, maalausmateriaaleja, rakenteluun ja kuvanveistoon soveltuvia materiaaleja.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, mediavälineet ja painanta.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, mediavälineet ja painanta.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja. Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mahdollisuuksien mukaan. Oppilas ilmaisee itseään omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien pohjalta hyödyntäen ilmaisussaan kuvataiteen eri keinoja.
T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas asettaa työskentelyyn tavoitteita ja työskentelee tavoitteellisesti, pitkäjänteisesti, yksin ja yhdessä toisten kanssa sekä kokee iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas asettaa työilleen tavoitteita ja suunnittelee tehtäväkohtaisesti työnsä laajuuden. Oppilas työskentelee tavoitteellisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa.
T6 Oppilas tarkastelee kuvallisen vaihtamisen keinoja: tilan kuvaamista yksinkertaisin keinoin (esim. lähellä/kaukana), erilaisia sommit-	T6 Oppilas käyttää työskentelyssään kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä harjoittelee maiseman jäsentelyä ja tilan kuvaamista.	T6 Oppilas käyttää kuvallisen vaihtamisen keinoja kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä, erilaisia	T6 Oppilas käyttää mielipiteitään ilmaisutessaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja, kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä,

<p>telun keinoja (esim. tasapaino, rytmi), värien tuntemista ja murtamista sekä silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.</p>	<p>Oppilas harjoittelee erilaisia sommittelun keinoja (esim. tasapaino, rytmi) sekä syventää värien tuntemista ja murtamista. Oppilas harjoittelee myös silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.</p>	<p>sommittelun keinoja (vapaa ja sidottu rytmi, viiva, liike, jännite, tasapaino) ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttäen erilaisia painantamenetelmiä. Oppilas harjoittelee digitaalisen kuvan käyttöä.</p>	<p>erilaisia sommittelun keinoja (vapaa ja sidottu rytmi, viiva, liike, jännite, tasapaino) ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttäen erilaisia painantamenetelmiä. Oppilas harjoittelee digitaalisen kuvan käyttöä.</p>
<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <p>T7</p> <p>Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee kuvan vaikuttamisen keinoja sekä kuvien todennäköisyyttä.</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <p>T7</p> <p>Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas pohtii kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja.</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <p>T7</p> <p>Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <p>T7</p> <p>Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, kulttuurin, tekijän ja katsojan.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta. Oppilas pohtii historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee omaa kulttuuriaan ja omassa kokemuspöyrissään ole-</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu pohjoismaisten kulttuurien visuaalisiin erityis-</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu eurooppalaisten kulttuurien visuaalisiin eri-</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu eri kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina ja</p>

vien vieraiden kulttuurien perinnettä ja kuvallisuutta eri aikoina.	piirteisiin eri aikoina.	tyyppiirteisiin eri aikoina ja kokeilee näitä taitoja omassa kuvissaan.	kokeilee näitä taitoja omassa kuvissaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöön eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	T10 Oppilas havainnoi elinympäristöön eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	T10 Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.	T10 Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.
T11 Oppilas huolehtii yhteisestä työtalasta, omista ja yhteisistä välineistä, (pilkkupois) sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	T11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtalasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelysääntöjen kehyksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisu välineinä. Oppilas käyttää kierrätysmateriaaleja tarkoituksenmukaisesti.	T11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtalasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelysääntöjen kehyksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisu välineinä.	T 11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtalasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelysääntöjen kehyksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisu välineinä.

Perusteiden sisällöt

- S1 Omat kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.
- S2 Ympäristön kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
- S3 Taiteen maailmat:** Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

KÄSITYÖ

Tavoitteet

Käsityö: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
T1 Oppilas harjoittelee keksivää, kokeilevaa ja paikallisuutta hyödyntävää käsityötä.	T1 Oppilas keksii, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	T1 Oppilas keksii, soveltaa, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	T1 Oppilas keksii, soveltaa, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	T1 Oppilas keksii, soveltaa, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	
T2 Oppilas tunnistaa omassa työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan, ymmärtää niiden keskinäiset väliset merkitykset sekä dokumentoinnin.	T2 Oppilas soveltaa kokonaista käsityöprosessia ja sen dokumentointia työhönsä.	T2 Oppilas soveltaa kokonaista käsityöprosessia ja sen dokumentointia työhönsä.	
T3 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan ja valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas suunnittelee ja harjoittelee valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas huomioi suunnitteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas huomioi suunnitteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas huomioi suunnitteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä.	
T4 Oppilas tunnistaa käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja sekä harjoittelee niiden tarkoituksen.	T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja, materiaalien ominaisuuksia sekä tarkoi-	T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja niiden ominaisuuksia sekä harjoittelee	T4 Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja tarkoituksen mukaisia työtapoja.	T4 Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja tarkoituksen mukaisia työtapoja.	

senmukaisia työstötapoja.	tuksemukaisia työstötapoja.	työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.
<p>T5 Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaisien työvälineiden valintaa ja turvallista käyttöä sekä pitkäjänteistä työskentelyä.</p>	<p>T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä sekä työskentelee pitkäjänteisesti.</p>	<p>T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä ja menetelmiä sekä työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti.</p>
<p>T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.</p>	<p>T6 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee arvioimaan ja arvostamaan omaa käsityöprosessiaan. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.</p>	<p>T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa käsityöprosessia ja arvostaa sitä. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.</p>	<p>T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa ja muiden käsityöprosessia. Oppilas arvostaa käsityöosaamista.</p>
<p>T8 Oppilas tunnistaa erilaisia kulu- ja tuotantotapoja.</p>	<p>T8 Oppilas ymmärtää erilaisten kulu- ja tuotantotapojen merkityksiä.</p>	<p>T8 Oppilas ymmärtää erilaisten kulu- ja tuotantotapojen merkityksiä ja kykenee ymmärtämään valintojen vaikutuksen.</p>

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsitössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyytlejää ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntyä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkiksi robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Käsityö: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
S1 Ideointi	S1 Ideointi	S1 Ideointi	S1 Ideointi	S1 Ideointi	
Oppilasta rohkaistaan keksimään omia innostavia ideoita. Oppilasta ohjataan etsimään omasta elämästään konkreettisia tilanteita, joihin hän opettelee pohtimaan käsityöllistä ratkaisua.	Oppilasta rohkaistaan keksimään yksin tai yhdessä innostavia ideoita ja uskomaan niihin. Oppilasta myös rohkaistetaan yhdistämään käsityö omaan elinpiiriin. Harjaannutaan huomaamaan tutussa ympäristössä tilanteita, joihin voidaan hakea ratkaisua käsityön keinoin. Moniaististen havaintojen ja virikkeiden äärellä oppilasta ohjataan ilmaisemaan itseään käsityönsä avulla.	Oppilasta kannustetaan keksimään ja uskomaan omiin innostaviin ideoihinsa sekä yhdistämään käsityö omaan elinpiiriin. Ideoinnissa käytetään apuna moniaistisia havaintoja ja virikkeitä.	Oppilasta kannustetaan keksimään omia innostavia ideoita yhdistäen käsityö omaan elämään. Ideoinnissa käytetään apuna moniaistisia havaintoja ja virikkeitä, joiden avulla herää käsityön avulla ilmaistava ajatus, tunne, haave tai mielikuva.		
Moniaististen havaintojen ja virikkeiden äärellä oppilasta pyritään herättämään ajatus tai mielikuva, jonka pohjalta hän voi ideoida.	Moniaististen havaintojen ja virikkeiden äärellä oppilasta ohjataan ilmaisemaan itseään käsityönsä avulla.	Ideoinnin lähtökohdana käytetään oppilaan omia kokemuksia ja mielikuvia.	Ideoinnin perustaksi havainnoidaan ja analysoidaan rakennettuja ja luonnon ympäristöjä.		
S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	
Esitellään erilaisia käsityötaitoja ja käsityön mahdollisuuksia sosiaalisen median, museoiden, näyttelyiden tai vierailu-	Oppilaita ohjataan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin: sosiaalinen media, museot,	Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin sosiaalisen median, museoiden,	Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin sosiaalisen median, museoiden, näyttelyjen tai vierailujen		

<p>jen avulla.</p> <p>Oppilasta ohjataan tunnistamaan käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu, joka sisältää alkumielikuvan ja ideoinnin, tekeminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p>	<p>näyttelyt tai vierailut.</p> <p>Tiedetään käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin, tekeminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p>	<p>näyttelyiden tai vierailujen avulla.</p> <p>Opetellaan hallitsemaan käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin, valmistaminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p>	<p>avulla.</p> <p>Korostetaan, että suunnittelu ideointineen on käsityöprosessin lähtökohta ja käsityön valmistamista ohjaava tekijä sekä sitä, että arviointia tapahtuu koko prosessin ajan.</p>
<p>Suunnittelun oppimiseksi haetaan suunnittelussa tuotteen esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali ja niiden merkitys tuotteen käytölle ja ulkoasulle.</p>	<p>Suunnittelun oppimiseksi haetaan suunnittelussa tuotteen esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali ja niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle ja valmistukselle.</p>	<p>Korostetaan, että suunnittelu ideointineen on käsityöprosessin lähtökohta ja käsityön valmistamista ohjaava tekijä. Korostetaan myös, että arviointia tapahtuu koko prosessin ajan.</p>	<p>Opetellaan hallitsemaan ja soveltamaan käsityöprosessin vaiheita: suunnittelu (sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin), valmistaminen, arviointi ja dokumentointi.</p>
<p>Oppilasta ohjataan huomioidaan suunnittelussa tuotteen käyttö ja käytettävissä olevat materiaalit, työvälineet sekä taloudellisuus.</p>	<p>Harjoitellaan huomioidaan suunnittelussa tuotteen käyttö ja sen ilmaiseva viesti.</p>	<p>Suunnittelun oppimiseksi haetaan suunnittelussa esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali sekä niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle, valmistukselle ja tuotteen ekologiselle kaarelle.</p>	<p>Suunnittelun oppimiseksi havainnoidaan ja analysoidaan esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali ja niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle, viestille, valmistukselle, ekologiselle kaarelle ja taloudellisuudelle.</p>
<p>Oppilasta ohjataan pohtimaan tutkien ja kokeillen, yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.</p>	<p>Harjoitellaan suunnittelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.</p>	<p>Harjoitellaan huomioidaan suunnittelussa tuotteen käyttö, viesti/merkitys ja ekologia.</p>	<p>Harjoitellaan huomioidaan työssä ja työskentelyssä tarvittavia taitoja ja taitojen tekemään kokeiluja sekä hakeutumaan itsenäisesti eri lähteiden äärelle: esim. internet, kirjat, ohjeet, ulkopuoliset asiantuntijat.</p>
<p>Harjoitellaan esittämään suunnitelma sanallisesti ja kuvallisesti.</p>	<p>Harjoitellaan esittämään suunnitelma sanallisesti ja kuvallisesti.</p>	<p>Harjoitellaan kolmiulotteisen kappaleen kuvaamista sekä kuvantojen piirtämistä.</p>	<p>Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>

		Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti tai visuaalisesti sekä numeerisesti.	Oppilasta ohjataan suunnittelemaan järkevä valmistustapa ja työjärjestys. Suunnitelma valmistetaan ja esitetään tieto- ja viestintäteknologian avulla. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
<p>S3 Kokeilu</p> <p>Oppilasta ohjataan huomioidaan suunnittelussaan omat tekemisen taidot.</p> <p>Oppilasta ohjataan tekemään kokeiluja materiaaleilla, työvälineillä ja -menetelmillä.</p>	<p>S3 Kokeilu</p> <p>Perehdytään yksin tai ryhmässä työn valmistamiseen tarvittaviin taitoihin, valmistustapaan ja työjärjestykseen.</p> <p>Oppilasta ohjataan etsimään tietoa tekemisestä sekä selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä hakemaan tietoa niiden ominaisuuksista.</p>	<p>S3 Kokeilu</p> <p>Oppilasta autetaan huomaamaan käsityössä tarvittavat taidot ja tiedot, tekemään kokeiluja sekä käyttämään eri lähteitä yksin tai ryhmässä.</p> <p>Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilasta autetaan pohtimaan tutkien ja kokeillen yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.</p>	<p>S3 Kokeilu</p> <p>Oppilasta autetaan huomaamaan käsityössä tarvittavat taidot ja tiedot, tekemään kokeiluja sekä käyttämään eri lähteitä yksin tai ryhmässä.</p> <p>Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilasta autetaan pohtimaan tutkien ja kokeillen yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.</p>

S4 Tekeminen	S4 Tekeminen	S4 Tekeminen	S4 Tekeminen
Oppilasta ohjataan tutustumaan käsityön merkitykseen ihmisen kasvulle ja hyvinvoinnille.	Oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota käsityön merkitykseen ihmisen kasvulle ja hyvinvoinnille.	Oppilasta autetaan ymmärtämään käsityön merkitys ihmisen hyvinvoinnille.	Oppilasta autetaan ymmärtämään käsityön merkitys ihmisen hyvinvoinnille.
Oppilaalle tarjotaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä onnistuneen työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.	Harjoitellaan mittaamista ja mittojen merkitsemistä suunnitelmaan.	Saadaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä onnistuneen työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.	Saadaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä sujuvan työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.
Työstetään puuta, metallia ja muovia erilaisin menetelmin: mitataan, sahataan, höylätään, hiotaan, liitetään, naulataan ja harjoitellaan tekemään pintakäsittelyä.	Työstetään puuta, metallia ja muovia sahaamalla, höyläämällä, hiomalla, liittämällä, naulaamalla ja pintakäsittelyllä.	Puuta, metallia ja muovia työstetään mittaamalla, poraamalla, sorvaamalla, höyläämällä, taivuttamalla, pakottamalla, takomalla, hiomalla, liimaamalla, ruuvaamalla, muokkaamalla lämmön avulla sekä pintakäsittelyllä.	Puuta, metallia ja muovia työstetään liittämällä, niittaamalla, pistehitsaamalla tai muulla tavoin. Muovia työstetään materiaalia lisäävällä tavalla, esim. 3D-tulostus.
Tutustutaan elektroniikkaan rakentamalla avoin ja suljettu virtapiiri.	Tutustutaan elektroniikkatyöhön opettelemalla juottamaan.	Elektroniikkaan tutustutaan piirilevyn poraamisen ja komponenttien juottamisen avulla.	Harjoitellaan elektroniikkarakentelua sekä robotin ja/tai automaatiojärjestelmän ohjausta käyttäen apuna oppimisalustaa.
Lankaa työstetään virkkaamalla ja kangasta työstetään ompelamalla ompelukoneella.	Kuitua työstetään huovuttamalla, lankaa työstetään kutomalla ja kangasta työstetään ompelamalla ompelukoneella.	Harjoitellaan robotin ja/tai automaatiojärjestelmän ohjausta käyttäen apuna jotain oppimisalustaa.	Lankaa työstetään neulomalla ja pommelalla tai solmeilemalla. Kangasta työstetään ompelamalla. Harjoitellaan kaavan käyttöä.
Lankaa työstetään virkkaamalla ja kangasta työstetään ompelamalla ompelukoneella. Harjoitellaan kuvioimaan tekstiiliä kirjomalla koneompeleilla ja painamalla tai maalaamalla kankaalle.	Perehdytään erilaisiin materiaaleihin kuten puuhun, metalliin, muoviin, kankaaseen, lankaan, pellavakuituun sekä niiden valmistusmenetelmiin ja ominaisuuksiin.	Lankaa työstetään neulomalla ja kangasta työstetään ompelamalla.	Opetellaan tunnistamaan kotimaisia puulajeja (koivu, mänty), tekstiilikuituja (tekokuidut) sekä tekstiilirakenteita, metalleja (teräs, alumiini, kupari) ja muoveja (kerta- ja kestonmuovit). Perehdytään näiden ma-

<p>Harjoitellaan tuntemaan erilaisia materiaaleja, kuten puu, metalli, muovi, kangas, lanka, puuvillakuitu.</p> <p>Tutustutaan käytettävään materiaaliin ja tekniikkaan liittyviin termeihin, esimerkiksi virkkausmerkkeihin.</p> <p>Tutustutaan käsityössä käytettävän materiaalin syntymiseen, jalostamiseen, ominaisuuksiin, käyttöön sekä kiertämiseen ja käytöstä poistamiseen. Kiinnitetään huomiota ekologisesti ja eettisesti kestävään tuotantoon.</p>	<p>Tutustutaan materiaaliin ja tekniikkaan liittyviin termeihin, kuten loimi, kude, sauma, päärme, kaava, anturit, toimilaitteet.</p> <p>Tutustutaan käsityössä käytettävän materiaalin syntymiseen, jalostamiseen, ominaisuuksiin, käyttöön sekä kierrättämiseen ja käytöstä poistamiseen.</p> <p>Tutustutaan ekologisesti ja eettisesti kestävään tuotannon perusajatuksiin.</p>	<p>Tekstiilejä kuvioidaan värjäämällä.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan kotimaisia puulajeja (koivu, mänty), tekstiilimateriaaleja (silkki), metalleja (teräs, alumiini, kupari) ja muoveja (kerta- ja kertomuoovit). Oppilasta ohjataan perehtymään näiden materiaalien valmistusmenetelmiin, käytäntöihin ja ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilasta ohjataan työstämään materiaaleja tarkoituksenmukaisilla menetelmillä.</p> <p>Tutustutaan materiaaleihin ja tekniikoihin liittyviin termeihin.</p>	<p>teriallien valmistusmenetelmiin ja ominaisuuksiin.</p> <p>Työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisilla menetelmillä. Tutustutaan materiaaleihin ja tekniikoihin liittyviin termeihin. Tutustutaan neulonnan symboleihin ja elektronikan komponentteihin.</p>
<p>S5 Soveltaminen</p> <p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja, kuten esim. ristikko-, kenno-, palkki- ja silmukkarakenteet, sähkön ja lämmön johtuminen.</p> <p>Harjoitellaan kiinnittämään huomiota käsityöhön liittyviin</p>	<p>S5 Soveltaminen</p> <p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja.</p> <p>Harjoitellaan tunnistamaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä harjoitellaan niitä suojautumista.</p>	<p>S5 Soveltaminen</p> <p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja.</p> <p>Oppilasta ohjataan tutustumaan tuotteen valmistusmateriaaleihin, valmistuspaikkaan, tuotantotokustannuksiin ja kulutustapaan sekä pohtimaan niitä kestävästä ympäristön, ihmisen ja talouden</p>	<p>S5 Soveltaminen</p> <p>Tutustutaan tuotteen valmistusmateriaaleihin, valmistuspaikkaan, tuotantokustannuksiin ja kulutustapaan sekä pohditaan niitä kestävästä ympäristön, ihmisen ja talouden näkökulmasta.</p> <p>Oppilasta autetaan tunnistamaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä suojautumiseen melulta, valolta, lämmöl-</p>

<p>riskihin ja vaaroihin sekä opetellaan suojautumaan niiltä.</p> <p>Perehdytään työmenetelmien turvallisuuteen niin, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Opitaan vastuuntuntoista työskentelyä opettelemalla huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>Ymmärretään työmenetelmien turvallisuuden merkitys siten, että osataan käyttää harkiten työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Opitaan vastuuntuntoista työskentelyä opettelemalla huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>näkökulmasta.</p> <p>Tunnistetaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä suojaudutaan melun, valon, lämmön, te-rävien kappaleiden ja kemikaalien varalta.</p> <p>Työmenetelmien turvallisuuteen perehdytään siten, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Oppilasta ohjataan työskentelemään vastuuntuntoisesti, huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>tä, teräviltä kappaleilta ja kemikaaleilta.</p> <p>Perehdytään työmenetelmien turvallisuuteen siten, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä ja -tapoja tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Oppilasta ohjataan työskentelemään vastuuntuntoisesti, huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p> <p>Tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaaseen tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p>
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Tutustutaan dokumentoinnin merkitykseen käsityöprosessin kuvaajana.</p> <p>Harjoitellaan käsityön suunnittelun ja työskentelyn vaiheiden kuvailemista ja kuvaamista. Esitellään omia ja yhdessä</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Saadaan kokemusta dokumentoinnin merkityksestä arvioinnin apuvälineenä.</p> <p>Harjoitellaan suunnittelun, työskentelyn vaiheiden ja arvioinnin esittämistä sekä valmiin työn esittelyä digitaalisesti.</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Oppilasta autetaan ymmärtämään dokumentoinnin merkitys käsityöprosessin kuvaajana, arvioinnin apuvälineenä ja tallentajana.</p> <p>Harjoitellaan kokonaisen käsityöprosessin dokumentointia</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Oppilasta autetaan ymmärtämään dokumentoinnin merkitys käsityöprosessin kuvaajana, arvioinnin apuvälineenä ja tallentajana.</p> <p>Oppilasta autetaan hallitsemaan kokonaisen käsityöprosessi, dokumentoinnin ja ylläpitämään esim. sähköistä</p>

<p>tehtyjä arviointeja toisille.</p> <p>Oppilasta ohjataan tarkastelemaan kokonaista käsityönsä kaikissa vaiheissa.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>Ohjataan oppilasta tarkastelemaan käsityöprosessia sen kaikissa vaiheissa kannustavasti sekä korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä ohjataan oppilasta pohtimaan yksin ja yhdessä käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>sähköisellä alustalla.</p> <p>Ohjataan oppilasta tarkastelemaan käsityöprosessia sen kaikissa vaiheissa sekä korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>oppimispäiväkirjaa.</p> <p>Kannustetaan oppilasta korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia käsityöprosessin kaikissa vaiheissa.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>
--	---	---	--

LIIKUNTA

Tavoitteet

Liikunta: tavoitteet luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky
T1 Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia liikuntatehtäviä sekä osallistuu parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia liikuntatehtäviä sekä osallistuu parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä.	
T2 Oppilas opettelee säätelämään omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	T2 Oppilas opettelee säätelämään omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	T2 Oppilas harjoittelee havainnoidaan itseään ja ympäristöään sekä tekemään sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas harjoittelee havainnoidaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas harjoittelee havainnoidaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	
T3 Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen,	T3 Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen,	T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen	T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen	T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen	

<p>heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>riminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>
<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisten liikuntavälineiden monipuolisesti käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas vahvistaa taitoaan käsitellä monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas opettelee arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas tutustuu nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamiseen.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas opettelee arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas tutustuu nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamiseen.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas opettelee nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamista.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas harjoittaa nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksiaan.</p>

T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas on perusuimataitoinen.
T7 Oppilas opettelee huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas harjaantuu huolehtimaan oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja opettelee huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas opettelee huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas harjaantuu huolehtimaan oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas opettelee huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas harjaantuu huolehtimaan oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas harjaantuu huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.
Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
T8 Oppilas opettelee työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas opettelee työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas opettelee työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas harjaantuu työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa sekä säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.
T9 Oppilas harjaantuu toimimaan ryhmän jäsenenä yhteiseen taivotteen saavuttamiseksi. Oppilas oppii tunnistamaan reilun pelin periaatteita.	T9 Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa reilun pelin periaatteita.	T9 Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa reilun pelin periaatteita.	T9 Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi ja opettelee toimimaan pienryhmän ohjaustehtävissä. Oppilas osaa toimia reilun pelin periaatteiden mukaisesti.	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa. Oppilas harjaantuu taidoissaan pienryhmän ohjaustehtävissä.

Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
T10 Oppilas opettelee toimimaan itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.	T10 Oppilas harjaantuu toimimaan itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.	T10 Oppilas harjaantuu vastaamaan omasta ja pienryhmänsä työskentelystä. Oppilas tutustuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.	T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.	T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.
T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan. Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita.

Sisältö

Perusteiden sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsitteilytaito- ja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyiden, itsenäisyyden sekä palloilun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psykkinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Seudulliset sisällöt

Liikunta: sisällöt luokilla 3-6					
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk		
S1 Fyysinen toimintakyky Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omia mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arki liikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntaläksyjä. (T1)	S1 Fyysinen toimintakyky Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omia mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arki liikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntaläksyjä. (T1)	S1 Fyysinen toimintakyky Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omia mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arki liikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntaläksyjä. (T1)	S1 Fyysinen toimintakyky Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omia mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arki liikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntaläksyjä. (T1)	S1 Fyysinen toimintakyky Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omia mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arki liikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntaläksyjä. (T1)	
Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden oppilaiden	

<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>den liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>
<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>
<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestään poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestään poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestään poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestään poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>
<p>3. lk alkaen voidaan oppilaat tutustuttaa Move!-mittausten tekemiseen. Testejä voidaan tehdä</p>	<p>Oppilaat voidaan tutustuttaa Move!-mittausten tekemiseen. Testejä voidaan tehdä sovelletusti ja</p>	<p>Suoritetaan Move!-mittaukset. Voidaan lisäksi käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä,</p>	<p>Voidaan suorittaa Move!-mittaukset kokonaisuudessaan tai osittain. Voidaan käyttää myös</p>

<p>sovelletusti ja harjaannuttaa lasta samalla mittausten suorittamiseen. Voidaan käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikukumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>harjaannuttaa lasta samalla mittausten suorittamiseen. Voidaan käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. Liikuntatunneilla tuodaan esiin lihashuollon tärkeys oman kehon toimintakyvyn ylläpitämisessä. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikukumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. Liikuntatunneilla tuodaan esiin lihashuollon tärkeys oman kehon toimintakyvyn ylläpitämisessä. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikukumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikukumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky</p> <p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimitetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky</p> <p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimitetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky</p> <p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimitetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky</p> <p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimitetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>

<p>S3 Psyykkinen toimintakyky</p> <p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. (T11)</p>	<p>S3 Psyykkinen toimintakyky</p> <p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. (T11)</p>	<p>S3 Psyykkinen toimintakyky</p> <p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Oppilas voi toimia tarkkailijana ja palautteenantajana parinsa tai ryhmän jäsenen suorituksissa. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus valita oman innostuneisuuden, taito- tai kuntotason mukainen tehtävä. Ohjataan oppilasta miettimään liikkumisen aiheuttamia tunteita ja vaikutuksia omassa kehossa. (T11)</p>	<p>S3 Psyykkinen toimintakyky</p> <p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Oppilas voi toimia tarkkailijana ja palautteenantajana parinsa tai ryhmän jäsenen suorituksissa. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus valita oman innostuneisuuden, taito- tai kuntotason mukainen tehtävä. Ohjataan oppilasta miettimään liikkumisen aiheuttamia tunteita ja vaikutuksia omassa kehossa. (T11)</p>
---	---	--	--

OPPIAINEIDEN VUOSILUOKKAISTUKSIIN TEHDYT KORJAUKSET 12.4.2016

Kuvataide

3. lk

T11

Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti.

Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja. → poistakaa punaisella merkitty

Matematiikan arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T 1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot				
T2 Oppilas oppii yhteen- ja vähennyslaskun, kerto- ja jakolaskun yhteyden sekä harjoittelee murto- ja desimaalilukujen välistä yhteyttä. Oppilas hallitsee kertolaskun vaihdannaisuuden. Oppilas tutkii geometristen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä ja harjoittelee yleisimpien mittayksiköiden muunnoksia.	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, vaihdannaisuuteen, geometrisiin muotoihin ja mittayksiköihin liittyen.	Oppilas osittain tunnistaa ja osaa antaa joitain esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, vaihdannaisuuteen, geometrisiin muotoihin ja mittayksiköihin liittyen.
T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia matemaattisia laskulausekkeita, esittää kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.	Oppilas havaitsee yksinkertaisen laskulausekkeen ja konkreettisen mallin yhteyden. Oppilas esittää ohjattuna joitain kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.
T4 Oppilas harjoittelee ilmaistamaan ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin, esim. lukujonoja lukualueella, kymmenlityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeita, geo-	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas osaa ilmaista yksinkertaisia matemaattisia ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin.	Oppilas osaa ilmaista joitain yksinkertaisia matemaattisia ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin.

metrisia kuvioita, yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg), tilavuuden (dl, l) ja ajan (min, h, d) mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, taulukoita ja diagrammeja.				
T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi säännön löytäminen lukujonossa. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.	S1-S5	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisessa ongelmaratkaisuissaan erilaisia strategioita.	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisessa ongelmaratkaisuissaan jotain strategiaa.
T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä. Oppilas harjoittelee esimerkiksi pituuden yksikkömuunnosten järkevyyttä.	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.	Oppilas osaa joissain tapauksissa arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi yhteen- ja vähennyslaskuun sekä kertolaskuun liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä.	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.	Oppilas käyttää osittain oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 Oppilas harjoittelee kymmenjärjestelmän ymmärtämistä konkreettisin välinein ja piirroksin. Oppilas oppii kymmenylitykset.	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen opitulla lukualueella.	Oppilas hallitsee osittain kymmenjärjestelmän periaatteen opitulla lukualueella.
T9 Oppilas varmentaa positiivisten kokonaislukujen hallinnan ja tutustuu murto- ja desimaalilukuihin.	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa positiivisen kokonaisluvut ja tunnistaa murto- ja desimaaliluvut.	Oppilas osaa osittain positiivisen kokonaisluvut ja tunnistaa joissain tapauksissa murto- ja desimaalilukuja.
T10 Oppilas harjoittelee erilaisia yhteen- ja vähennyslaskun laskutekniikoita päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimistusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti yhteen- ja vähennyslaskuja päässä ja kirjallisesti.	Oppilas laskee helppoja yhteen- ja vähennyslaskuja päässä ja kirjallisesti.

huolellisia kirjallisia merkintöjä.				
T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia sekä havainnoi geometrisia kuvioita lähiympäristössä.	S4	Geometrian käsitteet ja geometrisien ominaisuuksien havainnointi.	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita.	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa joitain kappaleita ja kuvioita.
T12 Oppilas harjoittelee arvioimaan erilaisissa mittaustilanteissa mittauskohteen suhdetta konkreettiseen mittaan.	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä.	Oppilas osaa valita joitain sopivia mittavälineitä, mitata ja arvioida mittaustulosten järkevyyttä.
T13 Oppilas oppii yksinkertaisten taulukoiden laatimista ja tulkittamista.	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja.	Oppilas osaa laatia yksinkertaisen taulukon helposta aineistosta sekä tulkita yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja.
T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa laatia toimintaohjeita.	Oppilas osaa laatia helppoja toimintaohjeita.

Matematiikan arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppi- aineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaami- nen	Kohtalai- nen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T 1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot				
T2 Oppilas oppii kerto- ja jakolaskun, sekä murto- ja desimaalilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä ja harjoittelee yleisempien mittayksiköiden muunnoksia. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen yhteyden arkielämään. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia aiemmin opittujen ja uusien asioiden välillä, esimerkiksi yksikkömuunnosten, lukujonojen ja allekkainlaskualgoritmien yhteydessä.	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, kokonaislukuihin, geometriin muotoihin, mittayksiköihin ja niiden muunnoksiin liittyen.	Oppilas osittain tunnistaa ja osaa antaa joitain esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, kokonaislukuihin, geometriin muotoihin, mittayksiköihin ja niiden muunnoksiin liittyen.
T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia matemaattisia laskulausekkeitä, esittää kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.	Oppilas havaitsee yksinkertaisen laskulausekkeen ja konkreettisen mallin yhteyden. Oppilas esittää ohjattuna joitain kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.
T4 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisilla välineillä ja piirroksin, esim. lukujonoja lukualueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, mur-	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas osaa ilmaista yksinkertaisia matemaattisia ratkaisujaan konkreettisilla välineillä ja piirroksin.	Oppilas osaa ilmaista joitain yksinkertaisia matemaattisia ratkaisujaan konkreettisilla välineillä ja piirroksin.

to- ja desimaalilukuja, laskulausekkeita, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg, t), tilavuuden (dl, l) ja ajan mittayksiköitä (s, min, h, d, vk, kk, a) ja niiden muunnoksia, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja. Oppilas tutustuu perusyksiköiden kymmenes- ja sadasosiin sekä kymmen- ja satakertoihin ja niiden muunnoksiin				
T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi sisältö- ja ositusjakotilanteissa kertolaskujen hyödyntäminen. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.	S1-S5	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisessa ongelmaratkaisuisaan erilaisia strategioita.	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisessa ongelmaratkaisuissaan jotain strategiaa.
T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä. Oppilas harjoittelee esimerkiksi pituuden ja massan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.	Oppilas osaa joissain tapauksissa arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi kerto- ja jakolaskun sekä geometrian matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä.	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.	Oppilas käyttää osittain oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 Oppilas syventää kymmenjärjestelmän ymmärtämistä konkreettisin välinein ja piirroksin.	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen opitulla lukualueella myös desimaalilukujen osalta.	Oppilas hallitsee osittain kymmenjärjestelmän periaatteen opitulla lukualueella myös desimaalilukujen osalta.
T9 Oppilas oppii negatiivisia kokonaislukuja, murto- ja desimaalilukujen käsitteet sekä lukujen välisen yhteyden.	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa negatiiviset kokonaisluvut ja ymmärtää murto- ja desimaalilukujen käsitteet ja lukujen välisen yhteyden.	Oppilas osaa osittain negatiiviset kokonaisluvut ja ymmärtää murto- ja desimaalilukujen käsitteet ja lukujen välisen yhteyden joissain tapauksissa.

T10 Oppilas harjoittelee erilaisia kerto- ja jakolaskun laskutekniikoita päässälaskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään huolellisia kirjallisia merkintöjä.	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimistusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti kerto- ja jakolaskuja päässä ja kirjallisesti.	Oppilas laskee helppo- ja kerto- ja jakolaskun laskuja päässä ja kirjallisesti.
T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kuvioita lähiympäristössä. Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin käsitteiden erot.	S4	Geometrian käsitteet ja geometrinen havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas ymmärtää käsitteet pinta-ala ja piiri.	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa joitain kappaleita ja kuvioita. Oppilas tunnistaa käsitteet pinta-ala ja piiri.
T12 Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtii mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä.	Oppilas osaa valita joitain sopivia mittavälineitä, mitata ja arvioida mittaustulosten järkevyyttä.
T13 Oppilas oppii taulukkojen ja diagrammien laatimista ja tulkitsemista.	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja.	Oppilas osaa laatia yksinkertaisen taulukon helposta aineistosta sekä tulkita yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja.
T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa laatia toimintaohjeita.	Oppilas osaa laatia helppoja toimintaohjeita.

Matematiikan arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T 1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot				
T2 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä, harjoittelee mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-alojen ja tilavuuksien yhteyksiä käytäntöön. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen sekä prosenttikäsitteen yhteyden arkielämään. Oppilas oppii havaitsemaan pituuden mittayksiköiden yhteyden mittakaavaan ja pinta-aloihin. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia yksikkömuunnosten ja mittakaavan sekä desimaalilukujen ja prosenttien välillä.	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, erilaisiin lukuihin, geometriisiin muotoihin, mittayksiköihin ja niiden muunnoksiin liittyen.	Oppilas osittain tunnistaa ja osaa antaa joitain esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä laskutoimituksiin, erilaisiin lukuihin, geometriisiin muotoihin, mittayksiköihin ja niiden muunnoksiin liittyen.
T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas oppii laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden myös ilmiöiden pohjalta.	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa tehdä matemaattisia laskulausekkeitä, esittää kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia laskulausekkeitä. Oppilas esittää ohjattuna joitain kysymyksiä ja päätelmiä ratkaisuun pääsemiseksi.
T4 Oppilas oppii ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin, esim. lukujonoja luku-	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas osaa ilmaista matemaattisia ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piir-	Oppilas osaa ilmaista joitain matemaattisia ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin.

alueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeita, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia, mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, prosentteja, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja. Oppilas harjoittelee perusyksiköiden kymmenes- ja sadasosia sekä kymmen- ja satakertoja ja niiden muunnoksia.			roksin.	
T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi lämpötilamuutosten vaikutus veden olomuotoihin. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.	S1-S5	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas osaa käyttää ongelmaratkaisuisaan erilaisia strategioita.	Oppilas osaa käyttää ongelmaratkaisuisaan jotain strategiaa.
T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä. Oppilas harjoittelee esimerkiksi pinta-alan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.	Oppilas osaa joissain tapauksissa arvioida tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi koordinaatistoon liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas käyttää laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä. Oppilas tutustuu jakoviivaan.	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkin- töjä.	Oppilas käyttää osittain oikeita käsitteitä ja mer- kintöjä.
T8 Oppilas oppii lukualueen luku- jonotaitoja ja oppii löytämään lukujonojen säännön.	S2	Kymmen- järjestel- män ym- märtämi- nen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, luku- jonotaitoja ja - sääntöjä opitulla lukualueella myös desimaalilukujen osalta.	Oppilas hallitsee osittain kymmenjärjestelmän periaatteen, lukujono- taitoja ja -sääntöjä opi- tulla lukualueella myös desimaalilukujen osalta.
T9 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa pro- senttiluvun käsitteen ja prosenttiluvun yhteyden murto- ja desimaalilukuihin.	Oppilas osaa osittain prosenttiluvun käsitteen ja prosenttiluvun yhtey- den murto- ja desimaali- lukuihin.
T10 Oppilas oppii erilaisia desimaali-	S2	Laskutaidot ja peruslas-	Oppilas laskee melko sujuvasti desimaali-	Oppilas laskee helppoja desimaalilukuja päässä

<p>lukujen laskutekniikoita päässälaskuissa ja kirjallisissa tehtävissä.</p> <p>Oppilas oivaltaa, että samaan tulokseen voi päästä eri laskutoimituksia käyttäen.</p> <p>Oppilas oppii tekemään huolelliset kirjalliset merkinnät.</p>		<p>kutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen</p>	<p>lukuja päässä ja kirjallisesti.</p>	<p>ja kirjallisesti.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas oppii monikulmioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kappaleita lähiympäristössä.</p> <p>Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin, sekä pinta-alan ja tilavuuden käsitteiden erot.</p> <p>Oppilas oppii piirtämään symmetrisiä kuvioita suoran suhteen.</p>	S4	<p>Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi</p>	<p>Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas ymmärtää käsitteet pinta-ala, piiri ja tilavuus. Oppilas osaa piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.</p>	<p>Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa joitain kappaleita ja kuvioita. Oppilas tunnistaa käsitteet pinta-ala, piiri ja tilavuus helpoissa yhteyksissä. Oppilas osaa piirtää suoran suhteen helppoja symmetrisiä kuvioita.</p>
<p>T12</p> <p>Oppilasta arvioi mittaushetken suuruuden ja valitsee mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtii mittaustuloksen järkevyyttä.</p>	S4	<p>Mittaaminen</p>	<p>Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia.</p>	<p>Oppilas osaa valita joitain sopivia mittavälineitä, mitata ja arvioida mittaustulosten järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia yksinkertaisissa tehtävissä.</p>
<p>T13</p> <p>Oppilas harjaantuu taulukkojen ja diagrammien laatimisessa ja tulkitsemisessä sekä harjoittelee käyttämään tilastollisia tunnuslukuja.</p> <p>Oppilas tutustuu todennäköisyyksiin arkitilanteiden päättelyn kautta.</p>	S5	<p>Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta</p>	<p>Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta, tulkita taulukoita ja diagrammeja sekä käyttää joitain tilastollisia tunnuslukuja.</p>	<p>Oppilas osaa laatia yksinkertaisen taulukon helposta aineistosta, tulkita yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja sekä käyttää jotain tilastollista tunnuslukua.</p>
<p>T14</p> <p>Oppilas harjoittelee ohjelmointia jossakin graafisessa ohjelmointiympäristössä.</p>	S1	<p>Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä</p>	<p>Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman jossakin graafisessa ohjelmointiympäristössä.</p>	<p>Oppilas osaa ohjelmoida helpon toimivan ohjelman jossakin graafisessa ohjelmointiympäristössä.</p>

Ympäristöopin arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedon alat merkityksellisiksi itselleen.	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T2				
T3 Oppilas toimii vastuullisesti itseä ja toisia ihmisiä kohtaan. Oppilas kehittää herkkyyttä havainnoida kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas huolehtii koulu- ja lähiympäristön siisteydestä ja opettelee jätteen lajittelua ja kierrättämistä.	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen.	Oppilas osaa kuvata joitakin keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen.
Tutkimisen ja toimimisen taidot				
T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön ja kotimaahamme koskeissa ilmiöissä.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa omaan lähiympäristöön ja kotimaahamme liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Oppilas osaa muodostaa autettuna tai ohjatuksi omaan lähiympäristöön ja kotimaahamme liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5				
T6				
T7				
T8 Oppilas syventää valmiuksiaan toimia turvallisesti kotiympäristössä, koulussa ja liikenteessä.	S1, S2, S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä kodin ja liikenteen turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla.	Oppilas osaa esitellä joitakin kodin ja liikenteen turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla.
T9 Oppilas toimii lähiympäristössä luontoa ja yleistä järjestystä kunnioittaen.	S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia ja liikkua luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa toimia ja liikkua luonnossa ohjatuksi ohjeiden mukaan.
T10 Oppilas harjoittelee tun-	S1, S2	Vuorovaikutuksen taitojen kehittä-	Oppilas tunnistaa oman mielen ja kehon viestejä	Oppilas harjoittelee oman mielen ja kehon

nistamaan oman mielen ja kehon viestejä sekä säätelemään niitä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas opettelee toimimaan kohteliaasti ja rakentavasti yhteistyön edistämiseksi lähiyhteisössä.		minen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	ja harjoittelee niiden säätelemistä vuorovaikutustilanteissa.	viestien tunnistamista ja säätelyä ohjatusti.
T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa ja käsittelyssä.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti tiedon hankinnassa ja käsittelyssä.
Tiedot ja ymmärrys				
T12 Oppilas harjoittelee käsitteiden täsmällistä käyttöä ja niiden selittämistä omin sanoin.	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa luokitella opiskelemaansa asioita ja nimetä yksittäisiä yläkäsitteitä.	Oppilas harjoittelee opiskelemaansa asioiden luokittamista ja yläkäsitteiden nimeämistä.
T13				
T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä.	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa perustella omia näkemyksiään ja erottaa mielipiteen ja tiedon toisistaan.	Oppilas harjoittelee omien näkemysten ilmaisua ja mielipiteen ja tiedon erottamista toisistaan.
T15 Oppilas tunnistaa lähiympäristön yleisimpiä kasvi- ja eläinlajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas tutustuu kotiseutuun luonnonympäristönä ja rakennettuna ympäristönä. Oppilas tekee yksinkertaisia kasvatuskokeiluja.	S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa tunnistaa ja nimetä joitakin lähiympäristön yleisimpiä kasvi- ja eläinlajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas osaa ohjeiden mukaisesti tutkia kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa.	Oppilas osaa tunnistaa ja nimetä yksittäisiä lähiympäristön yleisimpiä kasvi- ja eläinlajeja. Oppilas osallistuu kasvien kasvatuskokeilujen tekemiseen.
T16 Oppilas tutustuu erilaisiin karttoihin ja opettelee käyttämään karttaa. Oppilas hahmottaa kotiseudun ja Suomen karttakuvaa ja osaa kuvata maamme luonnonmaantieteellistä monimuotoi-	S3, S4, S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomeidiataidot	Oppilas osaa jäsentää ympäristöään erilaisten karttojen avulla ja harjoittelee niiden käyttöä. Oppilas osaa kuvata Suomen luonnonmaantieteelliset ominaispiirteet sekä tietää maamme keskeisten	Oppilas osaa jäsentää ympäristöään yksittäisen kartan avulla ja harjoittelee sen käyttöä. Oppilas osaa kuvata Suomen joitakin luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää muutamia kes-

suutta ja keskeistä paikannimistöä.			kohteiden nimistön ja sijainnin.	keisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin.
T17 Oppilas tutustuu ääni- ja valoilmiöihin ja tutkii niitä.	S5	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata ääni- ja valoilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa ja harjoittelee niihin liittyviä selityksiä.	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata joitakin ääni- ja valoilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.
T18 Oppilas perehtyy yhteyttämiseen ja tutustuu näin aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteeseen.	S5	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa selittää, mitä yhteyttämässä tapahtuu.	Oppilas osaa pääpiirteittäin selittää, mitä yhteyttämässä tapahtuu.
T19 Oppilas vahvistaa käsitystään terveellisestä ruoasta ja unen merkityksestä ja tutustuu terveelliseen ateriarytmiin. Oppilas soveltaa näitä taitojaan arjessa. Oppilas noudattaa kohteilaita ruokailutapoja.	S1, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveystieteen osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä terveellisestä ruoasta eri aterioilla ja sekä osaa kertoa, miksi uni on tärkeää koululaiselle.	Oppilas osaa nimetä joitakin terveellisiä ruoka-aineita ja kertoa, miksi uni on tärkeää koululaiselle.

Ympäristöopin arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T2				
T3 Oppilas kehittää edelleen herkkyyttä havainnoida lähiympäristön luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutuksia luontoon ja lähiyhteisöön ja vahvistaa ympäristöä arvostavia vastuullisia toimintatapojaan.	S1, S2, S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen.	Oppilas osaa kuvata joitakin keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen.
Tutkimisen ja toimimisen taidot				
T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön sekä Pohjoismaita ja Eurooppaa koskevilla ilmiöissä.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa omaan lähiympäristöön sekä Pohjoismaihin ja Eurooppaan liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Oppilas osaa muodostaa autettuna tai ohjatusti omaan lähiympäristöön sekä Pohjoismaihin ja Eurooppaan liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 Oppilas opettelee havainnoimaan, mittaamaan ja dokumentoimaan lähiympäristön erilaisia asioita ja ilmiöitä, kuten esimerkiksi säätä. Oppilas harjoittelee eri tutkimus- ja mittavälineiden käyttöä sekä tulosten esittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa.	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa havainnoida ja mitata ilmiötä sekä dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti.	Oppilas osallistuu ilmiön havainnoimiseen ja mittaukseen ja tulosten dokumentointiin ohjeiden mukaisesti.
T6				
T7				
T8 Oppilas harjoittelee turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja erityisesti seuraavilla	S1, S2	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja palovaara- ja myrkytysti-	Oppilas tunnistaa joitakin turvallisuusohjeita ja toimintatapoja palovaara- ja myrkytystilanteis-

osa-alueilla: paloturvallisuus, myrkytykset ja päihteet. Oppilas opettelee suojelemaan itseään fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta, esimerkiksi nettikiusaamiselta.			lanteissa ja osaa käyttää niitä oppimistilanteissa. Oppilas osaa kuvata keinoja suojautua fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta.	sa ja osaa käyttää niitä oppimistilanteissa. Oppilas osaa esimerkinomaisesti kuvata keinoja suojautua fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta.
T9 Oppilas tutustuu jokamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.	S 2, S4, S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa kuvata, mitä jokamiehenoikeuksilla ja velvollisuuksilla tarkoitetaan ja toimia niiden mukaan itse luonnossa.	Oppilas osaa kuvata esimerkinomaisesti jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia ja toimia ohjatusti niiden mukaan.
T10 Oppilas vahvistaa valmiuksia ja toimintamalleja, jotka edistävät yhteistyötä ryhmässä ja ehkäisevät kiusaamista. Oppilas harjoittelee toimintamalleja, joilla voidaan edistää mielen hyvinvointia.	S1, S2	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa omin sanoin kuvata, mitä mielen hyvinvoinnilla tarkoitetaan ja antaa esimerkkejä, miten sitä voidaan edistää.	Oppilas osaa esimerkin avulla kuvata, mitä on mielen hyvinvointi ja miten hän voi sitä edistää.
T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	S3-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä.	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti tiedon hankinnassa, esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä.
Tiedot ja ymmärrys				
T12 Oppilas opettelee muodostamaan yläkäsitteitä. Oppilas opettelee käsitteiden yhdistämistä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsittekarttojen avulla.	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa käyttää yläkäsitteitä opiskelemissaan asioista ja laatia yksinkertaisen käsittekartan.	Oppilas harjoittelee yläkäsitteiden käyttöä ja käsittekartan tekemistä.
T13				
T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä ja näkökulmia.	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa valita ja käyttää joitakin luotettavia tietolähteitä ja ilmaista perustellen näkemyksiään.	Oppilas osaa ohjatusti valita ja käyttää joitakin luotettavia tietolähteitä ja ilmaista perustellen näkemyksiään.
T15 Oppilas vahvistaa edelleen kotiseudun eliöiden ja elinympäristöjen tuntemustaan. Oppilas laatii ohjatusti oman kasvion. Oppilas tutkii oman kotiseu-	S3, S4, S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elin-	Oppilas osaa tunnistaa ja nimetä lähiympäristön yleisimmät eliöt ja niiden tunnusomaiset elinympäristöt. Oppilas koostaa ohjeiden mukaisesti oman kasvion sovitusta mää-	Oppilas osaa tunnistaa ja nimetä joitakin lähiympäristön yleisimpiä eliöitä ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas koostaa ohjeiden mukaisesti pienen muotoisen kasvion.

dun luontoa ja sen ilmiötä.		toiminnot ja kehitys	rästä kasveja.	
T16 Oppilas vahvistaa erilaisten karttojen monipuolista lukutaitoa. Oppilas hahmottaa Pohjoismaiden ja Euroopan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä.	S3, S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geome-diataidot	Oppilas osaa pääpiirteittäin kuvata Pohjoismaiden ja Euroopan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää niiden keskeisten kohteiden nimistön ja sijainnin.	Oppilas osaa kuvata joitakin Pohjoismaiden ja Euroopan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin.
T17 Oppilas tutustuu ilmakehään, sen rakenteeseen ja alimman kerroksen sääilmiöihin, esimerkiksi tuuleen.	S4	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ilmakehän rakennetta ja sen alimman kerroksen sääilmiöitä.	Oppilas osaa kertoa, mikä on ilmakehä ja tunnistaa sääilmiöitä.
T18 Oppilas opiskelee veden kiertokulkua. Oppilas tutustuu palamiseen ja sen eri muotoihin. Oppilas tutustuu aineen ominaisuuksiin ja erotusmenetelmiin.	S5	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata veden olomuotoja ja kiertokulkua. Oppilas osaa kertoa, mitä palamisessa tapahtuu. Oppilas osaa havainnoida ja kuvata aineiden ominaisuuksia ja erotusmenetelmiä.	Oppilas tunnistaa veden olomuodot. Oppilas tunnistaa joitakin palamisen eri muotoja. Oppilas osaa havainnoida ja tunnistaa joitakin aineiden ominaisuuksia ja erotusmenetelmiä.
T19 Oppilas oppii ymmärtämään unen, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä terveydelle ja toimimaan tämän tiedon pohjalta terveyttä edistävästi omassa arjessa.	S1	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osalueiden ja arjen terveystotumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa esimerkein kertoa, miten ravinto, uni, liikunta ja tasapainoinen mieli edistävät hänen terveyttään.	Oppilas osaa kertoa esimerkeistä, miten ravinto, uni, liikunta ja tasapainoinen mieli edistävät hänen terveyttään.

Ympäristöopin arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 Oppilas harjoittelee asettamaan opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tieteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.	Oppilas osaa asettaa yksittäisen tavoitteen pienille kokonaisuuksille ja osallistuu työskentelyyn yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 Oppilas tutustuu ilmastomuutokseen ja keinoihin sen hillitsemiseksi. Oppilas osaa selittää, mitä on luonnonvarojen kestävä käyttö.	S3, S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä.	Oppilas osaa kuvata yksittäisen esimerkin avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä.
Tutkimisen ja toimimisen taidot				
T4 Oppilas oppii tekemään kysymyksiä ja käyttämään niitä oman lähiympäristön sekä Aasiaa ja Afrikkaa koskevissa ilmiöissä.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi	Oppilas osaa muodostaa autettuna tai ohjatusti aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen sovitujen ohjeiden mukaisesti yksin tai yhdessä muiden kanssa.	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa suunnitella, toteuttaa ja dokumentoida pienimuotoisen tutkimuksen sovitujen ohjeiden mukaisesti yksin tai yhdessä muiden kanssa.	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen sovitujen ohjeiden mukaisesti.
T6 Oppilas harjoittelee tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteen tunnistamista ja harjoittelee yksinkertaisten johtopäätösten tekoa ja esittämistä tuloksista.

T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostuu kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.	S4	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.	Oppilas osaa kuvata jonkin arjen teknologisen sovelluksen toimintaperiaatteita ja antaa yksittäisiä esimerkkejä sen merkityksestä. Oppilas osallistuu kokeiluihin ja keksimiseen.
T8 Oppilas harjoittelee turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: liikenne ja tapaturmat.	S2	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja liikenteessä sekä tapaturmatilanteissa ja osaa käyttää niitä oppimistilanteissa.	Oppilas tunnistaa joitakin turvallisuusohjeita ja toimintatapoja liikenteessä sekä tapaturmatilanteissa ja osaa käyttää niitä oppimistilanteissa.
T9 Oppilas toimii ja retkeilee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä jokamiehen oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä ohjautusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.	S2, S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä ohjautusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjatusti ohjeiden mukaan. Oppilas osallistuu tutkimuskentekoon ympäristössä ohjatusti.
T10 Oppilas vahvistaa taitojaan edistää omaa henkistä hyvinvointiaan.	S1, S2	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.	Oppilas osaa yksittäisen esimerkin avulla ohjatusti kuvata ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä.	Oppilas osaa ohjatusti käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä.
Tiedot ja ymmärrys				
T12 Oppilas vahvistaa taitojaan käyttää käsitteitä ja selittää niitä omin sanoin. Oppilas vahvistaa taitojaan	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa käyttää yläkäsitteitä opiskelemissaan asioista, selittää niitä omin sanoin ja laatia käsitekartan, jossa hän yhdistelee käsitteitä	Oppilas harjoittelee käsitteiden selittämistä ja käyttöä ja osaa laatia yksinkertaisen käsitekartan.

<p>aan muodostaa yläkäsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa yhdistellä käsitteitä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsitekarttojen avulla.</p>			<p>loogisesti toisiinsa.</p>	
<p>T13</p> <p>Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia konkreettisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.</p>	S1-S6	<p>Mallien käyttäminen</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja tulkita jotakin konkreettista mallia.</p>
<p>T14</p> <p>Oppilas hankkii luotettavaa tietoa ja ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä.</p> <p>Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.</p>	S1-S6	<p>Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito</p>	<p>Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä.</p>	<p>Oppilas osaa hakea ohjautusti tietoa tietolähteistä ja valita jonkin luotettavan tietolähteen.</p>
<p>T15</p> <p>Oppilas osaa selittää pääpiirteittäin ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä.</p>	S1	<p>Biologian tiedonala:</p> <p>Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys</p>	<p>Oppilas osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoimintat ja kehityksen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata joitakin ihmisen rakenteita ja elintoimintoja sekä kehityksen piirteitä.</p>
<p>T16</p> <p>Oppilas osaa hahmottaa Aasian ja Afrikan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä.</p> <p>Oppilas käyttää tiedonhaussa, opiskelussa ja esittämisessä erilaisia karttoja ja geomedialähteitä.</p> <p>Oppilas hahmottaa lähiavaruutta ja ymmärtää, että vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelut ovat seurausta maapallon liikkeistä.</p>	S3	<p>Maantiedon tiedonala:</p> <p>Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot</p>	<p>Oppilas osaa pääpiirteittäin kuvata Aasian ja Afrikan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää niiden keskeisten kohteiden nimistön ja sijainnin.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata joitakin Aasian ja Afrikan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin.</p>
<p>T17</p> <p>Oppilas opettelee käyttämään energia-, voima-</p>	S3	<p>Fysiikan tiedonala:</p> <p>Fysikaalisten il-</p>	<p>Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä</p>	<p>Oppilas osaa havainnoida ja kuvata joitakin yksinkertaisia fysikaalisia ilmi-</p>

<p>ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa.</p> <p>Oppilas tutustuu käsitteisiin voima, painovoima, kitka, vipu ja kalteva taso sekä kiihtyvä, hidastuva ja tasainen liike.</p>		<p>miöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen</p>	<p>arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä selittäessään arkisia tilanteita.</p>	<p>öitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää joitakin energia-, voima- ja liikekäsitteitä selittäessään arkisia tilanteita</p>
<p>T18</p> <p>Oppilas tutustuu lähiympäristön erilaisiin aineisiin ja rakennetun ympäristön materiaaleihin sekä kierrätykseen. Oppilas opiskelee maapallon rakennetta sekä kallio- ja maaperää.</p>	S4-S6	<p>Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen</p>	<p>Oppilas osaa esimerkein kuvata joitakin lähiympäristön aineita, materiaaleja sekä kierrätystä ja aineen säilymisen periaatetta. Oppilas osaa pääpiirteittäin kuvata maapallon rakennetta sekä kallio- ja maaperää.</p>	<p>Oppilas tunnistaa lähiympäristössään joitakin aineita ja materiaaleja sekä kierrätyksen muotoja. Oppilas tunnistaa joitakin maapallon sekä kallio- ja maaperän tekijöitä.</p>
<p>T19</p> <p>Oppilas tarkkailee edelleen omia terveystottumuksiaan ja soveltaa terveysosaamisen taitojaan arjessa. Oppilas tutustuu ihmisen elämänkulun eri vaiheisiin, mm. murrosikään, sen tunnuspiirteisiin ja yksilöllisiin vaihteluihin.</p>	S1	<p>Terveystiedon tiedonala: Terveysten osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen</p>	<p>Ateria- uni tai ajankäyttöpäiväkirjan avulla oppilas osaa kertoa, miten hän edistää terveyttään arjessa. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.</p>	<p>Ateria- uni tai ajankäyttöpäiväkirjan avulla oppilas osaa ohjatusti kertoa, miten hän edistää terveyttään arjessa. Oppilas tunnistaa elämänkulun eri vaiheita ja osaa selittää joitakin murrosikään liittyviä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä.</p>

Uskonnon arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Vanhan testamentin, keskeisiä kertomuksia.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Vanhan testamentin kertomuksia. Oppilas tuntee alustavasti Raamatun rakennetta.	Oppilas on tutustunut Raamatun, erityisesti Vanhan testamentin kertomuksiin.
T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tuntee oman alueensa seurakuntaa. Oppilas tutustuu jumalanpalveluksen rakenteeseen.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tuntee oman alueensa seurakuntaa. Oppilas tuntee jumalanpalveluksen rakennetta. Oppilas tietää alustavasti tärkeimmät kirkkovuoden juhlat.	Oppilas tekee alustavia havaintoja uskonnon vaikutuksesta omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa joitakin uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas on tutustunut oman alueensa seurakuntaan. Oppilas tunnistaa jumalanpalvelus-käsitteen. Oppilas tietää alustavasti kirkkovuoden juhlia.
T3 Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas ymmärtää, mitä kielikuva tarkoittaa ja osaa kertoa esimerkkejä siitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	Oppilas osaa ohjatusti kertoa jonkin esimerkin uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
T4				
T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas huomaa uskontojen merkityksen ympärillämme.	Oppilas tunnistaa tuetusti oman kulttuurinsa juuria. Oppilas huomaa, että uskonnot näkyvät ympärillämme.
T6				
T7				
T8 Oppilas tuntee Vanhan testamentin keskeisiä kertomuksia.	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tuntee Vanhan testamentin alku- ja patriarkka kertomuksia. Oppilas osaa tarkastella Kymmentä käskyä etiikan näkökulmasta.	Oppilas on tutustunut Vanhan testamentin kertomuksiin sekä Kymmeneen käskyyn.

<p>T9 Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista. Oppilas ymmärtää YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Ihmisoikeusetiikka</p>	<p>Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista. Oppilas ymmärtää YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.</p>	<p>Oppilas tietää, että on olemassa YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja on tutustunut sen sisältöön.</p>
<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Eettinen pohdinta</p>	<p>Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa jo hieman soveltaa kristinuskon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan omastatunnosta, anteeksipyyttämisestä ja -antamisesta. Oppilas ymmärtää Kultaisen säännön etiikkaa.</p>	<p>Oppilas tarvitsee vielä tukea kristinuskon eettisten periaatteiden soveltamisessa omassa pohdinnassaan omastatunnosta, anteeksipyyttämisestä ja -antamisesta.</p>
<p>T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.</p>	<p>Oppilas ilmaisee ajatuksiaan ja tunteitaan epävarmasti. Vuorovaikutustilanteet ovat vielä epävarmoja.</p>
<p>T12 Oppilas oppii luottamusta luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>S3</p>		<p>Ei vaikuta arvion tai arvostuksen muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>	<p>Ei vaikuta arvion tai arvostuksen muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>

Uskonnon arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Uuden testamentin, keskeisiä kertomuksia.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Uuden testamentin, keskeisiä kertomuksia. Oppilas tuntee alustavasti Raamatun rakenteen.	Oppilas on tutustunut Raamatun, erityisesti Uuden testamentin, keskeisiin kertomuksiin sekä Raamatun rakenteeseen.
T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tietää tärkeimmät kirkkovuoden juhlat.	Oppilas on tehnyt jonkin havainnoin uskonnon vaikutuksesta omassa ja muiden elämässä. Oppilas on tutustunut uskonnollisiin symboleihin ja käsitteisiin. Oppilas tietää kirkkovuoden tärkeimpiä juhlia.
T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas ymmärtää, mitä kielikuva tarkoittaa ja osaa kertoa esimerkkejä siitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	Oppilas tarvitsee tukea kuvatessaan uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.
T4				
T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas tunnistaa uskontojen ilmenemismuotoja kulttuurissa ja mediassa.	Oppilas tunnistaa tuetusti oman kulttuurinsa juuria. Oppilas huomaa, että uskonnot näkyvät ympärillä: kulttuurissa ja mediassa
T6				
T7				
T8 Oppilas tuntee Uuden testamentin keskeisiä kertomuksia.	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tuntee Uuden testamentin keskeisiä kertomuksia (Jeesuksen elämä, lähipiiri ja opetukset Jumalan huolenpidosta). Oppilas ymmärtää Isä meidän -rukouksen ja Rak-	Oppilas on tutustunut Uuden testamentin keskeisiin kertomuksiin sekä Isä meidän -rukoukseen ja Rakkauden kaksioiskäskyn sisältöön.

			kauden kaksoiskäskyn sisältöä.	
T9				
T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa arvioida toimintansa eettisyyttä ja tunnistaa oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.	Oppilas tarvitsee vielä tukea arvioidessaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistessaan moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa joitakin arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.
T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.	Oppilas ilmaisee ajatuksiaan ja tunteitaan epävarmasti. Oppilas kuitenkin osallistuu vuorovaikutustilanteisiin jonkin verran.
T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.	S3		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Uskonnon arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia. Oppilas tuntee Raamatun rakenteen.	Oppilas on tutustunut Raamatun keskeisiin kertomuksiin. Oppilas tuntee alustavasti Raamatun rakenteen.
T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa kirkkoarkkitehtuuria uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas osaa nimetä sakramentit (kaste ja ehtoollinen) ja kirkollisia toimituksia (kaste, vihkiminen, hautajaiset). Oppilas tietää tärkeimmät kirkkovuoden juhlat sekä kristilliset rituaalit.	Oppilas tekee havaintoja uskonnon vaikutuksesta omassa ja muiden elämässä. Oppilas on tutustunut kirkkoarkkitehtuuriin ja tunnistaa joitakin uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tunnistaa kirkollisia toimituksia. Oppilas tietää alustavasti kirkkovuoden tärkeimmät juhlat.
T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	Oppilas osaa ohjatusti kertoa jonkin esimerkin uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.	Oppilas tarvitsee tukea hakiessaan tietoa eri lähteistä ja harjoitellessaan arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.
T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa.	Oppilas huomaa, että uskonnoilla on merkitystä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa.
T6 Oppilas suhtautuu kunnioittavasti ihmisiin, joilla on eri katsomus. Oppilas tuntee alustavasti	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä sekä niiden keskinäisiä suhteita.	Oppilas tunnistaa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.

juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin sekä muiden maailmauskontojen yhteisiä piirteitä.				
T7 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaan henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tuntee omaan henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään. Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.	Oppilas tunnistaa omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään. Oppilas tarvitsee ohjausta toimissaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 Oppilas tutustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen.	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä kristinuskon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita. Oppilas ymmärtää uskontunnustuksen sisältöä ja merkitystä. Oppilas tuntee luomiskertomuksen.	Oppilas tunnistaa joitakin kristinuskon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita. Oppilas tunnistaa uskontunnustuksen ja luomiskertomuksen sekä niiden sisältöä.
T9				
T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä.	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa arvioida toimintansa eettisyyttä ja tunnistaa oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta.	Oppilas tarvitsee vielä tukea arvioidessaan toimintansa eettisyyttä. Oppilas tunnistaa joitakin moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa joitakin arjen esimerkkejä kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta.
T11 Oppilas osallistuu keskusteluun eettisistä kysymyksistä Oppilas ilmaisee omia tunteitaan ja kokemuksiaan.	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.	Oppilas ilmaisee ajatuksiaan ja tunteitaan epävarmasti. Oppilas pyrkii osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin.
T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.	S3		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Elämäkatsomustiedon arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden sekä kokemusten jakamista.	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa kuvailla omia tunteita ja jakaa kokemuksiaan. Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä.	Oppilas tunnistaa jonkin oman tunteen. Oppilas osallistuu vaihtelevasti eettisten asioiden pohdintaan.
T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osallistuu aktiivisesti vuorovaikutustilanteisiin kuuntelemalla ja keskustelemalla. Oppilas ilmaisee usein omia mielipiteitä.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti vuorovaikutustilanteisiin kuuntelemalla ja keskustelemalla. Oppilas ei ilmaise omia mielipiteitä.
T3 Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.	S1-S3	Päätelytaidot	Oppilas havaitsee joitakin asioiden välisiä suhteita.	Oppilas tarvitsee usein tukea asioiden välisten suhteiden havaitsemisessa.
T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötaitoja ja opettelee ottamaan vastuuta itsestään ja ympäristöstään.	S1-S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteistyöhön toisten kanssa ja ottaa vastuuta itsestään sekä ympäristöstään.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti yhteistyöhön toisten kanssa. Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta itsestään sekä ympäristöstään.
T5 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan suomalaista, eurooppalaista ja maailman kulttuuriperintöä.	S2-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa mainita esimerkkejä suomalaisen, eurooppalaisen ja maailman kulttuuriperinnöstä.	Oppilas osaa mainita jonkin esimerkin suomalaisen, eurooppalaisen ja maailman kulttuuriperinnöstä.
T6 Oppilas tutustuu lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuuriin.	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä jonkin esimerkin lähiympäristönsä katsomuksista ja kulttuurista.	Oppilas osaa nimetä vain yhden lähiympäristönsä katsomuksista tai kulttuurista.
T7 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaan katsomuksellista oppimistaan.	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa muutaman opiskeluun liittyvän tavoitteen, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja osaa arvioida niiden toteutumista.	Oppilaalla on vaikeuksia asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita ja pyrkiä niitä kohti. Arviointi tuottaa vaikeuksia.

T8 Oppilas harjoittelee ilmaise- maan näkemyksiään, kuunte- lemaan muiden mielipiteitä ja keskustelemaan kunnioitta- vasti erilaisista katsomukselli- sista aiheista.	S1-S3	Vuorovai- kutus- taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu aktiivisesti vuorovai- kutustilanteisiin ja osaa kuunnella mui- den mielipiteitä.	Oppilas osallistuu kes- kusteluihin vaihtelevasti ja harjoittelee toisen mielipiteiden kuuntele- mista.
T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimuk- seen.	S3	Ihmisoike- usetiikka	Oppilas osaa kertoa lapsen oikeuksien sopimuksesta.	Oppilas osaa kertoa vain yksittäisen asian lapsen oikeuksien sopimukses- ta.
T10 Oppilas tutustuu vaikuttami- sen keinoihin ja harjoittelee oma-aloitteellisuutta.	S1-S4	Vaikutta- misen kei- nojen tun- teminen	Oppilas toimii oma- aloitteisesti ja tun- nistaa joitakin vas- tuullisen vaikuttami- sen keinoja.	Oppilas toimii toisinaan oma-aloitteisesti ja tun- nistaa vain muutaman vastuullisen vaikuttami- sen keinon.

Elämäkatsomustiedon arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten.

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden sekä kokemusten jakamista.	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa kuvailla omia tunteita ja jakaa kokemuksiaan. Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä.	Oppilas tunnistaa jonkin oman tunteen. Oppilas osallistuu vaihtelevasti eettisten asioiden pohdintaan.
T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osallistuu aktiivisesti vuorovaikutustilanteisiin kuuntelemalla ja keskustelemalla. Oppilas ilmaisee usein omia mielipiteitä.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti vuorovaikutustilanteisiin kuuntelemalla ja keskustelemalla. Oppilas ei ilmaise omia mielipiteitä.
T3 Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.	S1-S3	Päätelytaidot	Oppilas havaitsee joitakin asioiden välisiä suhteita.	Oppilas tarvitsee usein tukea asioiden välisten suhteiden havaitsemisessa.
T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötaitoja ja opettelee ottamaan vastuuta itsestään ja ympäristöstään.	S1-S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteistyöhön toisten kanssa ja ottaa vastuuta itsestään sekä ympäristöstään.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti yhteistyöhön toisten kanssa. Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta itsestään sekä ympäristöstään.
T5 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan suomalaista, eurooppalaista ja maailman kulttuuriperintöä.	S2-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa mainita esimerkkejä suomalaisen, eurooppalaisen ja maailman kulttuuriperinnöstä.	Oppilas osaa mainita jonkin esimerkin suomalaisen, eurooppalaisen ja maailman kulttuuriperinnöstä.
T6 Oppilas tutustuu lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuuriin.	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä esimerkkejä lähiympäristönsä katsomuksista ja kulttuurista.	Oppilas osaa nimetä vain muutamien esimerkin lähiympäristönsä katsomuksista tai kulttuurista.
T7 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan.	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa muutamien opiskeluun liittyvän tavoitteen, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja osaa arvioida niiden toteutumista.	Oppilaalla on vaikeuksia asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita ja pyrkiä niitä kohti. Arviointi tuottaa vaikeuksia.

T8 Oppilas harjoittelee ilmaise- maan näkemyksiään, kuun- telemaan muiden mielipitei- tä ja keskustelemaan kunni- oittavasti erilaisista katso- muksellisista aiheista.	S1-S3	Vuorovaiku- tus-aidot ja toiminta ryhmän jä- senenä	Oppilas osallistuu aktiivisesti vuorovai- kutustilanteisiin ja osaa kuunnella mui- den mielipiteitä.	Oppilas osallistuu kes- kusteluihin vaihtelevasti ja harjoittelee toisen mielipiteiden kuuntele- mista.
T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimuk- seen.	S3	Ihmisoikeus- etiikka	Oppilas osaa kertoa lapsen oikeuksien sopimuksesta.	Oppilas osaa kertoa vain yksittäisen asian lapsen oikeuksien sopimukses- ta.
T10 Oppilas harjoittelee järjes- telmällistä ja pitkäjänteistä työskentelyä ja ottaa vastuu- ta tekemisestään.	S1-S4	Vaikuttami- sen keinojen tunteminen	Oppilas ottaa vas- tuuta omista teke- mistään.	Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta omista tekemisistään.

Elämänkatsomustiedon arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.	Oppilaalla on vaikeuksia ymmärtää keskeisiä etiikan käsitteitä.
T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas osaa ilmaista perusteltuja väitteitä sekä arvioimaan niitä.	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa ilmaista omia väitteitä ja pohtia niiden asiaankuuluvuutta. Oppilas osallistuu vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti.	Oppilas ilmaisee vaihtelevasti perusteltuja väitteitä tai arvioi niitä.
T3 Oppilas osaa havaita asioiden välisiä suhteita ja tunnistaa virhepäätelyä sekä korjata omaa toimintaansa.	S1-S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan	Oppilas osaa jonkin verran korjata omaa ajatteluaan virhepäätelyn pohjalta.
T4 Oppilas tiedostaa omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiympäristölle ja luonnolle.	S1-S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa	Oppilas osaa jonkin verran kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa.
T5 Oppilas tuntee kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja osaa arvostaa omaa henkistä kulttuuriperintöään.	S2-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä.	Oppilas osaa jonkin verran nimetä ja selittää kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä.
T6 Oppilas osaa nimetä katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä ja osaa tunnistaa eri kulttuureissa tärkeitä pidettyjä arvoja.	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä jonkin verran katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomusten, mutta ei hahmota kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 Oppilas osaa suunnitella ja toimia tavoitteiden mukaan sekä arvioida omaa	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden	Oppilaalla on vaikeuksia asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita ja pyrkii niitä kohti. Arviointi

katsomuksellista oppimistaan. Oppilas oppii myös ymmärtämään oman katsomuksen merkityksiä ja osaa pohtia, miten se on muodostunut.			suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.	tuottaa vaikeuksia.
T8 Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään, kuunnella muita ja keskustella kunnioittavasti katsomuksellisista aiheista.	S1-S3	Vuorovai- kutus- taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.	Oppilas ilmaisee passiivisesti omaa katsomuksellista ajatteluaan ja harjoittelee toisten näkemysten ja kannanottojen kuuntelemista.
T9 Oppilas osaa kertoa esimerkkejä lasten oikeuksista.	S3	Ihmisoike- usetiikka	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.	Oppilaalla on haasteita kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 Oppilas tuntee vaikuttamisen keinoja ja osaa toimia aloitteellisesti sekä ottaa vastuuta ympäristöstään.	S1-S4	Vaikutta- misen kei- nojen tun- teminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.	Oppilaalla on vaikeuksia kuvata vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Historian arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Oppilas oppii tutkimaan, ihmettelemään ja ottamaan selvää historian eri tapahtumista.	S1-S2		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä				
T2 Oppilas osaa tunnistaa eri lähdetyyppjä ja ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteisiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin.	S1-S2	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 Oppilas harjoittelee päätelmien tekemistä historiallisista lähteistä. Oppilas eläytyy historiantutkijaksi ja tekee omia tulkintojaan ja harjoittelee perustelemaan. Oppilas harjoittelee lähdekriittisyyttä.	S1-S2	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.	Oppilas osaa ohjatusti erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen				
T4 Oppilas osaa laittaa aikajärjestykseen keskeiset historian aikakaudet ja osaa sijoittaa merkittäviä historiallisia tapahtumia oikealle aikakaudelle.	S1-S2	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis- ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.	Oppilas tunnistaa ohjatusti keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis- ja osaa antaa jonkun esimerkin eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.	S1-S2	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.	Oppilas kykenee jossakin historiallisissa tapahtumassa asettumaan ja eläytymään päätösten ja ratkaisujen tekijöiden asemaan.
T6 Oppilas ymmärtää, että tapahtuneilla asioilla on syitä ja seurauksia. Oppilas osaa vastata kysymyk-	S1-S2	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.	Oppilas ymmärtää ohjatusti, että historian kulkuun vaikuttavat myös muut asiat kuin ihmisen toiminta ja

siin mitä tapahtui, miksi tapahtui ja mitä siitä seurasi.				osaa ohjatusti mainita näistä jonkun esimerkkin.
T7 Oppilas tutustuu oman perheensä ja sukunsa historiaan. Oppilas oppii ymmärtämään tavallisen ihmisen arkea eri historian aikakausina.	S1-S2	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.	Oppilas osaa ohjatusti kuvata jonkun muutoksen ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa ohjatusti kuvata jonkun esimerkin avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 Oppilas harjoittelee muodostamamaan pidempiä syy-seuraus-ketjuja.	S1-S2	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.	Oppilas osaa ohjatusti antaa jonkun esimerkin ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen				
T9 Oppilas harjoittelee ilmiöiden syy- ja seuraussuhteiden kuvausta.	S1-S2	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.	Oppilas osaa ohjatusti kuvailla pääpiirteissään jonkun historian ilmiön syy- ja seuraussuhteita.
T10 Oppilas ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteistä tehtyihin tulkintoihin ja se voi muuttua.	S1-S2	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.	Oppilas osaa ohjatusti selittää jonkun esimerkin avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11				

Yhteiskuntaopin arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Oppilaan käsitys yhteiskuntaopista lisääntyy.	S1-S2		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 Oppilas tutustuu omien ratkaisujensa vaikutuksiin ympäristössä. Oppilas pyrkii havaitsemaan millaisia vaikutuksia yksilöiden tekemillä valinnoilla on.	S1-S2		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys				
T3 Oppilas perehtyy siihen, miten omat valinnat vaikuttamaan omaan elämään ja lähiympäristöön. Oppilas tutustuu kansalaisyhteiskunnan oikeuksiin ja tasa-arvoasioihin.	S1-S2	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.	Oppilas tajuaa yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimii niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi toisten ihmisten kunnioittaminen on tärkeää.
T4 Oppilas tutustuu siihen, miten media näkyy omassa elämässä.	S1-S2	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvaila, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään.	Oppilas huomaa, että on olemassa erilaisia medioita, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä.
T5 Oppilas selvittää, miten eri ihmisten arjen toiminta vaikuttaa omaan lähiyhteisöön (esimerkiksi työn ja yrittäjyyden käsitteet). Oppilas tutustuu omaan elämään liittyvien ihmisten arkeen.	S1	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä.	Oppilas käsittää, että yritykset ja työpaikat vaikuttavat perheen toimeentuloon.
T6 Oppilas tutustuu erilaisten toimijoiden (kuten eri medioiden ja järjestöjen) tuottamiin sisältöihin ja tavoitteisiin käyttäen eri lähteitä. Oppilas ottaa selvää erilaisista mielipiteistä ja arvoista.	S1-S2	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusten hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.	Oppilas ymmärtää, että eri toimijoiden tavoitteet vaikuttavat niiden esittämiin asioihin.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen				
T7 Oppilas harjoittelee omien mielipiteiden perustelemista. Oppilas ymmärtää muiden mielipiteitä.	S2	Demokratian vaikutuksen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa muodostaa oman mielipiteen ja perustella, miksi hän on sitä mieltä. Oppilas ymmärtää, miksi muut ovat päätyneet toiseen mielipiteeseen.	Oppilas osaa muodostaa oman mielipiteen ja joskus perustella, miksi hän on sitä mieltä. Oppilas ymmärtää, että on olemassa muita mielipiteitä.
T8 Oppilas tutustuu oman talouden hoitoon (oman rahan käyttö, tulot ja menot) ja ottaa selvää erilaisista kuluvalinnoista.	S1	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönään sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja.	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönään liittyviä ratkaisuja.
T9 Oppilas perehtyy mediakritiikkiin perusteisiin (median luotettavuus) ja selvittää erilaisten yhteisöjen (esimerkiksi yhdistysten ja asuinalueiden) toimintaa.	S1	Mediataidot	Oppilas ymmärtää, että kaikki mediat eivät ole yhtä luotettavia. Oppilas ymmärtää, että on erilaisia yhdistyksiä, joilla on erilaisia tavoitteita ja toimintatapoja.	Oppilas ymmärtää, että kaikki mediat eivät ole luotettavia. Oppilas tunnistaa, että on olemassa erilaisia yhdistyksiä, joilla on erilaista toimintaa.

Musiikin arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisäl- tö- alueet	Arvioinnin koh- teet oppiai- neessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaa- minen	Kohtalai- nen/arvosanan kuu- si osaaminen
Osallisuus				
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä hyvin.	Oppilaalle on haastavaa toimia musiikillisen ryhmän jäsenenä.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen				
T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytmi- ja melodiasoitteiden perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa.	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon.	Oppilaan on vaikeaa osallistua yhteislauluun ja -soittoon.
T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessään musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	Oppilas osallistuu vain vähän musiikkiliikuntaan.
T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas havainnoi keskittyneesti koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	Oppilaan on hankalaa havainnoida keskittyneesti koulun ja lähiympäristön ääniä. Hänen on vaikeaa keskittyä musiikin kuuntelemiseen.
T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytmi- ja melodiasoitteilla.	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas harjoittelee aktiivisesti musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytmi- ja melodiasoitteilla.	Oppilas osallistuu vain harvoin musiikilliseen keksintään ja improvisointiin keho-, rytmi- ja melodiasoitteilla.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito				
T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien suomalaiseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti lastenmusiikkiin.	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas tutustuu aktiivisesti ikäkauteen sopivaan suomalaiseen musiikkiin.	Oppilaalle on haastavaa tutustua aktiivisesti ikäkauteen sopivaan suomalaiseen musiikkiin.
T7 Oppilas tutustuu musiikki-	S1-S4	Musiikin merkintätapojen	Oppilas opettelee toimimaan opiskel-	Oppilaan on hankalaa harjoitella opis-

Musiikin arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisäl- tö- alueet	Arvioinnin koh- teet oppiai- neessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaa- minen	Kohtalai- nen/arvosanan kuu- si osaaminen
Osallisuus				
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä hyvin.	Oppilaalle on haastavaa toimia musiikillisen ryhmän jäsenenä.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen				
T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytm- ja melodiasoitteiden perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa.	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon.	Oppilaan on vaikeaa osallistua yhteislauluun ja -soittoon.
T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessään musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	Oppilas osallistuu vain vähän musiikkiliikuntaan.
T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas havainnoi keskittyneesti koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	Oppilaan on hankalaa havainnoida keskittyneesti koulun ja lähiympäristön ääniä. Hänen on vaikeaa keskittyä musiikin kuuntelemiseen.
T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytm- ja melodiasoitteimilla.	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas harjoittelee aktiivisesti musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytm- ja melodiasoitteimilla.	Oppilas osallistuu vain harvoin musiikilliseen keksintään ja improvisointiin keho-, rytm- ja melodiasoitteimilla.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito				
T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien eurooppalaiseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin.	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas tutustuu aktiivisesti eurooppalaiseen musiikkiin.	Oppilaalle on haastavaa tutustua aktiivisesti eurooppalaiseen musiikkiin.

T7 Oppilas tutustuu musiikin käsitteisiin ja niihin liittyviin merkintätapoihin musisoinnin yhteydessä.	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas opettelee toimimaan opiskelijan musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.	Oppilaan on hankalaa harjoitella opiskelijan musiikillisten merkintöjen käyttöä musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa				
T8 Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kuulonsa suojelemiseen ja omaan osallisuuteensa ääniympäristön turvallisuudessa.	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas harjoittelee käyttämään laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.	Oppilaan on vaikeaa harjoitella käyttämään laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa				
T9 Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelemään tavoitteen mukaisesti. Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee toimimaan tavoitteen mukaisesti. Hän osallistuu tavoitteen toteutumisen arviointiin ryhmän jäsenenä.	Oppilaan on haastavaa osallistua yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoitella toimimaan yhteisen tavoitteen mukaisesti. Oppilas osallistuu heikosti tavoitteen toteutumisen arviointiin ryhmän jäsenenä.

Musiikin arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalaisen/arvosanan kuusi osaaminen
Osallisuus				
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä rakentavasti ja saa onnistumisen kokemuksia.	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä hyvin.	Oppilaalle on haastavaa toimia musiikillisen ryhmän jäsenenä.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen				
T2 Oppilas käyttää luontevasti ääntään ikäkauteen soveltuvalla tavalla ja tutustuu erilaisiin sointu-soittimiin. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon.	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon.	Oppilaan on vaikeaa osallistua yhteislauluun ja -soittoon.
T3 Oppilas kehittää luovaa ajatteluaan ja käyttää liikettä musiikkiin eläytymisessä, ilmaisukeinona, mahdollisissa esiintymisissä, yhteismusisointitilanteissa sekä musiikkikäsitteiden opiskelussa.	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	Oppilas osallistuu vain vähän musiikkiliikuntaan.
T4 Oppilas osaa kuunnella keskittyneesti musiikkia ja harjoittelee musiikkiälymyksen sanallistamista.	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.	Oppilaan on hankalaa kuunnella keskittyneesti musiikkia tai esittää näkemyksiä kuulemastaan.
T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ryhmässä tekemällä pienimuotoisia sävellyksiä mm. tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjautusti hyödyntää musiikkitekniikan tarjoamia mahdollisuuksia.	Oppilaan on haasteellista keksiä omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja. Oppilaan on vaikeaa keskittyä musiikkitekniikan asialliseen käyttöön.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito				
T6 Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaista ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista.	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaista ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista.	Oppilaalle on ongelmallista eläytyä eri aikakausien ja musiikin eri lajien kuuntelemiseen.
T7 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikin merkintätapojen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.	Oppilas toimii jossain määrin opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa				
T8 Oppilas kiinnittää huomiota ääniympäristön turvallisuuteen sekä musiikkiteknologian turvalliseen käyttöön.	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.	Oppilaan on vaikeaa ottaa huomioon äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät käyttäessään laitteita ja soittimia.
Oppimaan oppiminen musiikissa				
T9 Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelemään tavoitteen mukaisesti. Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee toimimaan tavoitteen mukaisesti. Hän osallistuu tavoitteen toteutumisen arviointiin ryhmän jäsenenä.	Oppilaan on haastavaa osallistua yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoitella toimimaan yhteisen tavoitteen mukaisesti. Oppilas osallistuu heikosti tavoitteen toteutumisen arviointiin ryhmän jäsenenä.

Kuvataiteen arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu				
T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutuaan, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajan-kohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa ilmaista elinympäristöstään havaintojaan monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista elinympäristöstään havaintojaan yksipuolisesti.
T2 Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla havaintojaan ja sanallistaa niitä.	Oppilas osaa kuvailla havaintojaan ja sanallistaa niitä yksipuolisesti.
T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti yksipuolisesti.
Kuvallinen tuottaminen				
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja ja välineitä esimerkiksi piirtimiä, maalausmateriaaleja, rakenteluun ja kuvanveistoon soveltuvia materiaaleja.	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä.	Oppilas osaa käyttää kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä yksipuolisesti.
T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja työskennellä sekä yksin että ryhmässä.	Oppilas osaa työskennellä yksin ja yhdessä.
T6 Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen keinoja: tilan kuvaamista yksinkertaisin keinoin (esim. lähellä/kaukana), erilaisia sommittelun keinoja	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja tilan kuvaamisessa, sommittelussa, värien tuntemisessa ja murtamisessa.	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisen vaikuttamisen keinoja.

(esim. tasapaino, rytmi), värien tuntemista ja murtamista sekä silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.				
Visuaalisen kulttuurin tulkinta				
T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee kuvan vaikuttamisen keinoja sekä kuvien todenmukaisuutta.	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa sanallistaa omia ja toisten tekemiä kuvia ja osaa tarkastella kuvan vaikuttamisen keinoja ja todenmukaisuutta.	Oppilas osaa sanallistaa omia tekemiään kuvia.
T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta.	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita taidetta eri näkökulmista.	Oppilas osaa tulkita taidetta yksipuolisesti.
T9 Oppilas tuntee omaa kulttuuriaan ja omassa kokemuspöirissään olevien vieraiden kulttuurien perinnettä ja kuvailmaisua eri aikoina.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa tunnistaa omaa kulttuuriaan ja omassa kokemuspöirissään olevien vieraiden kulttuurien perinnettä ja kuvailmaisua eri aikoina.	Oppilas osaa tunnistaa oman kulttuurinsa perinnettä.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen				
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan elinympäristöstään eri näkökulmista ja osaa arvioida ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	Oppilas osaa ilmaista erilaisia havaintoja elinympäristöstään.
T11 Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä, sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja välineistään tarkoituksenmukaisesti ja osaa käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja välineistään.

Kuvataiteen arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu				
T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja sen muutoksia, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutua, suomalaista perinnettä, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa ilmaista elinympäristöstään havaintojaan monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista elinympäristöstään havaintojaan yksipuolisesti.
T2 Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla havaintojaan ja sanallistaa niitä.	Oppilas osaa kuvailla havaintojaan ja sanallistaa niitä yksipuolisesti.
T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti yksipuolisesti.
Kuvallinen tuottaminen				
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja ja välineitä esimerkiksi piirtämiä, maalausmateriaaleja, rakenteluun ja kuvanveistoon soveltuvia materiaaleja.	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä.	Oppilas osaa käyttää kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä yksipuolisesti.
T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja työskennellä sekä yksin että ryhmässä.	Oppilas osaa työskennellä yksin ja yhdessä.
T6 Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisen vaikuttamisen keinoja.

keinoja: tilan kuvaamista yksinkertaisin keinoin (esim. lähellä/kaukana), erilaisia sommittelun keinoja (esim. tasapaino, rytmi), värien tuntemista ja murtamista sekä silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.			keinoja tilan kuvaamisessa, sommittelussa, värien tuntemisessa ja murtamisessa.	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta				
T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee kuvan vaikuttamisen keinoja sekä kuvien todenmukaisuutta.	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa sanallistaa omia ja toisten tekemiä kuvia ja osaa tarkastella kuvan vaikuttamisen keinoja ja todenmukaisuutta.	Oppilas osaa sanallistaa omia tekemiään kuvia.
T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmista.	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita taidetta eri näkökulmista.	Oppilas osaa tulkita taidetta yksipuolisesti.
T9 Oppilas tutustuu Pohjoismaisten kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa tunnistaa Pohjoismaisten kulttuurien visuaalisia erityispiirteitä eri aikoina.	Oppilas osaa tunnistaa jonkun Pohjoismaisen kulttuurin visuaalista erityispiirrettä.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen				
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan elinympäristöstään eri näkökulmista ja osaa arvioida ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	Oppilas osaa ilmaista erilaisia havaintoja elinympäristöstään.
I 11 Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä, (pilkku pois) sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja välineistään tarkoituksenmukaisesti ja osaa käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja välineistään.

Kuvataiteen arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu				
T1 Oppilas havainnoi itseään ja visuaalista ympäristöään sekä käyttää monipuolisesti kuvallisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa sekä ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisesti havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä yksipuolisesti havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä jotakin kuvallista välinettä.
T2 Oppilas harjoittelee taiteeseen, ympäristöön ja visuaaliseen kulttuuriin liittyvien havaintojensa kuvailua ja perustelua.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla ja sanallistaa taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintoja ja ajatuksiaan.	Oppilas osaa kuvailla havaintojaan ja sanallistaa niitä yksipuolisesti.
T3 Oppilas tarkastelee ja vertailee eri kuvakulttuureja sekä tutustuu eurooppalaiseen visuaaliseen kulttuuriperintöön.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan eri kuvakulttuureista, erityisesti eurooppalaisesta visuaalisesta kulttuuriperinnöstä.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan eurooppalaisesta visuaalisesta kulttuuriperinnöstä yksipuolisesti.
Kuvallinen tuottaminen				
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, mediavälineet ja painanta.	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä	Oppilas osaa käyttää kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita, materiaaleja ja välineitä yksipuolisesti.
T5 Oppilas asettaa työskentelyyn tavoitteita ja työskentelee tavoitteellisesti, pitkäjänteisesti, yksin ja yhdessä toisten kanssa sekä kokee iloa ja onnistumista omasta työstään.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja työskennellä sekä yksin että ryhmässä.	Oppilas osaa työskennellä yksin ja yhdessä.
T6 Oppilas käyttää kuvallisen vai-	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttami-	Oppilas osaa käyttää erilaisia	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisen vai-

<p>kuttamisen keinoja kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä, erilaisia sommittelun keinoja (vapaa ja sidottu rytmi, viiva, liike, jänne, tasapaino) ja värikontrasteja.</p> <p>Oppilas syventää taitojaan käyttäen erilaisia painantamenetelmiä.</p> <p>Oppilas harjoittelee digitaalisen kuvan käyttöä.</p>		<p>nen ja osallistuminen</p>	<p>kuvaliikkeen vaikutuksen keinoja tilan kuvaamisessa, sommittelussa, värien tuntemisessa ja murttamisessa.</p>	<p>kuttamisen keinoja.</p>
Visuaalisen kulttuurin tulkinta				
<p>T7</p> <p>Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelelee niistä.</p> <p>Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa.</p> <p>Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja.</p> <p>Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Kuvien tarkastelu</p>	<p>Oppilas osaa sanallistaa omia ja toisten tekemiä kuvia ja osaa tarkastella kuvan vaikuttamisen keinoja ja todennukaisuutta.</p>	<p>Oppilas osaa sanallistaa omia tekemiään kuvia.</p>
<p>T8</p> <p>Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, kulttuurin, tekijän ja katsojan.</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen</p>	<p>Oppilas osaa tulkita taidetta eri näkökulmista.</p>	<p>Oppilas osaa tulkita taidetta yksipuolisesti.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas tutustuu eurooppalaisten kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina ja kohtelee näitä taitoja omassa kuvissaan.</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Kuvailmaisun tapojen käyttäminen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa eurooppalaisten kulttuurien visuaalisia erityispiirteitä eri aikoina.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa jonkun eurooppalaisen kulttuurin visuaalista erityispiirrettä.</p>
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen				
<p>T10</p> <p>Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.</p> <p>Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Arvojen tarkasteleminen</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista erilaisia havaintoja taiteesta, ympäristöstä tai muusta visuaalisesta kulttuurista.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta.</p> <p>Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmu-</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta</p>	<p>Oppilas osaa omassa kuvailmaisussaan ottaa huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävästi kehitykseen liittyviä näkökul-</p>	<p>Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja välineistään tarkoituksenmukaisesti kestävästi kehityksen näkökulmasta.</p>

<p>käisesti. Oppilas huomioi työskentelysäännön kestävän kehityksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä. Oppilas käyttää kierrätysmateriaaleja tarkoituksenmukaisesti.</p>			<p>mia. Oppilas osaa huolehtia työskentelyympäristöstään ja -välineistään tarkoituksenmukaisesti.</p>	
--	--	--	---	--

Käsityön arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas harjoittelee keksivää, kokeilevaa ja paikallisuutta hyödyntävää käsityötä.	S1-S6		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T2 Oppilas tunnistaa omassa työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheet: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa ohjauksen jälkeen tunnistaa ja kertoa työssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu, valmistus, arviointi ja dokumentoida ohjatusti sen tärkeimmät seikat.	Oppilas osaa ohjatusti tunnistaa ja kertoa työstään käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu, valmistus, arviointi ja dokumentointi ja dokumentoida sitä.
T3 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan ja valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa harjoittelun jälkeen ohjatusti suunnitella ja valmistaa töitä yksin tai yhdessä.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella, harjoitella ja valmistaa töitä yksin tai yhdessä.
T4 Oppilas tunnistaa käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja sekä harjoittelee niiden tarkoituksenmukaisia työstötapoja.	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas tunnistaa useimmat opetetut ja omaan käsityöhön liittyvät käsitteet ja materiaalit sekä harjoittelee työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas tunnistaa joitakin esille otetuista käsitteistä ja materiaaleista sekä harjoittelee ohjatuna työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.
T5 Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaisten työvälineiden valintaa ja turvallista käyttöä sekä pitkäjännitteistä työskentelyä.	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaisten työvälineiden valintaa ja turvallista käyttöä sekä pitkäjännitteistä työskentelyä.	Oppilas harjoittelee autettuna tarkoituksenmukaisten työvälineiden valintaa ja turvallista käyttöä sekä pitkäjännitteistä työskentelyä.
T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa valokuvata ja videoida valmistamansa tuotteen eri vaiheita sekä nimetä ja luokitella tekstin avulla omaa suunnitelmaa, työskentelyprosessia sekä valmistua tuotetta.	Oppilas osaa valokuvata ja videoida oman tuotteen vaiheita sekä kirjoittaa lyhyitä havaintoja kuvien perusteella.
T7 Oppilas harjoittelee arvioimaan ja arvostamaan omaa	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalaut-	Oppilas osaa kertoa omasta ja toisten työstä ja työskentelystä	Oppilas tuntee käsitteet työ, työskentely ja arviointi. Oppilas osaa omin

<p>käsityöprosessiaan. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.</p>		<p>teen antaminen</p>	<p>sekä nimetä hallitsemiaan ja vielä kehitettävistä osaamisen kohteita. Oppilas arvostaa työtään viemällä sen myös kotiin huoltajien arvioitavaksi.</p>	<p>sanoin kertoa oman ja toisten työn ja työskentelyn vaiheista.</p>
<p>T8 Oppilas arvioi kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti.</p>	<p>S1-S3, S5</p>	<p>Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta</p>	<p>Oppilas osaa nimetä erilaisia tapoja valmistaa ja käyttää tuotteita.</p>	<p>Oppilas muistaa termit kulutus- ja tuotantotapa.</p>

Käsityön arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas keksii, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	S1-S6		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan ja osaa dokumentoida sen tärkeimmät seikat.	Oppilas osaa ohjatusti työskennellä kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan ja dokumentoida ohjatusti sitä.
T3 Oppilas suunnittelee ja harjoittelee valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa harjoittelun jälkeen suunnitella ja valmistaa töitä yksin tai yhdessä.	Oppilas osaa ohjatusti harjoitella ja suunnitella töiden tekemistä yksin tai yhdessä.
T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja, materiaalien ominaisuuksia sekä tarkoituksenmukaisia työstötapoja.	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas tuntee opetetut ja oman käsityönsä keskeiset käsitteet, materiaalit ja materiaalien ominaisuudet sekä harjoittelee niiden tarkoituksenmukaista työstämistä.	Oppilas tunnistaa joitakin opettuja ja oman käsityönsä keskeisiä käsitteitä, materiaaleja ja materiaalien ominaisuuksia sekä harjoittelee autettuna niiden tarkoituksenmukaista työstämistä.
T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä sekä työskentelee pitkäjänteisesti.	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas valitsee pääasiallisia tarkoituksenmukaisia työvälineitä ja käyttää niitä turvallisesti sekä työskentelee usein pitkäjänteisesti.	Oppilas tarvitsee usein ohjausta työvälineiden valinnassa ja turvallisessa käytössä sekä rohkaisua työskentelyn pitkäjänteisyydessä.
T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa valokuvata ja videoida valmistamansa tuotteen eri vaiheita sekä kertoa ja luokitella tekstin avulla omaa suunnitelmaa, työskentelyprosessia sekä valmistaa tuotetta.	Oppilas osaa valokuvata ja videoida oman tuotteen vaiheita sekä kirjoittaa lyhyitä havaintoja ja luokitteluja kuvien perusteella.
T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa käsityöprosessia ja arvostaa sitä. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osaa kertoa oman ja muiden työn ja työskentelyn vaiheista, osaamisesta sekä vielä kehitettävistä osaamisen kohteista. Oppilas arvostaa työtään viemällä sen kotiin huoltajien arvioitavaksi.	Oppilas osaa omin sanoin kertoa oman ja muiden työn ja työskentelyn vaiheista, osaamisesta sekä vielä kehitettävistä osaamisen kohteista.

T8 Oppilas arvioi kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti.	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa havainnollistaa antamalla esimerkkejä kulutus- ja tuotantotavoista. Oppilas muistaa termin elinkaari.	Oppilas muistaa termit kulutus- ja tuotantotapa sekä elinkaari .
---	------------------	---	--	--

Käsityön arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
T1 Oppilas keksii, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	S1-S6		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan, ymmärtää niiden väliset yhteydet sekä dokumentoinnin merkitykset.	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas ymmärtää suunnitelmien ja lopullisen dokumentoinnin välisen yhteyden ja osaa toteuttaa sen.	Oppilas ymmärtää suunnitelmien ja lopullisen dokumentoinnin välisen yhteyden ja osaa toteuttaa sen ohjatusti.
T3 Oppilas huomioi suunniteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä.	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa suunnitellaan valita työtapoja ja materiaaleja ymmärtäen ajan, omien taitojen ja yhteistyön merkityksen.	Oppilas osaa suunnitellaan ohjatusti valita työtapoja ja materiaaleja ymmärtäen ajan, omien taitojen ja yhteistyön merkityksen.
T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja niiden ominaisuuksia sekä harjoittelee työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas tuntee useimmat opetetut ja käsityöhönsä liittyvät käsitteet, materiaalit ja niiden ominaisuudet sekä harjoittelee työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas tuntee joitakin opetetuista ja käsityöhönsä liittyvistä käsitteistä, materiaaleista ja niiden ominaisuuksista sekä harjoittelee ohjattuna työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.
T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä ja -menetelmiä sekä työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti.	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas valitsee pääasiasa tarkoituksenmukaisia työvälineitä ja -menetelmiä käyttäen niitä turvallisesti sekä työskentelee useimmiten pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti.	Oppilas tarvitsee usein ohjausta työvälineiden ja -menetelmien valinnassa ja niiden turvallisessa käytössä sekä rohkaisua työskentelyn pitkäjänteisyydessä ja vastuuntuntoisuudessa.
T6 Oppilas käyttää tieto- ja viestintä-tekniologiaa kokonaisessa käsityö-prosessissa ja sen dokumentoinnissa.	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintä-tekniologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintä-tekniologiaa (kuvaaminen, piirtäminen ja kirjoittaminen) ohjatusti ja tuettuna käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	Oppilas osaa valokuvata ja videoida oman tuotteen suunnittelun ja valmistuksen vaiheita sekä kirjoittaa lyhyitä havaintoja ja johdopäätöksiä kuvien perusteella.
T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa ja muiden	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalaut-	Oppilas osaa kertoa oman ja muiden työn ja työskentelyn vaiheista, osaami-	Oppilas osaa omin sanoin kertoa oman ja muiden työn ja työskentelyn vai-

<p>käsityöprosessia. Oppilas arvostaa käsi- työosaamista.</p>		<p>teen antaminen</p>	<p>sesta sekä vielä kehitettä- vistä osaamisen kohteista. Oppilas osaa antaa ver- taispalautetta. Oppilas arvostaa työtään viemällä sen kotiin huoltajien arvi- oitavaksi.</p>	<p>heista, osaamisesta sekä vielä kehitettävistä osaa- misen kohteista. Oppilas osaa antaa vertaispa- lautetta.</p>
<p>T8 Oppilas arvioi kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti</p>	<p>S1-S3, S5</p>	<p>Kulutus- ja tuo- tantotapojen pohdinta</p>	<p>Oppilas osaa omin sanoin kertoa ja havainnollistaa, miten kulutus- ja tuotan- totavat vaikuttavat tuot- teen elinkaareen.</p>	<p>Oppilas osaa ymmärtää termin elinkaari ja antaa esimerkkejä kulutus- ja tuotantotavoista.</p>

Liikunnan arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Fyysinen toimintakyky				
T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan joskus aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 Oppilas harjoittelee havainnoimaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osoittaa yleensä osaavansa säädellä omaa liikumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	Oppilas osoittaa joskus osaavansa säädellä omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.
T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisessä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas on yleensä harjoitellut rohkeasti kokeillen tasapainoilua ja liikkumista erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas on joskus harjoitellut rohkeasti kokeillen tasapainoilua ja liikkumista erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 Oppilas vahvistaa taitoaan käsitellä monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas on yleensä harjoitellut erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas on jonkin verran harjoitellut erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoit-	Oppilas on harjoitellut omien fyysisten ominaisuuksien arvi-	Oppilas on jonkin verran harjoitellut omien fyysisten ominaisuuksien ar-

Oppilas harjoittaa nopeus-, liikku- vuus-, kestävyys- ja voimaominais- suuksiaan.		taminen	ointia ja tutustunut fyysisten ominai- suuksien nopeuden, liikkuvuuden, kestä- vyyden ja voiman harjoittamiseen.	viointia ja tutustunut fyysisten ominaisuuksi- en nopeuden, liikkuvuu- den, kestävyuden ja voiman harjoittamiseen.
T6 Oppilas on perusuimataitoinen.	S1	Uima- ja pelastautu- mistaidot	Oppilas on alkeisui- mataitoinen. (10m yhdellä uintitavalla ja pinnan alle painau- tuminen eli kastau- tuminen). Oppilas on harjoittanut uima- ja vedessä liikkumistai- toaan.	Oppilas ei ole alkeisui- mataitoinen. Oppilas on joskus harjoittanut ui- ma- ja vedessä liikkumis- taitoaan.
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikun- tatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlai- sesta varustautumisesta lii- kuntatunneille ja henkilö- kohtaisesta hygieniasta.	S1	Toiminta liikuntatun- neilla	Oppilas osoittaa yleensä huomioivan- sa mahdollisia vaara- tilanteita liikunta- tunneilla sekä pyrkii toimimaan turvalli- sesti ja asiallisesti.	Oppilas osoittaa joskus huomioivansa mahdolli- set vaaratilanteet liikun- tatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvalli- sesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky				
T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa sekä säädellä toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilan- teissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaiku- tus- ja työ- kentelytaidot	Oppilas on yleensä harjoitellut toimimis- ta eri liikuntatilan- teissa yhteisesti sovi- tulla tavalla.	Oppilas on joskus harjoi- tellut toimimista eri liikuntatilanteissa yhtei- sesti sovitulla tavalla.
T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppi- mistilanteissa. Oppilas harjaantuu taidoissaan pienryhmän ohjaustehtävissä.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilan- teissa	Oppilas on harjoitel- lut reilun pelin peri- aatteita ja osoittanut yleensä pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimisti- lanteissa.	Oppilas on harjoitellut reilun pelin periaatteita ja osoittanut joskus pyr- kivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilan- teissa.
Psyykinen toimintakyky				
T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiilisovellus- ten hyödyntämiseen liikunnan tukena.	S3	Työskentely- taidot	Oppilas yleensä työskentelee vas- tuullisesti ja itsenäi- sesti annettujen suullisten ja kirjallis- ten ohjeiden mukai- sesti.	Oppilas työskentelee joskus vastuullisesti ja itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.
T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan. Oppilas osaa asettaa itselleen rea- listisia oppimistavoitteita.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan koke- muksiaan osana it- searviointia.	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppi- lasta ohjataan pohti- maan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Liikunnan arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Fyysinen toimintakyky				
T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan joskus aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 Oppilas harjoittelee havainnoimaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osoittaa yleensä osaavansa säädellä omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	Oppilas osoittaa joskus osaavansa säädellä omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.
T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas on harjoitellut rohkeasti kokeillen tasapainoilua ja liikkumista erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas on joskus harjoitellut rohkeasti kokeillen tasapainoilua ja liikkumista erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 Oppilas vahvistaa taitoaan käsitellä monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas on yleensä harjoitellut erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas on jonkin verran harjoitellut erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä.

T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Oppilas harjoittaa nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksiaan.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas on harjoitellut omien fyysisten ominaisuuksien arviointia ja tutustunut fyysisten ominaisuuksien nopeuden, liikkuvuuden, kestävyuden ja voiman harjoittamiseen.	Oppilas on jonkin verran harjoitellut omien fyysisten ominaisuuksien arviointia ja tutustunut fyysisten ominaisuuksien nopeuden, liikkuvuuden, kestävyuden ja voiman harjoittamiseen.
T6 Oppilas on perusuimataitoinen.	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on alkeisuimataitoinen. (10m yhdellä uintitavalla ja pinnan alle painautuminen eli kastautuminen). Oppilas on harjoittanut uima- ja vedessä liikkumistaitoaan.	Oppilas ei ole alkeisuimataitoinen. Oppilas on joskus harjoittanut uima- ja vedessä liikkumistaitoaan.
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osoittaa yleensä huomioivansa mahdollisia vaaratilanteita liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas osoittaa joskus huomioivansa mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky				
T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa sekä säädellä toimintaansa ja tunnelmaisuuttaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas on yleensä harjoitellut toimimista eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas on joskus harjoitellut toimimista eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa. Oppilas harjaantuu taidoissaan pienryhmän ohjaustehtävissä.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas on harjoitellut reilun pelin periaatteita ja osoittanut yleensä pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas on harjoitellut reilun pelin periaatteita ja osoittanut joskus pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykinen toimintakyky				
T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiiliväestöjen hyödyntämiseen liikunnan tukena.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas yleensä työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.	Oppilas työskentelee joskus vastuullisesti ja itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.

<p>T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tunteusten mukaan. Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita.</p>	<p>S3</p>		<p>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.</p>	<p>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.</p>
---	------------------	--	---	---

Liikunnan arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Fyysinen toimintakyky				
T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan joskus aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 Oppilas harjoittelee havainnoimaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee yleensä eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	Oppilas tekee joskus eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen. Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa yleensä tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas osaa joskus tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 Oppilas vahvistaa taitoaan käsitellä monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa yleensä käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas osaa jonkin verran käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Oppilas harjoittaa nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksiaan.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa yleensä arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	Oppilas osaa jonkin verran arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.
T6 Oppilas on perusuimataitoinen.	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on lähes perusuimataitoinen. (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla). Oppilas on harjoittanut uima- ja vedessä liikkumistaitoaan.	Oppilas on alkeisuimataitoinen. (10m yhdellä uintitavalla ja pinnan alle painautuminen eli kastautuminen).
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa yleensä ottaa huomioon vaaratilanteita liikuntatunneilla ja pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas ottaa joskus huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky				
T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa sekä säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas osaa joskus toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa. Oppilas harjaantuu taidoissaan pienryhmän ohjaustehävissä.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa yleensä reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas noudattaa joskus reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykinen toimintakyky				
T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas osaa joskus työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen.

signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan. Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita.			pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.	
---	--	--	---	--

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilas harjoittelee viestimistä erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteitään tutussa ryhmässä.	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas on harjoitellut aktiivisesti viestimistä. Oppilas ilmaisee mielipiteitään.	Oppilas viestii ohjautusti itselleen tutuisissa viestintäympäristöissä.
T2 Oppilas harjoittelee erilaisissa ryhmissä toimimista ja perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagointi). Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaista puhetapaa toisten tunteet huomioon ottaen. Oppilas edistyy keskittyvän, tarkan ja päättelevän kuuntelemisen taidoissa.	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmissä ja käyttää perusviestintätaitoja. Oppilas osaa usein käyttää tarkoituksenmukaista puhetapaa toisten tunteet huomioon ottaen.	Oppilas tarvitsee paljon ohjausta toimiessaan erilaisissa ryhmissä ja käyttääkseen tarkoituksenmukaista puhetapaa toisten tunteet huomioon ottaen.
T3 Oppilas harjoittelee lukemaan eläytyen erilaisia tekstejä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas lukee eläytyen erilaisia tekstejä ja osallistuu draamatoimintaan.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti draamatoimintaan.
T4 Oppilas tutustuu erilaisiin viestintävälineisiin. Oppilas harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.	Oppilaalla on vaikeuksia palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa.
Tekstien tulkitseminen				
T5 Oppilas harjoittelee sujuvaa lukemista erilaisten tekstien avulla ja tutustuu erilaisiin luku-strategioihin. Oppilas harjoittelee arvioimaan lukutaitoaan ja luetun ymmärtämistään.	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja osaa käyttää jotakin tekstinymmärtämisen perusstrategiaa.	Oppilas tarvitsee tukea erilaisten tekstien lukemisessa. Oppilas käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita satunnaisesti.

<p>T6 Oppilas tutkii tekstien avulla sanojen muotoja ja merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään ja tulkitsemaan kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla. Oppilas kartuttaa sanavarastoaan. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia piirteitä (esim. kertova ja ohjaava teksti).</p>	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas ymmärtää sanojen muotoja ja merkityksiä tekstien avulla ja osaa käyttää ja tulkita kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla.	Oppilaan sanavarasto on suppea. Tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen on oppilaille vaikeaa.
<p>T7 Oppilas harjoittelee tiedon hankintaa erilaisista lähteistä. Oppilas harjoittelee aakkostamisen hyödyntämistä tiedonhankinnassa.</p>	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia lähteitä ja käyttää aakkostamista tiedonhankinnassa.	Oppilas osaa ohjautusti etsiä tietoa annetusta lähteestä.
<p>T8 Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienessä ryhmässä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas lukee lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia, media- ja muita tekstejä ja jakaa lukukokemuksiaan pienessä ryhmässä.	Oppilas lukee jonkin verran lapsille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä.
Tekstien tuottaminen				
<p>T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään.</p>	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla ikätasonsa mukaan.	Oppilas ilmaisee ohjautusti kokemuksiaan monimuotoisten tekstien avulla ikätasonsa mukaan.
<p>T10 Oppilas harjoittelee tuottamaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä kertomuksia. Oppilas osaa laatia omalle tekstilleen otsikon.</p>	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas tuottaa pieniä fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä kertomuksia ja osaa otsikoida tekstinsä.	Oppilas tuottaa ohjautusti pieniä kertomuksia.
<p>T11 Oppilas harjoittelee yleis- ja erisnimien oikeinkirjoitusta. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan prototyypisiä nominativalkuisia yhdyssanoja. Oppilas harjoittelee virkkeiden ison alkukirjaimen ja lopetusmerkkien käyttöä omissa teksteissään. Oppilas harjoittelee vuoropuhelun kirjoittamista vuorosanavi-</p>	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas osaa kirjoittaa yleis- ja erisnimet useimmiten oikein. Oppilas osaa käyttää isoa alkukirjainta ja lopetusmerkkiä virkkeissä. Oppilas harjoittelee aktiivisesti käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja.	Oppilas tarvitsee tukea käsinkirjoittamisessa tai näppäintaidoissa. Oppilaalla on runsaasti puutteita oikeinkirjoituksessa.

van avulla. Oppilas harjoittelee sujuvaa käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.				
T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas ymmärtää kirjoittamisen prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas käyttää tekstien suunnittelussa apunaan jotakin tekstin suunnittelutapaa, esim. ajatuskarttaa. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan palautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan huomioon tuottaessaan omia tekstejään. Oppilas tiedostaa tekijänoikeuksia.	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas osaa tuottaa erilaisia tekstejä vaihteittain yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa palautetta omista ja muiden teksteistä.	Oppilas tarvitsee runsaasti ohjausta tuottaakseen erilaisia tekstejä yksin tai yhdessä toisten kanssa. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen omista ja muiden teksteistä on oppilaalle vaikeaa.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuessaan kielestä.	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista sekä pyrkii käyttämään oppimiaan kielitiedon käsitteitä.	Oppilas tekee satunnaisesti havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista
T14 Oppilas tutustuu paikalliseen kirjastoon ja sen palveluihin. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kirjallisuutta. Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lastenkirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista pienessä ryhmässä.	Oppilas lukee joitakin sovituita lastenkirjoista ja jakaa ohjatusti kokemuksiaan lukemastaan pienessä ryhmässä.
T15 Oppilas tutustuu uuteen ja vanhaan lastenperinteeseen, esim. leikit, lorut ja laulut. Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tunte- muksen kehittyminen	Oppilas osoittaa kiinnostusta lapsille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa kohtaan.	Oppilas osoittaa vähäistä kiinnostusta lapsille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa kohtaan.

rille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan.

--	--	--	--	--

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilas osaa asioida erilaisissa tilanteissa asianmukaisesti. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä vuorovaikutustilanteissa.	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas ilmaisee ajatuksiinsa ja mielipiteitään itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.	Oppilas ilmaisee ohjatusti ajatuksiinsa ja mielipiteitään itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 Oppilas harjoittelee perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagointi). Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmissä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas kehittää kielenkäyttötaitoaan erilaisissa viestintätilanteissa.	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa käyttää perusviestintätaitojaan vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmissä sekä arvioida omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä.	Oppilas tarvitsee paljon ohjausta toimiessaan erilaisissa ryhmissä ja arvioidessaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä.
T3 Oppilas rohkaistuu toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee esiintymistä yksin ja ryhmässä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.	S1	Ilmaiskeinojen käyttö	Oppilas toimii rohkeasti vuorovaikutustilanteissa yksin ja ryhmässä sekä ilmaisee itseään myös draaman avulla.	Oppilas toimii ohjatusti vuorovaikutustilanteissa ja osallistuu vaihtelevasti draamatoimintaan.
T4 Oppilas kehittää omaa kykyään toimia viestijänä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas ymmärtää palautteen antamisen merkityksen ja harjoittelee rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa rakentavaa palautetta muille.	Oppilaalla on vaikeuksia palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa
Tekstien tulkitseminen				
T5 Oppilas lukee erilaisia tekstejä ja harjoittelee erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden	Oppilas lukee monimuotoisia tekstejä ja osaa käyttää joitakin tekstiymmärtämisen perusstrategioita huomioiden painettujen ja	Oppilas tarvitsee usein tukea erilaisten tekstien lukemisessa ja tekstiymmärtämisen perusstrategioiden käyttäminen on

erot.		hallinta	monimediaisten tekstien erot.	satunnaista.
T6 Oppilas harjoittelee sanojen luokittelua merkityksen ja muodon mukaan (sanaluokat). Oppilas harjaantuu verbien persoonamuotojen käyttämisessä. Oppilas harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot). Oppilas ymmärtää, että erilaisien tekstien avulla voi kertoa, kuvata, ohjata ja vaikuttaa.	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan. Oppilas osaa käyttää verbin persoonamuotoja omissa teksteissään. Oppilas havaitsee teksteistä kielikuvia ja sävyeroja.	Oppilas osaa jonkin verran luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan. Oppilas käyttää verbin persoonamuotoja omissa teksteissään epäjohtomukaisesti tai puhekielisesti. Oppilaan sanavarasto on suppea ja hän erottaa harvoin tekstien sävyeroja.
T7 Oppilas vertailee tietolähteitä ja harjoittelee sopivan lähteen käyttöä.	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas vertailee tietolähteitä ja osaa valita sopivan tietolähteen.	Oppilas vertailee ja käyttää annettuja tietolähteitä ohjatusti.
T8 Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas lukee lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia, media- ja muita tekstejä ja jakaa lukukokemuksiaan pienessä ryhmässä.	Oppilas lukee jonkin verran lapsille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä.
Tekstien tuottaminen				
T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan kirjallisesti monimuotoisten tekstien pohjalta.	Oppilas ilmaisee ohjatusti kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien pohjalta.
T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. kertovia ja kuvailevia. Oppilas harjoittelee käyttämään kappalejakoa omissa teksteissään. Oppilas kiinnittää huomiota sananvalintoihin omissa teksteissään.	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa tuottaa kertovia ja kuvailevia tekstejä. Oppilas käyttää useimmiten kappalejakoa ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin omissa teksteissään.	Oppilas tuottaa ohjatusti kertovia ja kuvailevia tekstejä. Oppilas käyttää ohjatusti kappalejakoa omissa teksteissään.

<p>T11 Oppilas harjaantuu kirjoittamaan yleis- ja erisnimet oikein. Oppilas harjaantuu kirjoittamaan nominatiivialkuiset yhdys sanat oikein ja käyttämään yhdysmerkkiä. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan virkkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Oppilas varmentaa vuoropuhelun kirjoittamistaitoaan vuorosanaviivan avulla. Oppilas harjoittelee sujuvaa käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	S3	Kirjoitus-taito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas osaa kirjoittaa yleis- ja erisnimet sekä nominatiivialkuiset yhdys sanat pääsääntöisesti oikein ja käyttää yhdysmerkkiä. Oppilas osaa kirjoittaa virkkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhelua vuorosanaviivan avulla. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin, ja hänen näppäintaitonsa riittävät itsenäisesti kirjoitetun tekstin tuottamiseen tietokoneella.	Oppilaalla on puutteita sanatasoisessa oikeinkirjoituksessa. Oppilas osaa kirjoittaa virkkeitä, jotka koostuvat päälauseista. Oppilaan käsin kirjoittaminen on työlästä. Oppilas tarvitsee tukea näppäintaidoissa.
<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, joka pitää sisällään suunnittelun, kirjoittamisen ja viimeistelyn. Oppilas harjoittelee käyttämään tekstin suunnittelussa esim. ajatuskarttaa, suunnitteluruudukkoa tai tukisanalista. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan vertaispalautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan ja tilanteen huomioon tuottaessaan tekstejään. Oppilas tuntee tekijänoikeudet ja harjoittelee niiden kunnioittamista omista teksteissään.</p>	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas osaa tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa ja toteuttaa tekstejä prosessina. Oppilas antaa ja vastaanottaa vertaispalautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas osaa melko hyvin kirjoittaa lainatun tiedon omin sanoin.	Oppilas tarvitsee runsaasti ohjausta tuottaakseen erilaisia tekstejä yksin tai yhdessä toisten kanssa tai toteuttaakseen tekstejä prosessina. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen omista ja muiden teksteistä on oppilaalle vaikeaa. Lainatun tiedon kirjoittaminen omin sanoin on oppilaalle vaikeaa.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
<p>T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuessaan kielestä.</p>	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista sekä pyrkii käyttämään oppimiaan kielitiedon käsitteitä.	Oppilas tekee satunnaisesti havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista
<p>T14 Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiedonhaun verkkokirjasto-</p>	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiedonhaun verkkokirjastossa. Oppilas	Oppilas lukee joitakin sovitusta lastenkirjoista ja jakaa ohjatusti kokemuksi-

<p>tossa.</p> <p>Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin.</p> <p>Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla.</p> <p>Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p>			<p>lukee sovitut lastenkirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.</p>	<p>aan lukemastaan.</p>
<p>T15</p> <p>Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan.</p> <p>Oppilas on tietoinen, että kulttuuri on osa ihmisen identiteettiä.</p> <p>Oppilas kykenee vertailemaan oman ja toisten kulttuurien eroja.</p>	<p>S4</p>	<p>Kielitietouden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen</p>	<p>Oppilas osoittaa kiinnostusta lapsille ja nuorille suunnattua mediatarjontaa sekä paikallista kulttuuritarjontaa kohtaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta elinympäristössään.</p>	<p>Oppilas osoittaa vähäistä kiinnostusta lapsille ja nuorille suunnattua mediatarjontaa sekä paikallista kulttuuritarjontaa kohtaan.</p> <p>Oppilas tunnistaa jonkin verran monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta elinympäristössään.</p>

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilas harjoittelee haastattelutaitoja. Oppilas harjoittelee väittelyä ja harjaantuu perustelevaan mielipiteitään vuorovaikutustilanteissa.	S1	Puheviestintätalanteissa toimiminen	Oppilas hallitsee haastattelutaitoja ja osaa perustella mielipiteitään tutuissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilaalle on vaikeaa ilmaista mielipiteitään ja perustella niitä tutuissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 Oppilas toimii erilaisissa ryhmissä ja harjoittelee vuorovaikutustaitojaan erilaisissa viestintätalanteissa. Oppilas tarkastelee sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja.	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmissä ja käyttää vuorovaikutustaitojaan erilaisissa viestintätalanteissa. Oppilas huomioi sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja.	Oppilas tarvitsee ohjausta toimiessaan erilaisissa ryhmissä. Oppilas ymmärtää jonkin verran sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja.
T3 Oppilas suunnittelee ja toteuttaa esityksen ryhmän kanssa. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoitukseen ja -leikkeihin.	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä sekä osallistuu draamatoimintaan.	Oppilas osallistuu vaihtelevasti ryhmäesityksiin sekä erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoitukseen ja -leikkeihin.
T4 Oppilas harjoittelee viestintää monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaan kriittisyys viestijänä ja viestien vastaanottajana kehittyy. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa rakentavaa palautetta muille.	Oppilaalla on vaikeuksia palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa.
Tekstien tulkitseminen				
T5 Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja oppii käyttämään erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.	Oppilas lukee kohtalaisesti monimuotoisia tekstejä ja käyttää satunnaisesti tekstinymmärtämisen perusstrategioita.
T6 Oppilas harjaantuu sanojen luokittelemisessa merkityksen ja muodon mukaan.	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan. Oppilas tarkastelee sano-	Oppilas osaa jonkin verran luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan.

Oppilas tutkii verbien aikamuotoja ja tehtäviä lauseissa sekä harjoittelee aikamuotoja (presens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti). Oppilas tutkii nominien taipumista sijamuodoissa ja ymmärtää sijamuotojen merkityksiä. Oppilas tarkastelee sanojen sävy- ja merkityseroja ja harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot). Oppilas tunnistaa joitakin erilaisten tekstien tyypillisiä piirteitä.			jen sävy- ja merkityseroja ja ymmärtää lukemastaan kielikuvia ja sävyjä. Oppilas tunnistaa joitakin erilaisten tekstien tyypillisiä piirteitä.	Oppilas havaitsee joitakin sanojen sävy- ja merkityseroja. Oppilas tunnistaa ohjautusti joitakin erilaisten tekstien tyypillisiä piirteitä.
T7 Oppilas käyttää eri lähteitä ja harjoittelee arvioimaan lähteen luotettavuutta.	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan eri lähteitä ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteen luotettavuutta.	Oppilas käyttää ohjatusti tiedonhankinnassaan eri lähteitä ja arvioida tietolähteen luotettavuutta.
T8 Oppilas osaa keskustella omasta lukukokemuksestaan käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia. Oppilas osaa käyttää käsitteitä aihe ja kertoja (minä ja hän).	S2	Lapsille ja nuorille tarjotun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas lukee lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia. Oppilas osaa keskustella omasta lukukokemuksestaan käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä.	Oppilas lukee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisen teoksen. Oppilas osaa keskustella omasta lukukokemuksestaan ohjatusti.
Tekstien tuottaminen				
T9 Oppilas osaa ilmaista kokemustaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista kokemustaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee ohjatusti kokemustaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.
T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. ohjaavia tekstejä. Oppilas opettelee käyttämään kappalejakoja omissa teksteissään.	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillistä kieltä. Oppilas osaa käyttää kappalejakoja omissa teksteissään.	Oppilas osaa jossain määrin ohjatusti käyttää kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillistä kieltä. Oppilaan sanavarasto on suppea. Oppilas käyttää satunnaisesti kappalejakoja omissa teksteissään.
T11 Oppilas varmentaa oikeinkirjoitustaan: iso ja pieni alkukirjain ja yhdyssanat. Oppilas kertaa lauseoppia: vir-	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa. Oppilas tuntee käsitteet	Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita, mutta hänellä on puutteita oikeinkirjoituksessa. Oppilas tuntee käsitteet

<p>ke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki. Oppilas tutkii sivulauseita ja harjoittelee tunnistamaan sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhelua vuorosanaviivan avulla. Oppilas tutustuu lauseenjäseniin predikaatti ja subjekti. Oppilaalle on muodostunut sujuva ja selkeä käsiala. Oppilas harjoittelee näppäintaitoja.</p>			<p>virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki ja osaa käyttää niitä ohjatusti. Oppilas tunnistaa sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhelua vuorosanaviivan avulla. Oppilaalle on muodostunut sujuva ja selkeä käsiala, ja hän kirjoittaa melko sujuvasti koneella.</p>	<p>virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki, mutta tarvitsee paljon ohjausta niiden käytössä. Vuoropuhelun kirjoittaminen vuorosanaviivan avulla on epävarmaa. Oppilaan käsin kirjoittaminen on työlästä tai koneella kirjoittaminen hidasta.</p>
<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas osaa suunnitella tekstijään ja valita sopivan suunniteltavan. Oppilas antaa ja ottaa vastaan rakentavaa palautetta. Oppilas harjoittelee omien tekstien muokkaamista palautteen avulla. Oppilas osaa ottaa tilanteen ja vastaanottajan huomioon erilaisia tekstejä tuottaessaan. Oppilas osaa noudattaa teki- jän oikeuksia omien tekstien tuottamisessa ja merkitsee lähteet tekstiensä perään.</p>	S3	<p>Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä</p>	<p>Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa jonkin verran arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun ja osaa kirjoittaa lainatun tiedon omin sanoin. Oppilas tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.</p>	<p>Oppilas tarvitsee runsaasti ohjausta tuottaakseen erilaisia tekstejä yksin tai yhdessä toisten kanssa tai toteuttaakseen tekstejä prosessina. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen omista ja muiden teksteistä on oppilaalle vaikeaa. Oppilas osaa ohjatusti merkitä lähteet tekstin loppuun. Lainatun tiedon kirjoittaminen omin sanoin on oppilaalle vaikeaa. Oppilas tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>				
<p>T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään oikeita käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan kielestä.</p>	S4	<p>Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta</p>	<p>Oppilas tekee havaintoja suomen kielen vaihtelusta tilanteen ja aiheen mukaan sekä sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksistä. Oppilas käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan kielestä.</p>	<p>Oppilas tekee satunnaisesti havaintoja suomen kielen vaihtelusta tilanteen ja aiheen mukaan sekä sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksistä. Oppilas käyttää satunnaisesti oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan kielestä.</p>
<p>T14 Oppilas tutustuu verkkokirjaston palveluihin ja kirjaston luokitusjärjestelmään. Oppilas lukee ikätasolleen</p>	S4	<p>Kirjallisuuden tuntemus</p>	<p>Oppilas tietää verkkokirjaston palveluita ja kirjaston luokitusjärjestelmän. Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suun-</p>	<p>Oppilas lukee joitakin sovituita lapsille ja nuorille suunnatuista kirjoista ja jakaa jossain määrin kokemuksiaan lukemis-</p>

<p>suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin.</p> <p>Oppilas keskustelee ja jakaa lukukokemuksiaan esim. draaman ja kirjoittamisen keinoin.</p>			<p>natut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.</p>	<p>taan kirjoista.</p>
<p>T15</p> <p>Oppilas on tietoinen lapsille ja nuorille suunnatusta medlatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta.</p> <p>Oppilas tutustuu suomalaiseen kansanperinteeseen.</p> <p>Oppilas tutustuu eri maiden kieliin ja kulttuureihin.</p> <p>Oppilas vertailee Suomen kieltä ja kulttuuria muihin oppilaalle tuttuihin kieliin ja kulttuureihin.</p> <p>Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.</p>	<p>S4</p>	<p>Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja oppilaalle tuttujen kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta.</p> <p>Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja esittämiseen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla joitakin yhtäläisyyksiä ja eroja oppilaalle tuttujen kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa jostakin itseään kiinnostavasta media- tai kulttuuritarjonnasta.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon ohjausta oman esityksen suunnittelussa ja esittämisessä.</p>

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilaan ilmaisuvaranto kehittyi sitten, että hän selviytyi kasvokkaisista vuorovaikutustilanteista koulussa ja kaveripiirissä. Oppilas harjoittelee mielipiteen ilmaisemista.	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas pystyy toimimaan kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa kotona ja koulussa.	Oppilas tarvitsee tukea selviytyäkseen koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa.
T2 Oppilaan kyky kuunnella ja ymmärtää kasvokkaista vuorovaikutusta ja opetuspuhetta kehittyi.	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas kykenee ymmärtämään kasvokkaista vuorovaikutusta ja opetuspuhetta tutussa tilanteessa.	Oppilas kykenee jonkin verran ymmärtämään kasvokkaista vuorovaikutusta ja opetuspuhetta tutussa tilanteessa.
T3 Oppilas oppii käyttämään ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas osaa vuorovaikutuksessa ottaa huomioon muita.	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas käyttää joitakin ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Hän osaa ottaa huomioon muita viestijöitä tutuissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas käyttää satunnaisesti joitakin ei-kielellisiä ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas ottaa harvoin muita huomioon vuorovaikutustilanteissa.
Tekstien tulkitseminen				
T4 Oppilas sujuvoittaa lukutaitoaan ja kehittää luetunymmärtämisen taitojaan. Oppilas kykenee erottamaan yksinkertaisen faktatekstin fiktiivisestä tekstistä ja ymmärtää, että on olemassa erityyppisiä tekstejä.	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnaissa	Oppilas lukee aika sujuvasti ja ymmärtää koulussa luettavia tekstejä niin, että hän osaa kertoa lukemastaan. Oppilas kykenee erottamaan yksinkertaisen faktatekstin fiktiivisestä tekstistä.	Oppilas tarvitsee runsaasti lukemisen harjoittelua. Oppilas ymmärtää koulussa luettavia tekstejä jonkin verran ja ymmärtää, että on olemassa erityyppisiä tekstejä.
T5 Oppilas lukee innokkaasti kielitaidolleen sopivaa lastenkirjallisuutta ja osaa kertoa ymmärrettävästi lukemastaan ja kuulemastaan. Oppilas harjoitte-	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas kykenee tulkitsemaan puhuttua ja kirjoitettua tekstiä niin, että hän osaa etsiä tekstistä tietoja ja esittää joitain kysymyksiä tekstin keskeisimmistä asioista.	Oppilas osallistuu tekstien tarkasteluun ja kykenee jonkin verran tulkitsemaan puhuttua ja kirjoitettua tekstiä. Oppilas tarvitsee usein tukea saadakseen kokonaiskuvan tekstistä.

lee ikätasolle sopivien tekstien tulkintaa ja kehittää taitojaan etsiä tietoja tekstistä.				
T6 Oppilas laajentaa sanavarastoaan ja osaa luokitella sanoja merkityksen perusteella. Oppilas harjaantuu päättelyssä.	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas kykenee selittämään yleisimpien sanojen merkityksiä sekä omaksuu uusia sanoja aktiivisesti. Hän tekee päätelmiä sanojen ja virkkeiden merkityksistä.	Oppilas omaksuu uusia sanoja. Oppilas tarvitsee runsaasti tukea sanojen ja virkkeiden merkitysten päättelyyn.
Tekstien tuottaminen				
T7 Oppilas oppii kirjoittamaan erilaisia pieniä tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa kirjoittaa lyhyitä tarinoita ja pieniä tietotekstejä käsin ja sähköisellä välineellä.	Oppilas kirjoittaa pieniä tarinoita ja lyhyitä tietotekstejä, mutta ne eivät välttämättä vielä ole loogisia tai omaperäisiä. Oppilas osaa tuottaa tekstiä käsin ja jonkin verran myös sähköisellä välineellä.
T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä tarkistamista ja korjaamista. Sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas hallitsee sanatasoisen oikeinkirjoituksen melko sujuvasti. Äännekestit ja sanojen taivutukset voivat tuottaa vielä vaikeuksia. Hän tietää ison ja pienen kirjaimen keskeiset käyttötavat ja pyrkii käyttämään lopetusmerkkejä.	Sanatasoinen oikeinkirjoitus on vielä haasteellista. Suomen kielen rakenteiden hallinta on heikkoa ja äännekesten erottaminen voi olla vaikeaa. Oppilas ei vielä säännönmukaisesti hallitse virkkeen merkitsemistä, vaikka tuntee ison ja pienen kirjaimen käyttötapoja ja virkkeen lopetusmerkit.
T9 Oppilas harjoittelee oman tekstin arvioimista ja osaa ohjatusti kiinnittää huomiota tekstiensä vahvuuksiin ja kehittämiskohteisiin.	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa jonkin verran ohjatusti arvioida omia tekstejään.	Oppilas ei vielä juurikaan osaa arvioida omia vahvuuksiaan tai kehittämisen kohteitaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T10 Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä kuunnellen, lukien, kirjoittaen ja	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas osaa tehdä ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista lähiympäristössään. Oppilas kielellistää aktiivisesti ympäröivää maa-	Oppilas osaa tehdä joitakin havaintoja kielestä, puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista lähiympäristössään. Hän pyrkii jonkin verran kielellistämään ympäröivää maailmaa.

puhuen. Oppilas tekee ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä, eri puhetoivoista ja kielenkäytön vaikutuksista lähiympäristössään. Oppilas kielellistää aktiivisesti ympäröivää maailmaa.			ilmaa.	
T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja satuja. Oppilas harjoittelee mieleisen lukemisen valintaa ja kirjastonkäyttöä. Hän osallistuu suomalaiseen lastenkulttuuritarjontaan mahdollisuuksien mukaan.	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista satuperinnettä. Oppilas osaa valita mieleistään luettavaa ja lainata kirjoja kirjastosta sekä lukee sovitut tekstit ja teokset. Hänen ymmärtämisen taitonsa riittävät suomenkielisen lastenkulttuurin seuraamiseen.	Oppilas tuntee jonkin verran suomalaista satuperinnettä. Oppilas osaa ohjatusti valita mieleistään lukemista ja lukee kielitaidolleen sopivaa lastenkirjallisuutta.
T12 Oppilas opettelee havaitsemaan suomalaisten sekä muunmaalaisien satujen yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas harjaantuu tunnistamaan eri kielten ja kulttuurien piirteitä koulussaan. Oppilas on ylpeä omasta monikielisydestään ja kulttuuri-taustastaan.	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa jonkin verran tehdä huomioita elinympäristössään esiintyvistä kulttuureista.	Oppilas tunnistaa jonkin verran monikielisyttä elinympäristössään.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T13 Oppilas harjoittelee itsearviointitaitoja ja osaa ohjatusti tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas hallitsee joitakin itsearviointitaitoja ja osaa ohjatusti tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.	Oppilas osaa ohjatusti tunnistaa jonkin vahvuutensa kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.
T14 Oppilaan eri oppiaineissa tarvitsema sanavarasto kehittyä ja hän oppii tunnistamaan eri oppiaineiden teksteille tyypillisiä osia sekä käyttämään niitä apuna tekstin merkitysten päättelemisessä.	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas hallitsee eri oppiaineissa tarvitsemaansa sanastoa. Hän käyttää kuvia ja otsikoita apuna eri oppiaineiden tekstien merkitysten päättelemisessä.	Oppilas tarvitsee runsaasti ohjausta merkitysten päättelemiseen ja eri oppiaineissa tarvittavan sanaston kartuttamiseen.

T15 Oppilas osaa kirjoittaa muistiinpanoja ja jonkin verran käyttää niitä tekstin tuottamisen apuna.	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas pystyy jonkin verran etsimään tietoja teksteistä. Hän osaa kirjoittaa muistiinpanoja ja jonkin verran käyttää niitä tekstin tuottamisen apuna.	Oppilas tarvitsee apua ja ohjausta muistiinpanojen kirjoittamisessa ja niiden käyttämisessä tekstin tuottamisen apuna.
--	-----------	---	--	--

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilaan ilmaisuväri kehittyä ja kyky toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa koulussa, kaveripiirissä ja lähiympäristössä kehittyä. Oppilas harjoittelee mielipiteen perustelemista.	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuväri	Oppilas kykenee perustelemaan mielipiteitään ja toimimaan kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas kykenee jonkin verran perustelemaan mielipiteitään ja toimimaan kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 Oppilaan kuuntelu- ja ymmärtämistäidot kehittyvät. Oppilas oppii kuuntelustrategioita.	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa.	Oppilas ymmärtää opetuspuheesta pääasioita ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa kohtalaisesti.
T3 Oppilas osaa käyttää ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas ottaa huomioon muut viestijät.	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa käyttää ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas ottaa huomioon muut viestijät.	Oppilas kykenee käyttämään jonkin verran ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena ja pyrkii ainakin satunnaisesti ottamaan huomioon puhkeumpansa.
Tekstien tulkitseminen				
T4 Oppilas kehittyä luetunymmärtämisessä ja tutustuu ikätasolleen sopivien tekstilajien tunnuspiirteisiin. Oppilas käsittää, että tieto ja mielipide ovat eri asioita.	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti. Oppilas ymmärtää koulussa luettavia tekstejä niin, että hän osaa kertoa lukemastaan. Oppilas kykenee erottamaan tieto- ja mielipidetekstit.	Oppilas lukee melko sujuvasti. Oppilas ymmärtää koulussa luettavia tekstejä jonkin verran ja kykenee erottamaan yksinkertaisia tieto- ja mielipidetekstejä toisistaan.
T5 Oppilas kiinnostuu mediateksteistä. Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja kehittyä taidossaan kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti. Oppilas harjoittelee tekstien tulkintaa ja osaa kertoa havainnoistaan. Oppilas kehittää lukustrategioita. Oppilas osaa hyödyntää kerronnan peruskäsitteitä tarinoita tarkastellessaan.	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas tarkastelee tekstejä aktiivisesti. Hän kykenee tulkitsemaan puhuttua ja kirjoitettua tekstiä niin, että hän osaa etsiä tekstistä tietoja ja esittää kysymyksiä tekstin keskeisimmistä asioista.	Oppilas osallistuu tekstien tarkasteluun ja kykenee jonkin verran tulkitsemaan puhuttua ja kirjoitettua tekstiä. Oppilas tarvitsee usein tukea saadakseen kokonaiskuvan tekstistä.

T6 Oppilas osaa selittää tuttuja sanoja. Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan ja osaa vertailla ja luokitella sanojen merkityksiä ja muotoja. Oppilas ymmärtää, että sanojen omaksumisen taitoja voi kehittää ja että sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita voi kompensoida päättelyllä.	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas kykenee selittämään yleisten sanojen merkityksiä sekä omaksuu uusia sanoja aktiivisesti. Hän kykenee kompensoimaan sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita päättelyllä.	Oppilas osaa selittää tuttujen sanojen merkityksiä sekä omaksuu uusia sanoja. Oppilas tarvitsee runsaasti tukea sanojen ja virkkeiden merkitysten päättelyyn.
Tekstien tuottaminen				
T7 Oppilas kykenee suunnittelemaan ja tuottamaan ymmärrettäviä kuvailevia ja kertovia tekstejä. Oppilas kehittää taitoaan kirjoittaa käsin ja sähköisillä välineillä.	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas kykenee suunnittelemaan ja kirjoittamaan erilaisia lyhyitä tekstejä sekä käsin että sähköisillä välineillä.	Oppilas kykenee tuetusti suunnittelemaan ja kirjoittamaan erilaisia lyhyitä tekstejä sekä käsin että sähköisillä välineillä.
T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjaantuu tarkistamaan ja korjaamaan tekstejään. Sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas käyttää oppimiaan oikeinkirjoitustaitoja ja suomen kielen rakenteita omista teksteistään. Oppilas osaa ohjatusti muokata tekstejään.	Oppilas pyrkii käyttämään oppimiaan oikeinkirjoitustaitoja ja suomen kielen rakenteita omista teksteistään, mutta rakenteiden hallinta voi olla heikkoa. Oppilas osaa jonkin verran ohjatusti muokata tekstejään.
T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja harjoittelee palautteen antamista toisten teksteistä.	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa jonkin verran arvioida omia tekstejään ja pystyy antamaan palautetta toisten teksteistä.	Oppilas osaa ohjatusti jonkin verran arvioida tekstejään.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T10 Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan tarkastelemalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua ympäristössään kuunnellen, lukien, kirjoittaen ja puhuen. Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään. Oppilas oppii kirjoitetun suomen kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas opettelee tekemään havaintoja osaamiensa kielten välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä.	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään.	Oppilas tekee joitakin havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään.

T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta. Hän osaa valita sopivaa lukemista ja käyttää lastenkirjastoa itsenäisesti. Oppilas tutustuu ja osallistuu tarjolla oleviin suomenkielisiin lastenkulttuurin tapahtumiin aktiivisesti. Oppilas osaa kertoa luku- ja kulttuurikokemuksistaan.	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas osaa valita sopivaa suomenkielistä lastenkirjallisuutta sekä käyttää kirjastoa itsenäisesti. Oppilas lukee sovitut teokset.	Oppilas lukee yhdessä valittua lastenkirjallisuutta sekä osallistuu kirjastokäynteihin.
T12 Oppilas tunnistaa eri kieliä ja kulttuureita koulun lisäksi omassa lähiympäristössään. Oppilas oppii havainnoimaan erilaisia kielen ja kulttuurin erityispiirteitä.	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas tunnistaa monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta elinympäristössään. Oppilas osaa kertoa joitakin eroja tai yhtäläisyyksiä omankielisen ja suomenkielisen lastenperinteen välillä.	Oppilas tunnistaa jonkin verran monikielisyyttä elinympäristössään.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T13 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä jonkun kehittämisen kohteen.	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas kykenee jonkin verran arvioimaan kielenkäyttötaitojaan sekä nimeämään joitakin kielenkäytön kehittämiskohteita.	Oppilas kykenee tuetusti arvioimaan kielenkäyttötaitojaan.
T14 Oppilaan eri tiedonalojen sanavarasto kehittyy. Oppilaan taito lukea koulussa tarvittavia tekstejä kehittyy ja hän oppii lukemisen strategioita.	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee erilaisia oppikirjatekstejä, hahmottaa tekstien osia sekä kartuttaa tekstien ymmärtämisessä tarvittavaa sanavarastoa.	Oppilas lukee tuetusti erilaisia oppikirjatekstejä ja pyrkii kartuttamaan eri tiedonalojen sanastoa.
T15 Oppilas osaa löytää oppikirjojen teksteistä keskeisiä tietoja. Oppilas osaa tapoja hankkia tietoa ja tehdä muistiinpanoja. Oppilaan taidot käyttää muistiinpanoja oman tuotoksen pohjana kehittyvät.	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas kykenee löytämään keskeiset tiedot tekstistä. Hän osaa tehdä muistiinpanoja sekä käyttää niitä oman tuotoksensa pohjana.	Oppilas kykenee ohjautusti löytämään teksteistä tietoa ja tekemään muistiinpanoja.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalaisen/arvosanan kuusi osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 Oppilas vahvistaa ilmaisuvarantoaan ja kehittää kykyään toimia kasvokkain vuorovaikutuksessa koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee viestintää monimedialaisessa vuorovaikutuksessa.	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas kykenee toimimaan koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä sekä keskustelemaan erilaisista aiheista.	Oppilas kykenee toimimaan kohtalaisesti koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa.
T2 Oppilaan kuuntelustrategiat ja kuullun ymmärtämisen taidot kehittyvät.	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa.	Oppilas ymmärtää opetuspuheesta pääasioita ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa kohtalaisesti.
T3 Oppilas ilmaisee itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia keinoja käyttäen ja pyrkien ottamaan huomioon puhekumppaninsa.	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään monipuolisesti sanallisesti ja ei-sanallisesti sekä ottaa huomioon puhekumppaninsa erilaisissa tilanteissa.	Oppilas ilmaisee itseään sanallisia ja ei-sanallisia keinoja käyttäen kohtalaisesti ja ottaa jonkin verran huomioon puhekumppaniaan.
Tekstien tulkitseminen				
T4 Oppilas kehittää luetunymmärrystaitojaan ja tunnistaa joitakin tekstilajeja. Hän tietää, että tekstien luotettavuudessa on eroja. Oppilas ymmärtää kuvien tärkeyden tekstien maailmassa.	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnessa	Oppilas selviää melko hyvin luetun ymmärtämisen taidoillaan ja tunnistaa joitakin tekstilajeja. Oppilas osaa hyvin kertoa lukemastaan ja käyttää kuvia apuna tekstin tulkinnessa.	Oppilas tarvitsee vielä runsaasti tukea luetun ymmärtämiseen. Oppilas tunnistaa ohjatusti joitakin tekstilajeja ja osaa jonkin verran kertoa lukemastaan ja käyttää kuvia hyväkseen tekstikokonaisuuden tulkinnessa.
T5 Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja osaa kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti. Oppilas kehittää lukustrategioitaan ja tekstien tulkintataitoaan. Oppilas tunnistaa omia kehittämistarpeitaan.	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas kehittyy tekstien tulkinnessa, ja hänellä on käytössään toimivia lukustrategioita.	Oppilas ymmärtää kohtalaisesti pääasioita koulussa luettavista teksteistä ja osaa jonkin verran kertoa erilaisten tekstien sisällöistä.

T6 Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan. Oppilas osaa tehdä päätelmiä virkkeiden osien ja kieliopillisten rakenteiden välisistä suhteista. Oppilas kompensoi sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita aktiivisella päättelyllä.	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä päätelmiä virkkeiden osien sekä kieliopillisten rakenteiden välisistä suhteista. Oppilas laajentaa sanavarastoaan aktiivisesti. Hän kykenee kompensoimaan sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita päättelyllä.	Oppilaan sana- ja käsitevarannossa on puutteita, jotka haittaavat tekstien ymmärtämistä. Oppilas ei juurikaan pysty päättelemään merkityksiä tekstistä.
Tekstien tuottaminen				
T7 Oppilas kykenee suunnittelemaan ja tuottamaan jäsenneltyjä tekstejä. Oppilas osaa hyödyntää mallitekstejä omia tekstejä tuottaessaan. Oppilas tuottaa johdonmukaisia tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa tuottaa johdonmukaisia tekstejä sekä hyödyntää mallitekstejä kirjoittaessaan käsin tai sähköisillä välineillä.	Oppilas osaa tuottaa tuetusti yksinkertaisia tekstejä sekä hyödyntää jonkin verran mallitekstejä kirjoittaessaan käsin tai sähköisillä välineillä.
T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä muokkaamista, otsikointia ja kappalejakoja. Sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas osaa muokata tekstejään ja pyrkii käyttämään kappalejakoja. Hän kehittää aktiivisesti sanavarastoaan ja suomen kielen rakenteiden hallintaa. Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusteita.	Oppilas tuottaa ymmärrettävää tekstiä ja osaa jonkin verran ohjatusti muokata sitä. Suomen kielen rakenteiden hallinnassa on puutteita.
T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja osaa nimetä vahvuuksiaan kirjoittajana sekä joitakin kehittämiskohteita. Hän kehittää palautteen antajana ja vastaanottajana.	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa nimetä vahvuuksia ja kehittämiskohteita omista ja toisten teksteistä.	Oppilas osaa jonkin verran nimetä vahvuuksia ja kehittämiskohteita omista ja toisten teksteistä.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T10 Oppilas osoittaa kielitietoisuuttaan sekä tarkastelemalla että tutkimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri kielenkäyttötavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään. Hän osaa	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas kykenee havainnoimaan kielenkäytön eroja erilaisissa tilanteissa.	Oppilas kykenee jonkin verran havainnoimaan vaihtelevia kielenkäyttötilanteita ympäristössään.

itse käyttää ikätasonsa mukaista sopivaa kieltä tilannekohtaisesti ja osoittaa hallitsevansa suomen kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas opettelee aktiivisesti suomen kieltä kuunnellen, lukien, kirjoittaen ja puhuen. Oppilas tarkastelee äidinkieltänsä sekä muiden opiskelemissä kielten ja suomen kielen eroja ohjatusti.				
T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja kykenee jakamaan lukukokemuksiaan muiden kanssa. Hän osaa valita mieleistään lukemista ja käyttää kirjastoa. Oppilas tutustuu suomalaiseen lastenkulttuuriin ja harjaantuu tarjolla olevien kulttuuripalveluiden aktiiviseksi käyttäjäksi. Oppilas kykenee jakamaan kulttuurikokemuksiaan muiden kanssa.	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas osaa valita itselleen sopivaa luettavaa ja lukee sovitut tekstit ja teokset. Oppilas pystyy kertomaan luku- ja kulttuurikokemuksistaan.	Oppilas osaa ohjatusti valita itselleen sopivaa luettavaa ja lukee sovitut tekstit ja teokset. Oppilas pystyy jonkin verran kertomaan luku- ja kulttuurikokemuksistaan.
T12 T12 Oppilas osaa suhtautua arvostavasti ympäristössään kohtaamiinsa kielisiin ja kulttuureihin. Oppilas harjaantuu näkemään monikielisuuden ja -kulttuurisuuden voimavarana.	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas tiedostaa elinympäristönsä monikielisuuden sekä kulttuurisuuden monimuotoisuuden.	Oppilas tunnistaa jonkin verran monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta elinympäristössään.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T13 Oppilas tunnistaa vahvuksiensa kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä joitakin kehittämistarpeita. Oppilas harjaantuu asettamaan tavoitteita kielenoppimiselleen.	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita kielenoppimiselleen.	Oppilas kykenee jonkin verran arvioimaan kielenkäyttötaitojaan ja nimeämään jonkin vahvuutensa.
T14 Oppilaan savarasto kasvaa. Oppilas tuntee oppikirjatekstien osat ja harjoittelee strategioita, joilla voi	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee erilaisia oppikirjatekstejä, hahmottaa tekstien osia sekä tuntee tekstien ymmärtämisessä tarvit-	Oppilas lukee tuetusti erilaisia oppikirjatekstejä ja pyrkii kartuttamaan tekstien ymmärtämisessä tarvittavaa

<p>laajentaa sanavarastoaan ja päätellä merkityksiä sekä osaa käyttää joitakin merkityksen avaamisen apuvälineitä, esim. sanakirja tai netin hakukoneet.</p>			<p>tavaa sanastoa. Oppilas kykenee käyttämään esimerkiksi sanakirjaa ja netin hakukoneita tekstien ymmärtämisen apuna.</p>	<p>sanavarastoa. Oppilas kykenee ohjatusti käyttämään esimerkiksi sanakirjaa ja netin hakukoneita tekstien ymmärtämisen apuna.</p>
<p>T15 Oppilaan tiedonhankintataidot kehittyvät. Oppilas osaa hakea tietoa esim. sähköisillä välineillä, tietokirjoista tai haastattelemalla. Oppilas osaa suunnitella ja jäsenellä tekstiään ja käyttää muistiinpanoja suunnittelun apuna.</p>	<p>S5</p>	<p>Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku</p>	<p>Oppilas osaa hakea tietoa itsenäisesti sähköisillä välineillä, tietokirjoista ja haastattelemalla. Hän osaa käyttää muistiinpanoja suunnittelun apuna sekä jäsenellä tekstejään.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti tuottaa suullisen tai kirjallisen tekstin sovitusta aihepiiristä. Hän osaa ohjatusti jonkin verran hakea tietoa tekstinsä pohjaksi.</p>

sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan			piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.	pysty päättämään merkityksiä tekstistä.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.	Oppilas osaa tuottaa tuetusti erilaisia tekstejä sekä hyödyntää jonkin verran mallitekstejä kirjoittaessaan käsin tai sähköisellä välineellä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimedialaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimedialaisessa ympäristössä.	Oppilas tuottaa pääosin ymmärrettävää tekstiä ja osaa jonkin verran ohjatusti muokata sitä. Hän tuntee oikeinkirjoituksen perussääntöjä, mutta noudattaa niitä horjuvasti. Hän osaa otsikoida tekstinsä ja ohjatusti jakaa tekstiään kappaleisiin.
Tekstien tuottaminen				
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.	Oppilas osaa jonkin verran nimetä vahvuuksia ja kehittämiskohteita omista ja toisten teksteistä.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimedialaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja tietää, mitä murteet ovat.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.	Oppilas osaa ohjatusti valita itselleen sopivaa luettavaa ja lukee sovitut tekstit ja teokset. Oppilas pystyy jonkin verran kertomaan luku- ja kulttuurikokemuksistaan.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuot-	S3	Tekstien rakentami-	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen	Oppilas tunnistaa monikielisyyttä ja kulttuurista

tamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen		nen ja eettinen viestintä	perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.	monimuotoisuutta elinympäristössään.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittymisen ja kieli-käsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puheessaan ja kirjoittaessaan niistä.	Oppilas kykenee jonkin verran arvioimaan kielenkäyttötaitojaan ja nimeämään vahvuuksiin sekä jonkin kehittämiskohteen.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä ja osaa jonkin verran kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa suullisen tai kirjallisen tekstin sovitusta aihepiiristä. Hän osaa ohjatusti jonkin verran hakea tietoa tekstinsä pohjaksi.

Englannin A-oppimäärän arviointiperusteet 3. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	Oppilas osaa nimetä joitakin kieliä ja kulttuureita, joita esiintyy hänen lähiympäristössään.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	S1		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja eri kielistä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja eri kielistä ohjautusti.
T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössään.	S1	Englannin kielisen aineiston löytäminen	Oppilas löytää englanninkielistä aineistoa lähiympäristöstään.	Oppilas löytää englanninkielistä aineistoa lähiympäristöstään ohjautusti.
Kielenopiskelutaidot				
T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	Oppilas tarvitsee tukea ja ohjausta itsensä ilmaisussa ja ryhmätyöskentelyssä.
T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisen apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisen apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	Oppilas harjoittelee työskentelytaitoja ohjautusti (työn aloittaminen, jatkaminen ja loppuunsaattaminen). Oppilas harjoittelee erilaisen apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta tutuissa arkielämän tilanteissa.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas toimii omaaloitteisesti tutuissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas toimii ohjautusti tutuissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa.
T8 Oppilas harjoittelee helppoja kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas harjoittelee helppoja kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	Oppilas harjoittelee joitakin hänelle luontevia helppoja kompensatiostrategioita viestintätilanteissa opettajan avustuksella.

T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä tutuissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas käyttää rohkeasti yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa tervehtiä ja esitellä itsensä kohteliaasti yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.		Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helpoja puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Oppilas tunnistaa joitakin arkipäivän ilmaisuja ja sanoja helpoista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja hieman kirjoittamista		Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa yksinkertaisista arkipäivän asioista opittuja fraaseja käyttäen ja soveltaen. Oppilas tunnistaa joitakin englannin äänneitä.	Oppilas hallitsee arkipäivän sanoja ja osaa käyttää muutamia perusfraaseja itselleen tärkeistä aiheista.

Englannin A-oppimäärän arviointiperusteet 4. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas tunnistaa lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	Oppilas tunnistaa joitakin hänen lähiympäristössään esiintyviä kieliä ja kulttuureita.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	S1		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	S1	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja eri kielistä ja niitä yhdistävistä piirteistä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja eri kielistä ja niitä yhdistävistä piirteistä ohjatusti.
T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja eri medioissa.	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja eri medioissa.	Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja joissakin medioissa.
Kielenopiskelutaidot				
T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	Oppilas tarvitsee tukea ja ohjausta itsensä ilmaisussa ja ryhmätyöskentelyssä.
T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä oppimisen tukena.	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä oppimisen tukena.	Oppilas harjoittelee oman toiminnan ohjausta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä oppimisen tukena.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta monenlaisissa arkielämän tilanteissa.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas toimii omaloitteisesti monenlaisissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas toimii omaloitteisesti tutuissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa.
T8 Oppilas harjoittelee	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas harjoittelee erilaisia kompensatio-	Oppilas harjoittelee hänelle luontevia kom-

erilaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.			strategioita viestintätilanteissa.	pensaatiostrategioita viestintätilanteissa.
T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä arkielämän vaihtelevissa sosiaalisissa tilanteissa.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa toimia kohteliaasti arkielämän helppoissa asiointi- ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia kohteliaasti yksinkertaisissa asiointitilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppokojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.		Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppokojia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Oppilas ymmärtää joitakin arkipäivän ilmaisuja ja sanoja helpohkoista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
T11 Oppilas harjoittelee puhumista, kirjoittamista ja toimimista monimediaisessa ympäristössä.		Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa jokapäiväisistä ja itselleen tärkeistä asioista puhuen, kirjoittaen ja eri medioita ja toiminnallisia työtapoja hyödyntäen. Oppilas tunnistaa ja tuottaa englannin äänneitä.	Oppilas osaa kertoa arkipäivän asioista yksinkertaisia fraaseja käyttäen ja häntä kiinnostavia medioita ja ilmaisutapoja hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän arviointiperusteet 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten sekä kohtalaista osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kuusi varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	Kohtalainen/arvosanan kuusi osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas ymmärtää oman kulttuurinsa merkityksen ja osaa keskustella oman kulttuurinsa piirteistä.	Oppilas tunnistaa oman kulttuurinsa piirteitä.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	S1		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	S1	Kielellinen päätely	Oppilas osaa vertailla eri kieliä ja havaitsee niiden eroja ja yhtäläisyyksiä.	Oppilas osaa vertailla eri kieliä ja havaitsee niiden yhtäläisyyksiä ohjatusti.
T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää kielellisesti helppoja englanninkielisiä aineistoja.	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää kielellisesti helppoja englanninkielisiä aineistoja.	Oppilas osaa etsiä helppoja englanninkielisiä aineistoja.
Kielenopiskelutaidot				
T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa valita itselleen sopivia kielenoppimistaitoja ja käyttää niitä monipuolisesti. Oppilas osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida omaa työtään yhdessä ja itsenäisesti.	Oppilas harjoittelee kielenoppimistaitoja ja harjoittelee oman työn suunnittelua.
T6 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja ottaa vastuun tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten verkkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja ottaa vastuun tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas osaa käyttää muutamia erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.	Oppilas harjoittelee tavoitteellista työskentelyä ja tehtävien loppuun saattamista. Oppilas harjoittelee erilaisten verkkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta jokapäivä-	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas osaa toimia vuorovaikutuksessa jokapäiväisissä tilanteis-	Oppilas osaa toimia vuorovaikutuksessa hänelle merkityksellis-

sissä tilanteissa koulussa ja vapaa-ajalla.			sa koulussa ja vapaa-ajalla.	sä tilanteissa.
T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osaa valita itselleen luontevia kompensatiostrategioita ja käyttää niitä viestintätilanteissa.	Oppilas osaa valita itselleen luontevia kompensatiostrategioita ja käyttää niitä viestintätilanteissa opettajan avustuksella.
T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä monenlaisissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa toimia arkielämän sosiaalisissa tilanteissa. Oppilas osaa käyttää luontevasti erilaisille vuorovaikutustilanteille ominaisia fraaseja.	Oppilas selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista tilanteista tuettuna sekä tunnistaa pyyntöjä, ehdotuksia ja anteeksi-pyyntöjä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
T10 Oppilas työskentelee erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas harjoittelee erilaisia ymmärtämisstrategioita.		Tekstien tulkitaidot	Oppilas osaa tulkita yksinkertaisia tekstejä ja selkeää puhetta monimediaisessa ympäristössä. Oppilas löytää yksinkertaisesta tekstistä pääajatuksen. Oppilas osaa päätellä selkeiden viestien merkityksen asiayhteyden tukemana.	Oppilas ymmärtää lyhyitä lauseita ja osaa opettajan avustuksella päätellä selkeiden viestien merkityksen asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja tekstin tuottamista monimediaisessa ympäristössä.		Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa tutuista ja itselleen tärkeistä asioista suullisesti ja kirjallisesti monipuolisesti eri medioita hyödyntäen. Oppilas noudattaa ääntämisen perussääntöjä tutuissa ilmauksissa.	Oppilas osaa kertoa tutuista ja jokapäiväisistä asioista tuttuja fraaseja käyttäen ja häntä kiinnostavia medioita ja ilmaisutapoja hyödyntäen. Oppilas osaa tuottaa joitakin englannin kielelle tyypillisiä ääniteitä.